

ԻՈՒՆ

ՊԱՇՏՈՆԱԹԵՐԹ
ԱՏՐԻԱՐԶՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՅՈՉ
ՆՐՈՒՍԱՂԷՄԻ

ԾԷ ՏԱՐԻ

Դ-Ե-Զ

1983

ՄԻՈՒՆ

ԱՄԱԱԳԻՐ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ-ԳՐԱԿԱՆ-ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՊԵՇՏՈՆԱԹԱՐԻ ԵՐՈՒՍԱԼԵՄԻ ՀԱՅ ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ԾԷ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1983

Ապրիլ - Մայիս - Յունիս

Թիւ 4-5-6

1983

April - May - June

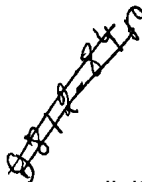
No. 4-5-6

SION

VOL. 57

A MONTHLY OF RELIGION, LITERATURE AND PHILOLOGY
OFFICIAL PUBLICATION OF THE ARMENIAN PATRIARCHATE, JERUSALEM

Proprietor: His Beatitude the Armenian Patriarch of Jerusalem

St. James Press, Jerusalem

280-98

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ Տ. Տ. ՎԱԶԳԵՆ Ա.Ի ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՔԱՐՈԶԸ

Ս. ԷԶՄԻԱՇՆԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻՆ

«Քրիստոս յարեալ ի մեռելոց»:

Սիրելի հաւատացեալներ մեր,

հնութեան վարթոնի զարնանաբոյր այս օրերին, ինչպէս օրեւ արեան երկնի, այնպէս էլ մեր հոգիների արեան՝ փրկիչը մեր Քրիստոս, իր լոյս երեսն է բացում աշխարհին, մեզ բոլորիս աւետելով թէ «յարեալ ի մեռելոց»:

Այո՛, Քրիստոս յարութիւն առաւ մեռելներից: Եւ ինչպէս զարեւր սահեցին, այնպէս առաւել պայծառացաւ վկայութիւնը այս ամենաշաղթ:

Ոյգ պատահեց երկու հազար տարիներ առաջ, երոստղէմ քաղաքում, մութ գիշերին դէպի լոյս առաւօտ, երբ աշխարհը նիրհում էր խոր քնի մէջ: Նրբում էին նաեւ գիւնուորները Հռոմի, պահակները սուրբ գերեզմանի: Ոչ ոք չեսաւ, թէ ինչպէ՞ս ճապալուեց ծամբ քաղք գերեզմանի, թէ ինչպէ՞ս մարմինը Յիսուսի կենդանի շունչ առաւ, թէ ինչպէ՞ս լոյսի պէս նա դէպի վեր, դէպի երկինք բարձրացաւ՝ գերեզմանը թողնելով դատարկ . . .:

Այո՛, ոչ ոք չեսաւ յարութիւնը Քրիստոսի, բայց բոլորը շեսան գերեզմանը դատարկ եւ լսեցին հրեւակների ձայնը. «Ինչո՞ւ էք փնտրում մեռելների մէջ՝ Նրան, որ կենդանի է. Նա այստեղ չէ, Նա յարութիւն է առել» (Ղկա. ԻԿ. 6): Եւ հրաշքի ու անմահութեան ծառայի մահախուճապ բազմութիւնները մարդկային դարից դար վկայեցին, թէ ճշմարտապէս յարեաւ Քրիստոս ի մեռելոց:

Փոխուեցին ժամանակները, յեղաշրջուեցին պայմանները կեանքի, գիտութիւնը նոր հորիզոններ բացեց մարդկային իմացութեան ստաջ, բայց ամէն բանից վեր՝ միշտ հէտ, միշտ դիւքի հնչեց Յիսուսի պատգամը. «Եւ կենդանի եմ եւ դուք կենդանի լինելոց էք»: Իսկ մի՞շտ առաքեալը՝ Պօղոս, Յարութեան տեսիլք իր հոգում, ճշմարտում է. «Որպէս եւ գրեալ է, եղև մարդն առաջին Ադամ ի հոգի կենդանաւոր» . . . «Եւ որպէս զգեցաք զպատկեր հողեղինին, զգեցցուք եւ զպատկեր երկնաւորին» (Ա. Կորնթ. ԺԵ. 45, 49):

Որովհետեւ Յիսուս յարութիւն առնելով մեռելներից, Նրա մարմինը ոչ միայն մահից դէպի կեանք գնաց, այլ Նա՝ մարդկային մարմին առած՝ երկրաւոր կեանքից անցաւ դէպի նոր կեանք առ Աստուծ:

Յիսուս իր մարմնով գնաց դէպի մահ, բայց իր յարութեամբ մահին յաղթեց, նոր կեանք ունեցաւ եւ մահկանացու մարդկանց մեծ յոյսը բողբոյ, թէ նրանք եւս կենդանի պիտի լինեն, ժառանգելով յաւիտեական կեանքը։ Այսպէս է, որ ամէն գերեզմանից այն կողմ, հեռու հորիզոնի վրայ, յուսացեալ մարդիկ շեսնում են դասարկ մի գերեզման։ Մեր մեռելների գերեզմանները փակում ենք եւ կնքում Բրիտանական այս մեծ յոյսով։ Մենք կամենում ենք հուսաւ, թէ պատահական չէ, որ ծնունդ ենք ու աշխարհ եկել, եւ ոչ էլ ի զուր ենք տպւում այս կեանքը, մի օր անէաճալու համար անսահման ոյնչի մէջ։ Այո՛, մարդը մի հիւլէ է այս անծայրածիր, անխնայի տիեզերքի անհունում, բայց այդ մարդ-հիւլէն է, որ իմաստ, նպատակ ու շունչ է տալիս ուղջ տիեզերքին։

Ամմահութեան յոյսը՝ մարդկայինը բնորոշող ամենախոր զգացումն է։ Ամենավաւերական մարդը այն էակն է, որ իր սրտում ծրարել է ամմահութեան յոյսը։

Սիրելի հաւատացեալներ, պատմութեան հորիզոնի վրայ, Յարութեան վկաներ են հանդիսացել նաեւ մեր ազգի զաւակները, Աւետարանի լոյսի նառապայթումովը Հայաստան աշխարհում, առաքելական դարից սկսեալ։ Մեր նախնիները առաջիկաներից եղան, որ իրենց արեւը բացեցին Յարութեան աւետիսին, ամմահութեան յոյսին։ Մեր նախնիները հաւատացան, թէ կենդանի է Քրիստոս եւ թէ իրենք էլ կենդանի են լինելու։ Նրանք այս անցաւոր կեանքը ապրեցին Յարութեան յոյսով։

Յարութեան յոյսն ու ճեխիլը պայծառակերպեց մեր ազգի հոգին ու պատմութիւնը։ Հայ ազգը այսպիսով է, որ տաւա «հոգի կենդանարար» եւ «զգեցաւ պատկեր երկնաւորին», ինչպէս պիտի սուր Պօղոս առաքել։ Յարութեան ճեխիլով եւ յաւէտ ապրելու յոյսով է, որ հաեւ մեր ազգը դարձաւ մեակոյթ սեղծող եւ մեակոյթ կրող ժողովուրդ, մեակոյթ բառի ամենալայն ու համապարփակ իմաստով։ Վասնզի այս արեւի տակ, տաւան ամմահութեան ճեխիլի, առանց «մահին յաղթելու» հոգեկան ստուգութեան, չի կարելի վաւերական մեակոյթ սեղծել։

Մարդկային ցեղը, յաւէտ ապրելու իր ճենչը, իր յոյսը դրոճում է պատմութեան նամապարհների վրայ, մահաւանդ մեակոյթ սեղծելով։ Պատահական երեւոյթ չէ, որ բոլոր արուեստները ծնունդ եւ սնունդ են առել կրօնական ապրումների ակունքներից։

Հայ ժողովրդի հոգու խորում խառնուած է ամմահութեան յոյսը։ Յարութեան վկայութեան ժառանգորդներն են հաեւ մենք այսօր, մեր օրերին ապրող Հայերս ի Հայաստան եւ ի սփիւռս աշխարհի։

Զատկական այս առաւօտեան, երբ Քրիստոսի Յարութեան աւետիսը թռիչք է առնում մեր արեւից, ողջունենք մէկս միւսին եղբայրական սիրով, մէկս միւսի նակասին կարգանք դրոճը մեծ յոյսի, մէկս միւսով գոտալընդունենք եւ ներշնչուենք, շարունակելու համար մեր ազգային, հոգեւոր եւ մեակոյթային առաքելութիւնը մեր Մայր Հայրենիքում եւ սփիւռքի տարածքի վրայ։ Հայ հայրենիք եւ հայ սփիւռք, անշարժ կանգնած մեր լոյս հաւատքի վէմի

Ե. ԶԱՏԿԻ ՊԱՏԳԱՄ՝

Կը խօսիմք Երուսաղէմէն, Ս. Յարութեան Տաճարէն, Քրիստոսի սրբազնաստուրք գերեզմանի սեմէն: Զատիկ է, *soli*՝ Քրիստոսի մեծապայծառ Յարութեան: Իւ սա պահուն մեզի համար սրբազան պարտականութիւն կը համարենք ողջունել մեր սիրեցեալ համայն ժողովուրդն Հայոց որ ի Հայրենիա եւ ի ափիւռս աշխարհի, յամուն Երուսաղէմի Ս. Աթոռի սիրեցեալ Դահակալ Ամեն, Տ. եղիւք Ս. Պատրիարքին, Ս. Յակոբեանց գլխաւորեալ Միաբանութեան եւ Սաղիմահայ համայնքին:

Այստեղ, Քրիստոսի Ս. Գերեզմանին առջեւ, Ս. Զատիկի շնորհաբեր այս առաւօտուն, բոլորս ի միասին կ'աւօթենք մեր սիրեցեալ համայն Հայ ժողովուրդին, մեր քանկագին ու սիրեցեալ Հայրենիքին, համայն հայութեան հոգեւոր կեդրոն Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնին եւ մեր ազգին շատ սիրեցեալ Վեհափառ Հայրապետ Տ. Տ. Վազգէն Սրբազնապետն Կաթողիկոսի բարօրութեան, երջանկութեան եւ աւուշաւորութեան համար:

(*) *Պատշաճ Նկատիցինք, փոխան Խմբագրականի, տեղ տալ այն քաղաքին՝ զոր խօսեցաւ Ս. Աթոռոյ Պատր. Փոխանորդ Գեղշ. Տ. Կիրոյ եպս. Գարիկեան Ս. Զատիկի առաւօտուն. Ս. Յարութեան Տաճարին մէջ, ի ներկայութեան Ամեն. Ս. Պատրիարք Զօր: Քարոզը ծայնասփռուեցաւ Իսրայէլեան ռաթիօկայանէն:*

ԽՄԲ.

վրայ, մնանք հաւատարիմ այդ առաքելութեան, անմար տենչովը՝ միշտ պէսի աղբիւրը լոյսի, միշտ դէպի բարձունքները անմահութեան:

Եւ որովհետեւ Քրիստոսի Յարութեան աւետիսը նաեւ խաղաղութեան ու արդարութեան յաղթանակն է խորհրդացում, աղօթքին ջերմապէս, որ յարուցեալ Փրկիչը բոլորիս լուսաւորի ու զօրացնի իւր շնորհներով, օրպէսզի եւրբի վրայ մեր կեանքի համբին լինենք խաղաղարար «լուսոյ որդիներ», պատշաճ կանկու աշխատեալ՝ կործանարար փորձաքիւններէն եւ ցեղասպան պատերազմներէն:

Քրիստոս խաչուեց մարդկանց մղղիւր համար եւ յարութիւն առաւ նրանց փրկութեան համար, որով եւ կոչուեց «իւստի խաղաղութեան» եւ «արեգակ արդարութեան»:

Մարդկային աշխարհի երկնակամարի վրայ բոլ միշտ ազատ ու անխափան շողայ արդարութեան արեգակը խաղաղութեան:

Սիրելիներ մեր, յուսացեալ սրտերով ցնծացէ՛ք եւ ուրախ եղէ՛ք, զի «յարեաւ Քրիստոս» ի մեռելոց եւ մեզ գլխանս պարգեւեաց:

Շնորհք, աւր եւ խաղաղութիւն յարուցեալ Փրկիչն մեր Յիսուսի Քրիստոսի եղիցին ընդ ձեզ այժմ եւ միշտ. Ամեն:

3 Ապրիլ 1983.

Թագ Յարուցեալ Փրկիչը. Իր Յարութեան առաւօտի աստուածային եւ կենսաբեր շնորհներով զեղու ամէնքս, եւ մեզ բոլորս ընծայէ որպէս Իր երկնաւոր փառքին ու կամքին իրազոյժիչները. Ամէն:

«Զի խնդրէ՛ք զկենդանին ընդ մեռեալս, չէ ասս՝ քանզի յարեալ»:

Այսպէս պատգամեց Տիրոջ հրեւակը ասկէ 1950 տարիներ առաջ, մարդկային պատմութեան մէջ երջանիկ օր մը, այս սրբապնասուրբ դրան սեմէն: Այսպէս պատգամեց խումբ մը բարեպաշտ, հաւատացեալ իւղաբեր կիներուն, որոնք եկած էին յարութեան վաղ սրբալոյսին, իրենց յարգանքի վերջին տուրք ընծայելու խաչայարջար մեծ Վարդապետին, օծելու, խնկելու Անոր այլեւս անկենդանացած մարմինը:

Կու գայլին անոնք բեկուած, իորտակուած հոգիներով: Զկար այլեւս եւ ռամեծաւ սուրբ Վարդապետը, որուն կենսասու խօսքն ու հովանին վայելէր էին տարիներ շարունակ, եւ որուն աստուածահաւ սիրոյն մէջ հալել էին հոգեկան ու մարմնաւոր ախտերը, ցաւն ու տառապանքը մարդերէն բոլոր դժբախտներուն: Որուն չհնաղ ու աստուածային անձնաւորութեան հմայքին մէջ տարիներ շարունակ օրօրուէր էին անոնք երկնաւոր ու երկրաւոր քաղաւորութեան մը շնորհ վառքին տեսիլովը:

Աւ կը խորհրդածէին անոնք, այնպէս ինչպէս խորհրդածէր էին բոլոր մտածողները նախաբխտնէական դարերուն. — Ուրա՛ն սեւ է ու դժբախտ՝ նախատգիրը մարդուն, ափ մը մոխիր էր միայն մնալու այնքան շնորհ մարդ էակէն, ի՞նչ անփառունակ վախճան, ի՞նչ անիշտալ ու անաւոր երազ մըն է մարդկային կեանքը, որքա՛ն անբուարարուած ու քուտառ է մարդը, ինչպէ՞ք բարոյապէս եւ հոգեպէս, վասնզի մահն է կեանքին եղբակացութիւնը, հոգեւոր ու ձիգիք մահը:

Աւ յայտնութեան մէջ պայծառ օր մը, երջանիկ շնորհաւոր մը պիտի կատարուէ մարդկային այս յուսաբեկ մտածողութեան մէջ, որովհետեւ Քրիստոսի ամենազօր յարութեան անեսաբեր առաւօտուն, ճիշդ այս խոնարհ դրան սեմին, Տիրոջ հրեւակը պիտի քաղէր իւղաբեր կիներուն, ի դիմաց բոլոր ժամանակներու մարդկութեան. «Ինչո՞ւ կը փնտրէ կենդանի մարդը մեռել, ուրիշ մէջ, հոս չէ՞ այլ յարութիւն առաւ»: Որովհետեւ մահը չէ — ինչպէս դուք կը կարծէք — մարդկային կեանքի եղբակացութիւնը, միթէ չէ՞՞ գիտէր որ մարդը աստուածոյի օրինաց կարգով ստեղծուած մըն է յաւիտեան կյանքեան:

Մարդը սահմանուած է անմահութեան, որովհետեւ ան ձեռակերտն է ու կենդանի շունչը Բանին Աստուծոյ: Ան կը կրէ կնիք ու նմանութիւն աստուածային, ու այդու իսկ առանձնաշնորհեալ մըն է եւ որդեգիրը Աստուծոյ: Ու այն ինչ որ աստուածային է՝ չի մահանար, չի կորսուիր, չի նուանուիր նիւթէն, սահմանուած մը չէ նիւթէն տիրապետելու եւ փնամալու:

Եւ այն, սիրելի հաւատացեալներ, աստուածային շունչի ու կնիքի, կատարելութեան, աստուածանմանութեան այդ մեծ շնորհն ու ձգտումը սեռ-չեղի քանդակներ են, Աստուծոյ մարդուն շնորհուած, որոնք պիտի շահագործ-

ուին իր երկրաւոր կեանքի ընթացքին, էն առաջ ի՛ր իսկ անհասական կեանքին մէջ: Եւ եթէ այդ շնորհները մեր անհասակամ եւ հոգեկան կեանքին մէջ մեզ չեն առաջնորդեր դէպի իսկական կասաւորութիւն, դէպի իսկական աստուածամանութիւն, դէպի իրական որդեգրութիւնը Հօր Աստուծոյ, այն ասեմ մենք պիտի ըլլանք ծառաներ մեղիւն ու սասանային, սահմանուածներ ոչ միայն Քիզիլ՝ այլեւ հոգևոր մահուան:

Ու աւելին՝ մարդը, որպէս գերագոյն բարիին իրագործիչը, որպէս որդեգիր Աստուծոյ, զինուորագրեալ մըն է երկնքի քաղաւորութեան եւ սահմանուած մը կռուելու իր անձէն դուրս նաեւ այն բոլոր ընկերային չարիքներուն դէմ, որոնք կ'ապականեն Աստուծոյ երկրաւոր քաղաւորութիւնը:

Քրիստոս ծնաւ յաւիտեաններու սկիզբը ու ոչ միայն մեղքէն ցեխոսած եւ անբարոյակամացած ու անիշտալ գոյութեան մը վերածուած մարդուն բերաւ այս գերագոյն նմարտութիւնը, այլեւ ասոր համար իբրեւ գերազանց օրինակ բերաւ մեզի Ինգլիսին իսկ իր երկրաւոր կեանքով, եւ եղաւ մարդերէն ամենէն գերազանցը, սուրբն ու կասաւորալը, գերմարդ մը՝ աղբիւր անվերջ բարութեանց, որով արբեցան կեանքի բոլոր դժբախտացածները, հոգեւոր ու մարմնաւոր բոլոր ճեսակի ախտացեալները: Տեսան, քաղցին, բուժուեցան կոյրն ու անդամալոյծը, կաղն ու բորոտը: Կենդանացան միմյնեւ իսկ մահուան փոխով զգեստուած անյոյս մեռեալները, արդարութեան ու սրբութեան լոյսին բացուեցան ամենէն թուառ մեղապարսները:

Քրիստոս, անդրանիկն ու գերազանցը Աստուծոյ բոլոր սրդիներուն, եղաւ նաեւ գերազանց զինուորագրեալը երկնաւոր քաղաւորութեան: Ու ոչ միայն իրագործեց զԱստուած իր իսկ անձէն՝ ալլա ընկերային կեանքէն ներս: Կռուեցաւ օրուան ընկերային չարիքի բոլոր ոյժերուն դէմ, բարիին դէմ դաւաճակցած բոլոր մեղաւորներուն ու սովորիչներուն դէմ, որոնք վաղուց խեղդած էին իրենց հոգիին մէջ խղճին ձայնը եւ իրենց փայլներուն գերին դարձուցած իրաւունքն ու արդարութիւնը:

Մեծ իշխաններ մեծ ճիգ, յոգնութիւն, երբեմն մահուան գինով զոհողութիւններ կը պահանջեն, ու բոլոր անոնք՝ որոնք կանչուած են իրագործելու փառքն Աստուծոյ, պէտք է յանձն առնեն նախ Խաչը:

Այդ ճեսակէտէն դարձեալ գերազանց օրինակը հանդիսացաւ մեր Տէրը, որ այնքան խոր ու աստուածային սիրով տուաւ իր անձը խաչի մահուան, վկայելու համար վասն արդարութեան եւ վասն Աստուծոյ:

Ու սիրելի հաւատացեալներ, ուր որ յանուն իշխանի, յանուն նմարտութեան ու սրբութեան զոհը լիայ, ուր կայ յանուն բարիին պայքարն ու գիտակից նահապետութիւնը, հոն կայ յաղթութիւն: Հոն ուր Խաչը կայ, յանուն արդարութեան, հոն կայ յաղթանակը Յարութեան:

Քրիստոսի իսպառնութեան խորհուրդին ծաղկումն է Քրիստոսի Յարութիւնը: Աստուածային կրական ու յաւիտեանական պատգամն է որ կ'ըսէ թէ հաւատքի եւ նուիրումի մարդը մահէն չընկնուիր: Աստուածային արժանիքն ու արժէքը, նմարտութիւնն ու բարին չեն գերեզմանուիր: Ան ընդհակառակը

պիտի ծաղկի հոյնիսկ մահուան անյոյս գերեզմաններու կնիւած կափա-
րիչներէն՝ յարութեան մեծաւանկ փառովը:

Մրտառուչ է Յարութեան առաւօսը իր յաւիտենական պատգամովը,
որ մեզ այցելող մահուան ումէնօրեայ գաղափարէն անդին՝ կը բերէ յաւի-
տենական կեանքին, անմահութեան գաղափարն ու գրաւականը:

Մրազրաւ է Յարութեան առաւօսը, որովհետեւ անով՝ հոգեպէս ցե-
խոսած, ինկած մարդը կու գայ այն գերազանց գիտակցութեան, թէ ինքը
դուտապարտուած մը չէ ափ մը մոխիր դառնալու, այլ իբրեւ ձեռակերս ու
որդեգիր Արտուծոյ՝ սահմանուած մը յաւիտենականութեան, պայմանաւ որ
ըլլայ Տէրը աստուածասահման իր կոչումին, հաւատարիմ պայքարողը ընդ-
դէմ մեղին եւ չարիքի բոլոր ոյծերուն, աստուծային թագաւորութեան զին-
ուորագրեալի ամբողջական գիտակցութեամբ, գերազանց հիգով ու զոհողու-
թեամբ ու, եթէ անհրաժեշտ է, նոյնիսկ Տէրունական խաչի մարմնաւոր՝
բայց հրաշալի մահուամբ:

Ահա մրտառուչ ու համամարդկային պատգամը Յարութեան հրեշտակին
ու Յարութեան առաւօսին, պատգամ՝ զոր փառն դարերէ ի վեր կը հնչեցնէ
Քրիստոնէական Սուրբ Եկեղեցին, իբրեւ գերագոյն պատգամախօսը մարդուն
յաւիտենականութեան, եւ հետեւաբար համայն քրիստոնէական աշխարհի ոգե-
կանութեան:

Այսպէս է որ Քրիստոսի Յարութեան խորհուրդը զարեւու երկայնքին
եղաւ բարունակական հրաւիր մը ազգերու եւ անհասներու կեանքէն ներս,
կենսաբեր արմատ՝ յաւիտենական ու յաղթական գեացի մը:

Ու բոլոր անոնք՝ որոնք հիացիկ դիմաւորակներ եղան այդ պատգամին
ու ցնծազին գոչեցին “Օրհնեալ է Յարութիւնն Քրիստոսի”, ըլլան անոնք ան-
հասներ թէ ազգեր, անօրինակ ծաղկումով ծաղկեցան: Այս հրաշալի իրողու-
թեան լկաներն են յիշ Քրիստոսի ծաղկող քրիստոնէական սփանչելի բաղաւա-
կրթութիւնները:

Այս իրողութեան գերագոյն փաստը եղան արպարեւ մեր ազգն ու Ե-
կեղեցին, որովհետեւ քրիստոնէութեան վաղ արեալոյսին, Յարուցեալ Քրիստոսը
հրաշալի զիւեր մը իջաւ նաեւ Հայաստան աշխարհ, այցելեց մեր ալ ժողո-
վարդին, բաղխեց հեթանոսական խմորումներով կարծրացած սիրքը մեր ժո-
ղովուրդին, ուր յուրքի բեղմնաւորումով մը այնուհետեւ ձեւ ու կերպարանք
առաւ Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցին, իբրեւ «շէմարանը անսպառելի շնոր-
հաց աստուծայնոց, իբրեւ ծնող եւ դաստիարակ համայն ազգին Հայոց»:

Լոյսի սիրահար մեր ժողովուրդը ցնծութեամբ դիմաւորեց Յարուցեալ
Քրիստոսը ու ցնծազինս գոչեց.

«Փա՛ռք հրաշափառ Յարութեան փ, Տէր»:

Եւ որովհետեւ լոյսէն կը ծնի լոյսը, մեր եկեղեցի այնուհետեւ պայծա-
ռացած Յարութեան հաւատքովն ու լոյսովը, եղաւ լոյսի եւ բաղաւաղրթու-
թեան օրրան: Ու քրիստոնէութեան լոյսին մէջ բեղմնաւորուած հայ հաննարը
ծաղկեցաւ անօրինակ ծաղկումով, տուաւ իր մեծ արժէքները, տուաւ հոյակապ
մարդերը մեր պատմութեան, իբրեւ աստուածընթիւ հայրապետներ եւ ոգեւունչ

վարդապետներ, իբրեւ մեր ազգային ու հոգեւոր ոգեկանութեան զինուորագրեալները, հերոսները, քաղաւորներն ու առաքեալները, որոնք ծաղկած Ս. Հոգիին շնորհներով՝ ստեղծագործեցին ցեղային բոլոր մեր արժէքները, իբրեւ սակեղիմիկ լեզու եւ մեակոյթ, իբրեւ արուեստ, իբրեւ հոգ ու հայրենիք, իբրեւ եկեղեցի եւ դպրոց, իբրեւ զիր ու գրականութիւն, իբրեւ ցեղային հզօր ինքնագիտակցութիւն եւ վերջապէս գոյութիւն առաքինական սիրագործութիւններու ու համագումարը այն բոլոր արժէքներուն՝ որոնցմով մեր ժողովուրդը յաւերժացաւ դարերու երկայնքին, հակառակ մեզի պատահարուած դարերու զոլումին ու տալանաւորին: Աւ այսօր անգամ մը հոս մենք կանք ու կը մնանք իբրեւ գերբնիշխ ժողովուրդ Հայոց, իբրեւ ծաղկեալ հայրենիք Հայոց, իբրեւ մեակոյթ, իբրեւ եկեղեցի Հայաստանեայց, հրաշալիօրէն վերածաղկած, վերստին յարութիւն առած մեր Գոգոթալէն, մեր տներներէն:

Այս ցնծագին պատկերներուն հետ սակայն չենք կրնար անհետել ինքուր պատկերները սփիւռահայ տարահալած, ցրուած ու տարագրուած մեր կեանքին, ուր օտար եւ հզօր մեակոյթներուն գերեվարուած մեր ժողովուրդի զաւակներուն որոշ մէկ մասը կը պատահարուի մոռնալու հայրենիք ու եկեղեցի, լեզու եւ մեակոյթ, ու վերջապէս գոյութիւն մեր սրբազան հայրենիք հրիսակուած ձեր ցեղային այն բոլոր սրբութիւններուն, որոնցմով մենք կանք ու կը մնանք յաւերժացած դաշտու երկայնքին:

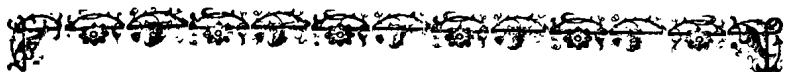
Զատիկը, Քրիստոսի Յարութեան տօնը, կոչ է նաեւ մեր ժողովուրդի բոլոր խորքացած զաւակներուն վերադարձին դէպի Հայոց. եկեղեցիով շահուած մեր արժէքներուն: Զատիկը սրբազան կոչ մըն է մեզ, սիրելու եւ ամուր կերպով փառելու Հայաստանեայց սրբազնասուրբ մեր եկեղեցիին, Ամենայն Հայոց Մայր Հայրենիքին, մեր սքանչելագարծ լեռնին, մեր մեակոյթին, մեր աւանդութեանց եւ վերջապէս մեր բոլոր սրբութիւններուն, որոնցմով միայն պայմանաւոր է մեր ազգային-ցեղային հաւաքական յարութիւնը - գոյութիւնը:

Քրիստոսի լուսավառ Յարութեան այս շնորհաբեր առաւօտին, Ամուր լուսասու Ս. Գրեգմանի սնարին, մենք ծնադիր կ'աղօթենք, որպէսզի Աստուած այս հոգիով եւ այս գիտակցութեամբ շնորհազարդ Հայաստանեայց ժողովուրդին ու եկեղեցիին բոլոր զաւակները եւ մեզ բոլորս, իբրեւ անհատ քէ ազգային ամբողջականութիւն, ընծայէ որպէս քաջ եւ անմահանջ զինուորագրեալները իր երկնաւոր եւ առնուածային՝ եւ մեր երկրաւոր ու ազգային սուրբ քաղաւորութեան. Ամէն:

Զեզ եւ մեզ մեծ աւետիս, «Քրիստոս յարեաւ ի միտելոց»:

8 Մայիս 1983

Լ Ե Ռ Ա Գ Ի Ր Ն Ե Ր

Ս. Զատկի հրաշափառ առնին առիթով, Ամեն. Ս. Գառիարք Հօր կողմէ Եկեղեցւոյ Սրբազան Պետերոսն յղուած են հետեւեալ շնորհաւորական հեռագիրները. —

Երուսաղէմ, 3 Ապրիլ 1983

Նորին Ս. Օծութիւն Տ. Յ. Վաղգէն Ա.

Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

Ս. Էջմիածին

Ս. Զատկի հրաշափառ առնին բարեբաւօրեայ առիթով, խոնարհաբար կը ներկայացնենք Ձերդ Սուրբ Օծութեան մեր և Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան որտաղին շնորհաւորութիւնները, խնդրելով Բարձրիւն Ստանձմէ որ շնորհէ Ձեզ յաջողութիւններով լի հրկար և առաջջ կեանք, և Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին՝ անսասանութիւն և բարգաւաճում:

ԵՂԻՇԷ ԱՐԲԵՊՍ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

ա. դ

Գառիարք Հայ Երուսաղէմի

Երուսաղէմ, 3 Ապրիլ 1983

Նորին Սրբութիւն

Թովնանէս - Պօղոս Բ. Գաղ

Վատիկան

Ս. Զատկի հրաշափառ առնին բարեբաւօրեայ առիթով, յարգանք կը ներկայացնենք Ձերդ Սրբութեան մեր որտաղին շնորհաւորութիւնները, մաղթելով Ձեզ շարունակական առաջջութիւն և Ձեր մեծ Եկեղեցիին՝ բարգաւաճում: Թող Ամենաօրհնէ Աստուած յաջողութեամբ պսակէ Ձեր բարի ջանքերն ու ծրագիրները:

ԵՂԻՇԷ ԱՐԲԵՊՍ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

Գառիարք Հայ Երուսաղէմի

Երուսաղէմ, 3 Ապրիլ 1983

Ն. Ամենապատուութիւն Պիմէն

Գառիարք Համայն Ռուսիոյ

Մոսկուա

Ս. Զատկի հրաշափառ առնին առիթով, կը ներկայացնենք Ձեզ մեր եղբայրական և ջերմ շնորհաւորութիւնները, որտաղին մաղթանքներով Ձերդ Սրբութեան առաջջութեան և բարգաւաճ գործունէութեան համար:

ԵՂԻՇԷ ԱՐԲԵՊՍ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

Գառիարք Հայ Երուսաղէմի

ԿՐՈՆԱԿԱՆ

ԳԵՐԱԶԱՆՑ ՑՈՒԵԼԵԱՆԸ

(Քրիստոսի Խաչելութեան եւ Ռաբուբեան
1950ամեակին առիթով)

Անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր, ազգեր, ժողովուրդներ եւ մարդկային որոշ խմբաւորումներ ջանացած են իրենց ծոցէն ծնած մեծ մարդերու կամ իրենց կեանքին վրայ վճռական ազդեցութիւն ունեցող դէպքերու յիշատակը առհնդ մէկ սգնկոչել յաբելեան ներսով (*), Տաղիդարմէն ահեհալ մինչեւ դարադարձերը, այդ Յաբելեաններուն նպատակը եղած է վեր առնել դերը քաղաքակրթութեան կամ արուեստներու պատմութեան վրայ իրենց կնիքը դրոշմած հանճարներուն ու հերոսներուն, անոնց յիշատակին յարգանքի որժանի տուրքը ժառանգանելէ առիթին ներկայ ու նորահաս սերունդներն ալ ու-

(*) Յարելեան (Jubilee) երեկան ծագումով բազմիմաստ բառ մըն է. որ, ըստ Նոր Հայկազեան Բազիրքի, կը նշանակէր ալաուրիւն, քողորիւն, արնակում: Սակայն ըստ Քալմուտի, ասոր բուն իմաստն է 50 տարիներու շրջան մը, ինչպէս որ 350 տարիներ ապրող Նոյ Նահապետի կամար ըստած է թէ ապրած է Լեօթը Յարելեաներու:

Ամեն Տ. Եղիշէ Արրիպս. Տէրութեան
Պատրիարք Հայոց - Երուսաղէմ
Զերդ Ամնապատուութիւն,

Եղբայրական սիրոյ եւ հոգեւոր ուրախութեան զգացումներով է որ սրտագինս կ'ողջունենք Ձեզ Քրիստոսի Ս. Յարութեան մեծ տօնին առիթով:

Այս սուրբ օրուան մէջ, ուր մեր Տէրն ու Փրկիչը մահուան ու խաւարին վրայ տարած իր փառաւոր յաղթանակով անմահութեան լուսաւոր ճամբան բացաւ մեր առջեւ, Ձեզ կը մաղկենք քաջառողջութիւն, յաջողութեամբ տանելու համար Ձեզի վստահուած բարձր ու պատասխանատու պաշտօնը:

Թող Տէրը իր մեզի ձգած խաղաղութեան խոստումին համաձայն շնորհէ մեր բոլորին երջանիկ օրեր ու տարիներ, ի փառս ամենասուրբ իր անուան:

Եղբայրական սիրով ի Քրիստոս

Պ Ի Մ Է Ն

Պատրիարք Մոսկուայի եւ Համայն Ռուսիոյ

Ս. Զատիկ 1983 — Մոսկուա

գեորգիոս անոնց օրինակով, օգտակարին ու բարձրին ձգտելու գերազանց զգացումներու հրահրումովը, արծարծումովը մարդերէն ներս: Իսկ դէպքերու յորհիւնական յիշատակութիւններ կը միտին լուսարձակի տակ առնել անոնցմէ քաղուած շահերն ու բարիքները եւ նոյն ատեն փառահրգել այդ շարժումներուն ետին կեցող մեծ անձնաւորութիւնները:

Սակայն աշխարհի ստեղծագործութեան ի վեր, բազմաւաղար տարիներու ընթացքին պատահած անհաշուելի այդ ձմեռը դիպքերէն գերազանցն էր անտարակոյս ինչ որ կատարուեցաւ հոս, Ս. Երկրին մէջ, ասիւք ճիշդ 19 տակէս դարեր առաջ (*):

Ճիշդ տարր համար է որ Քրիստոնէական Եկեղեցւոյ մեծագոյն հաստատութիւնը — Հռոմէայ Գահանայապետ՝ Ն. Սրբութիւն Յովհաննէս - Պօղոս Բ. Պապը - Յ

(*) Շատերէ բնդունուած տեսակէտ մըն է — աստղաբաշխական հաշիւներու յիշած — թէ մեր Տիրոջ Մնունքը չորս տարիներով կը կանխէ մեզի անաթ Քրիստոնէական Քաւահանի սկզբնաւորութիւնը: Ճիշդ հակառակին է սակայն որ մենք կը հանդիպինք յայտնաւորքի մէջ, ուր նիկիոյ Ս. Ժողովի մասին խօսած ատեն կ'ըսուի թէ այդ ժողովը (որուն զանազան թուականը անաւարկելիօրէն ընդունուած է բոլոր Քրիստոնեայ Եկեղեցիներու կողմէ իբրեւ 325) տեղի ունեցած է 288 տարիներ ետեւ Համարձեանի Քրիստոսի: Այս հաշիւով, մեր Տէրը ծնած է Յ. Ք. 4 թուականին եւ խաչուած ու համարձեւ՝ 37ին:

Յունուարին, մեր Տիրոջ Աստուածայայտնութեան տօնին. կոնդակով մը Յոքելիտական կամ Սուրբ Տարի կը հռչակէր տարւոյ Մարտի 25էն (Ս. Կոյսի Աւետման տօնը՝ ըստ Արեւմտեան Եկեղեցւոյ) մինչեւ յաջորդ տարուան Ապրիլի 22ը (Ս. Զատիկ օրը, զոր բոլոր Քրիստոնեաներ պիտի տօնախմբեն միասին) երկարող 13 ամիսներու շրջանը:

Եկեղեցւոյ Հայրեր իրաւամբ յայտնած են թէ Դոգմաթոյի բարձունքին, Քրիստոսի խաչափայտին վրայ էր որ ամենէն ցայտուել կերպով երևան եկաւ Արարչին մարդուն հանդէպ ունեցած սէրը և արձանագրուեցաւ պատմութեան մեծագոյն զոհողութիւնը:

Սէր և զոհողութիւն. Իրարու լծորդուած է կենսագոյն զոյգ զգացումներ, առաջինը հոգիներ, իսկոթիւնը, իսկ երկրորդը՝ զոյն դրոշմորոշ, պողպատեղ և գործնական արժէքի վերածող Երեմիին, ինկած մարդը մեղքի տիղմէն հրեշտակներու բնակակից ընտղ առաքելութիւնները օրբողան:

Գերագոյն սէրը անձնագոհութիւնն է: Քրիստոս էր որ ըսաւ թէ «Մեծ ևս քան զայս սէր ոչ ոք ունի՝ եթէ զանձն իւր դիցէ ի վերայ բարեկամաց իւրոց» (Յովհ. փ. 13): Ան իր անձին օրինակովը հաստատեց այս ճշմարտութիւնը:

Արդարեւ, ինչպէս որ չէ կարելի երեւոյթիլ իրական ու հաստատ հուսալքը տաւանք բարի գործերու (աշուատք առանց գործոց մեղեհել, կ'ըսէ մեծ առաքեալը): Եւ այնպէս ալ չէ կարելի ըմբռնել սէրը առանց զոհողութեան: Մէկը ծառն է, իսկ միւսը պտուղը: Երբ ծառը առնոյգ է ու կենսունակ, անոր պտուղն ալ կ'ըլլայ համեղ ու հիւթառատ:

Քրիստոս սիրեց մեզ անսահման սիրով, ու բնական էր որ զոհէր իր անձը իրրեւ գերագոյն արտայայտութիւնը այդ սիրոյն:

Տեղիք է այս առթիւ որ հարց տանք մենք մեկի. ի՞նչ կ'ընենք մենք մեր առօրեայ կեանքին մէջ ըստ արժանւոյն գնահատած ըլլալու համար մեծ այդ զոհողութիւնը. մենք՝ որ «Քրիստոնեայ» անունը առած ենք մեր վրայ, այսինքն

Քրիստոսի հետեւորդ կը նկատենք մենք զմեզ և փառաւորապէս կր տօնենք Անոր Խաչելութեան ու Յարութեան յիշատակը ամէն տարի: Ունինք բուսականապի սէր՝ սիրելու աստիճան մեր թշնամիները: Զէ՞ որ մեր ճարեկամներուն հանդէպ ունեցած մեր սէրն ալ խորոխուած է յաճախ նիւթական շահու խորխուել և դիւրաստան հիմերու վրայ: Ունինք զոհողութեան բարձր ոգի: Զէ՞ որ ամէն միջոցի կը դիմենք մենք զմեզ գերծ կացուցանելու համար ստէպ գոյն զոհողութնէ մը, մեղմէ պահանջուածը ըլլայ ժամանակ թէ դրամ, հանգիստ թէ ոճն վայելք, ու նոյնիսկ սոփոքարաւ ու խրախուսիլ խօսք կամ կարեկից ու զօրովագին նայուածք: Ու կը շարունակենք մեր հաւատարմութիւնը Հին Ուխտի «Ակն ընդ ակն և ատամն ընդ ատամն» կարգախօսին: Կարծես Քրիստոս ոչ մեղ համար խաչուած և ոչ իսկ աշխարհի հկած ըլլար ...:

Յիսուսի քուշարար մահուամբ շահուած շնորհներէն ու բարիքներէն անմասն մնալու ենք դատապարտուած եթէ մեր նկարագիրն ու բարոյականը ոչինչով ըլլայ վեր ու տարբեր՝ այլակրօններու և հեթանոսներու նկարագրէն ու բարոյականէն: Եթէ մեր բարքերն ու կենցաղը տարբերութիւն մը չունենան նախաքրիստոնական — և մեր կողմէ խաւարոյի՞ն հոշուած — դարերու ապականիչ բարքերէն: Ու մենք պիտի կրենք առաւել ևս զատապարտութիւն, քանզի Լոյսին ու ճշմարտութեան աշխարհի գալէն դարեր ետքն ալ կը յամառինք մնալ տարփաւորները մութին ու սուտին:

Եթէ պիտի գոհանանք Ս. Երբորդութեան վրայ ունեցած մեր տկար հուսալքով (Սատանան ալ նոյնը ունի), եթէ պիտի բաւարարուինք Եկեղեցւոյ արարողութիւններուն ու Խորհուրդներուն մեր ձեռնած մասնակցութիւնը բերելով, եթէ պիտի բաւականանք քրիստոնէութեան՝ մարդկային քաղաքակրթութեան ու արդեւաններուն բերած նպաստովը՝ մենք անարժաններ ենք կոչուելու «Քրիստոնեայ», որ իր լայնագոյն առաւմին մէջ կը նշանակէ «լուսոյ որդի» կամ «արածիչ» Քրիստոսի լոյսին:

«Փրկագործութեան (Redemption) Յոսեփիան»-ը, ինչպէս կոչուած է ար, յարմարագոյն տարիքն է որ մերը ընենք ռիւրոյ և համերաշխութեան այն սգին՝ որ տիրական էր առաքելական դարու քրիստոնէականութեան ժամ և որուն հազարդակից կ'ըլլանք Գործք Անաքիւղոցի առաջին Գլուխներէն՝ Իրենց միակամութիւնն ու իրար նկատմամբ ունեցած աէրը հիացած կ'առթէր օտարներուն և մազնիսի մը պէտքանսք կը քաշէր Քրիստոսի փառախնի:

Տրամութիւն է նաեւ մեզ հաստատել, որ մինչդեռ Ս. Երկրի Տնօրինական Սրբազայիները, ուր ապրեցաւ և պատարագաւեցաւ մեր Փրկիչը, իրենց անբացատրելի նմայեղը համագործիչ չարա ծագեալէն իրենց կը քաշեն ուխտաւորներու (թէ և քիչ ժըն ալ աւելի՝ զբոսաշրջիկներու) բազմութիւններ, մենք՝ աղաղակի քրիստոնէական, ոչ միայն շարունակական մեր արտադրութիւն և քաղաքական ախար իրադարձութիւններու բերմամբ փոքրամասնութեան աննախանձելի դիրքին ննք մատնուած, այլև իրար նկատմամբ աւժամ վաւերական կեցուածքով և միջ-համայնքային ամուլ ու նապատաւար բեր վէճերով՝ դէլ օրիօրի կ'ըլ հանդիսանանք այլոց և օտարին ծաղրն ու ծիծաղը կը հրաւիրենք մեր վրայ:

Քրիստոնէութեան լոյսը Երուսաղէմէն է որ ճառագայթեց: Եւ մենք աւելիով իրաւունքն ու պարտականութիւնը ունինք փոխակիրներն ու տարածիչները ըլլալու օրհգրառութիւն առջ լոյսին:

Տէրը ոչ միայն բացած է մեր առջև փրկութեան ճամբան, այլև իբր զերազանց քաջալերանք՝ իր յարածամ ներկայութիւնը խոստացած է մեզի: Ունենանք ողջմտութիւնը իր հեաքերուն հետեւելու, ըլլալու համար ժողանդակիցները իր անսաերիւր փառքին:

ԳԻՈՐԳ Ս. ՃԻՆԻՎԻԶԵԱՆ

Ս. ԾՈՎԿԱՆ ՈՍԿԵԲԵՐԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՌԻՍՈՒՑՈՒՄԸ ԱՂՕՔԻ ՄԱՍԻՆ

Եկեղեցւոյ Տիեզերական Հօր՝ Սուրբ Թովման Ոսկերեան Հայրապետի հագեար կտրիսը պարտականութիւններէն մին էր իր բանաւոր հօտին աւուսցանել, թէ ինչպէ՞ս պէտք է աղօթել:

«Ինչպէս որ ձառը չի կրնար ապրիլ առանց ջուրի, նոյնպէս ալ մարդու հօգին չի կրնար ապրիլ առանց աղօթքի միջոցաւ հաղորդակցելու Աստուծոյ հետ», կ'աւուսցանէ սուրբը: «Եթէ դուն ինքզինքդ զրկես աղօթքէ. քու վիճակդ պիտի նմանի ջուրէն դուրս հանուած ձուկի մը: Ինչպէս որ ջուրը կեանքն է ձուկին, նոյնպէս ալ աղօթքը՝ քեզի համար»:

Աստուծով ապրիլ կը նշանակէ միշտ և ամէնուրեք Աստուծոյ հետ ըլլալ: Առանց աղօթքի, այսպիսի միութիւն մը անկարելի է: Ուստի, Ս. Եկեղեցւոյ Հայրը Աստուծոյ հետ իր արտի խօսքը չի սահմաներ օրուան որոշ ժամուան մը համար միայն և կամ մասնաւոր վայրի մը մէջ: Ան կ'աւուսցանէ. «Մարդ կրնայ երկար աղօթքներ ըսել հրապարակէն քալելու առին, մինչ կը քալէ ծառերուն չուրջ, խանութին մէջ նստելու և աշխատելու ժամանակ: Մարդ կրնայ երկար և ջերմեանից աղօթքներ ըսել ներս մասնելու և դուրս ելլելու միջոցին»:

Ս. Ծովման Ոսկերեան կը թելադրէ հրապարակաւ, միայն չրթունքով չաղօթել: Որովհետեւ աղօթքին զօրութիւնը չի կոյանար չրթունքով արաստանուած աղօթքին մէջ՝ այլ ի սրտէ: ԱՄէկը կրնայ լսուել առանց բառ մը արտասանելու: Ան կրնայ դէպի հրապարակ քալելու առին մօքով և խոր հաւատքով աղօթել, և բարեկամներու հետ նստած և որեւէ դարձ ըրած առին: Կրնայ ներքին ճիգով մը Աստուծոյ հետ հաղորդակցութեան մէջ մտնել՝ առանց զգոցնելու ներկայութեան:

Ս. Ծովման աղօթքը համար նշանակաւոր մասնաւոր ժամերը յարգելով հանդէրձ, կ'աւելցնէ. «Մենք կրնանք օգտը»

ւիլ աղօթքէն՝ մեր ամբողջ կեանքի ընթացքին և մեր կեանքի ճեմագոյն մասը նուրբօր աղօթքէն:

Հովուական սիրով, սուրբը կը յորդորէ քրիստոնեաներուն՝ աղօթելու նոյն իսկ գիշերուայ մէջ, որովհետեւ իր անձնական փորձառութիւններէն գիտցած է հոգեւոր օգուտը այսպիսի աղօթքներուն: Գիշերային աղօթքները յաճախ աւելի անարատ և ընդունելի կ'ըլլան, որովհետեւ Միտքը աւելի հանգիստ և նուազ մտահոգ կ'ըլլայ: Հոգի չէ թէ այդ աղօթքները կործն կամ քիչ ըլլան, բայց ցոյց տան թէ գիշերը մարմնի համար չէ միայն, այլ հոգիի համար ալ: Հոգին՝ որ կը կարօտի Աստուծոյ, Անոր հետ հաղորդակից պիտի ըլլայ գիշերուայ մէջ: Այսպէս կը պատուիրէ Հովուապետը. «Արթննաք գիշերուայ մէջ, եթէ դուք շատ աղօթքներ չընէք. միայն մէկ հատ րոնք ուշադիր կերպով և խնամքով, ասկիտ բուարարէ: Ուէ մէկուն չիմ պարտադրեր. եթէ ոչ կէս գիշերին՝ գէթ առաւուսն մօտ ըլլայ»:

Սուրբը իր անձնական փորձառութիւնը կը բաժնէ անոնց հետ՝ որոնք աղօթքի կը նուիրեն իրենց անձերը: Ան բազմաթիւ օրինակներ բերելով Ս. Գրքէն, բացատրութիւններ կու տայ այդ հաստատանքներուն մասին, միշտ շեշտելով աղօթքի անհրաժեշտութիւնը:

Մտապահութիւնը մեծապէս կը նպաստէ կատարելալ աղօթքի հասնելու համար: Մտապահութեան միջոցին, ըստ սուրբին, մարդ չքուցուի չի ծանրանար, չառ չի խօսիր, ոչ ալ կը յօգնուի կամ կը տկարանայ աղօթքի մէջ՝ ինչպէս յաճախ կը պատահի շատերուն հըր ծոմ չեն պահեր:

Աղօթքի պարունակութեան մասին, Եկեղեցւոյ Սուրբը կը պատուիրէ նախ Վոհութիւն յայտնել Աստուծոյ ամէն քանի համար: Աստուծոյ իր ստացած

բոլոր պարգևներուն համար քրիստոնեայ մը շնորհակալ պէտք է ըլլայ միշտ:

«Շատեր չեն լսուիր, որովհետեւ անօգուտ բաներ կը խնդրեն», որովհետեւ անոնք կը պնդեն իրենց՝ որ թէ Աստուծոյ, Ներսէ կը ցուցաբերեն իրենց թեքութիւններուն հանդէպ և հոգեւոր գանձեր չեն հաւաքեր: Մարդիկ պէտք է գիտնան, որ սահմանափակ մօքով և մեղանչելի նկարագրով չեն կրնար միշտ ճիշդը օրոշել և խնդրել աղօթքով:

«Թէ մենք կը լսուինք կամ ոչ երբ կ'աղօթենք, կախում ունի հետեւեալներէն:

1. — Արժանի՞ ենք ստանալու:
2. — Կ'աղօթենք Աստուծոյ օրէնքներուն համաձայն:
3. — Կ'աղօթենք անդադար:
4. — Կը խուսափինք աշխարհային բաներ խնդրելէ:

5. — Մեզմէ պահանջուած բոլոր բաները կը կատարենք: Եւ վերջապէս,

6. — Օգտակար բաներ կը խնդրենք: Երբ այս պայմանները լրացուին, աղօթքը ձեռք կը բերէ անպատմելի զօրութիւն: Ան հոգեւոր կը դարձնէ մարդը, կը վերանորոգէ, կը ներշնչէ և զայն կ'առաջնորդէ դէպի երկնային մարգարէութիւններ:

Ս. Յովնան Ոսկեբերանի յորդորները աղօթքի մասին, կ'ընկերակցին այս առաքինութեան՝ հրաշալի պատգմելու օրինակներով: Իրաւունք, աղօթքը հոգիին լոյսն է, Աստուծոյ հաշտութիւն գիտութիւնը, միջնորդը՝ Աստուծոյ և մարդոց միջև, մոլութեանց բռնիչը, հիւանդութեանց բժշկը, հոգիին խաղաղութիւնը, երկնային առաջնորդը՝ որ չի դառնար երկրին շուրջ, այլ կ'առաջնորդէ վեր՝ երկինքը:

Աղօթքի օգտակար նուիրումը կեանքի շունչն է:

Հայացուց

ՍԻՓԱՆ ՎՐԴ. ՄԵՍԵԱՆ

Հօյիվուս, Գոյիմ.

ԱՍՏՈՒԱՍԽԱՐԱՆԱԿԱՆ

ՏԵՍԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱՍԽԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

325. ՆԻԻԹԻՆ ԲՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ. — Նիւթին բնութիւնները ոչ միակ է ոչ միօրինակ են բոլոր խորհուրդներուն մէջ: Այս պատճառաւ տակաւին շատ խնդիրներ կը յուզուին ոչ միայն խորհուրդները ընդունողներուն և մերժողներուն միջև, այլև խորհուրդները ընդունող Եկեղեցիներուն միջև, ու մինչև անգամ միեւնոյն Եկեղեցիին վարդապետներուն միջև, նիւթերուն միութեան կամ բազմութեան, էականութեան կամ պատահականութեան և անոնց կիրառութեան մասին: Աւելորդ է հոս յառաջ բերել այդ խնդիրները: զորոք մասնաւոր յօդուածներով պիտի շինենք մէն մի խորհուրդի առթիւ, նիւթերուն կարգը կը համարուի նաև ձեռնագրութիւնը, որ շօշափելի և արտաքին նշան մըն է, ու Լատինաց վարդապետները, աւելի հեռուն երթալով. նոյնիսկ անհատական գործերը. մեղքը կամ կամքի հաւանութիւնն ալ նիւթ կը համարեն խորհուրդներէն ոմանց համար: Բայց մենք բաւականանա՞ք յիշելով լոկ հոս ամէն խորհուրդի համար էական է որեւէ նիւթ մը:

326. ՆԻԻԹԻՆ ԶՈՐՈՒԹԻՒՆԸ. — Բայց եթէ մէկը հարցնէ թէ արտաքին և մարմնական նիւթը ինչպէ՞ս կրնայ պատճառ նկատուիլ ներքին և հոգեկան շնորհոց, պէտք է անվտանգ պատասխանենք թէ չենք կրնար նիւթին՝ իբրև նիւթի՝ վերագրել որեւէ գերբնական կամ բարսյալ կան զօրութիւն: Միայն կ'ըսենք թէ ցարձաք շնորհաց տըշուքիւնը Քրիստոսի կամքն է, Քրիստոս կրնայ անօրինել սրբէ բան, որ միջոց ըլլայ իր կամքին, և որովհետեւ զգայական և մարմնական միջոցները մարդուն մէջ ներքին և հոգեկան իրերուն զբոյժներ են, յարմարագոյն էր անշուշտ որ շնորհոց յայտնութիւնը կատարուէր նոյն այն կերպով

որով կը կատարուի ներքին գործոց ընդհանուր ընթացքը մարդուն մէջ: Ապա ուրեմն ամէն բան կախուած է հաստատողին կամքէն և ոչ թէ նիւթին բնութեան: Իսկ նիւթ անունը բացատրութեան կամուար կերպ մըն է միայն: Սա՛ ևս կայ, որ նիւթը ոչ իր հեռուար վիճակին մէջ է որ կ'առնենք, ինչպէս է ինք ըստ ինքեան, այլ իր մերձուար վիճակին մէջ, ինչպէս կը նկատուի իր ներգործական և որոշաւ կիրառութեան մէջ:

327. ՆԻԻԹԸ ԸՍՏ ՁԵՒԻՆ. — Նիւթը երբ հեռուար վիճակէն մասնաւոր վիճակի կ'անցնի, կ'որոշուի, կը սահմանուի և կը յառկաւորուի բառերով՝ որոնք կը յայտնեն անոր կազմութեան ոյժը և գործադրութեան նպատակը, և միանգամայն կ'արտայայտեն զօրութիւնը և արդիւնքը որ յառաջ կու գայ անոր կիրառութենէն: Այդ է ահա ձեւը: Ձեւը ուրիմն պարզապէս այն խօսքն է, որ կը պարունակէ բոլոր յիշատակելի պայմաններուն բացատրութիւնը: «Միւրձենայ բունն առ տարրն և կատարի խորհուրդն», ըսած է Օգոստինոս, իսկ մենք կ'ըսենք. «Միանայ նիւթն ընդ ձեռնն և լրանայ խորհուրդն»: Բանին՝ տարրին նեա այդ միացման առաջին հեղինակն է Քրիստոս, որ իրեններուն պատուիրեց ձվիկտիլ յանուն Հօր ևն: Մկտուութեան մէջ նիւթն է ջուրով լուսացումը և ձեւն է խօսքը՝ որով պիտի կատարուի լուսացումը Յիսուսն Հօր ևն:

328. ՆԻԻԹԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄԸ. — Բոլոր խորհուրդներուն մէջ միշտ պէտք է փնտռել թէ ինք Քրիստոսն է նիւթին և ձեւին որոշողը, թէ հնար է Ս. Գրիգէն գտնել սրուշումները տարրերուն և խօսքերուն, որոնցմով կը կատարուին խորհուրդները, թէ խորհուրդին հաստատութիւնը Քրիստոսն է, կամ թէ, աւելի ճիշդ ըսելով, Քրիստոսով պիտի լինի, անհրաժեշտ պայման է այս, այնպէս որ կրնանք ամենայն համարձակութեամբ հաստատումէն տոյնիլ խորհուրդին ճշմարտութեան և ոչ հաստատութենէն հետեցնել խորհուրդին ոչ ճշմարտութիւնը: Ու արդարեւ, եթէ կարելի չըլլայ իրօք հաստատել թէ այս

կամ այն նարարողութիւնը Քրիստոսէ հաս-
տատուած է իբրեւ Խորհուրդ, նովին իսկ
կ'հղծուի Խորհուրդին ճշմարտութեան մա-
տին պնդելու իրաւունքը: Բայց նոյնը
չենք կրնար ըսել նիւթին և ձեւին համար
ի մասնաւորի: Որովհետեւ Խորհուրդին
ընտելեան ընդդէմ գործած չենք ըլլար
խորհելով թէ Քրիստոս Խորհուրդները
ինքն հաստատած և անոնց կատարման
մանրամասնութիւնները առաքելոց է թո-
ղած: Ինչպէս ամէն օրէնսդիր և իշխող
ինք կ'որոշէ սկզբունքները և օրէնքները,
իսկ գործադրութեան կամ մանրամաս-
նութեանց պայմանները կը թողու իրմէ
կարգուած փոշտօնեաներու: Պարտաւոր
ենք այդպէս մտածել մասնաւորաբար կա-
րենալ մեկնելու համար պատճառը մաս-
նաւոր եկեղեցիներու տարբերութեանց՝ ի
մասին նոյն Խորհուրդին նիւթիբոլուն և
ձեւերուն: Վասնզի ինչ որ ունինք Քրիս-
տոսէ, զայն չենք կրնար որեւէ պատճա-
ռով և որեւէ պարագայի մէջ այլալուծած
տեսնել, մինչ մարդկային աւօրինու-
թիւններէ բխած բաները կրնան բազմա-
նալ և տարբերուիլ հետզհետէ:

320. ՊԱՇՏՈՆԵՒԻՆ ՊՈՐԻՄԸ. — Նիւթէն
և ձեւէն վերջ, պաշտօնէին խնդիրը կայ:
Երբ պաշտօնէին վրայ կը խօսինք, զայն
չենք հասկնար իբրեւ ներգործող և պատ-
ճառ Խորհուրդին արդիւնքին, զի առա-
ջին պատճառը և ներգործիչ պատճառը
Աստուած է միշտ, իսկ պատ-
ճառը՝ Քրիստոսի չարչարանքներուն և
փրկագործութեան մէջ է: Ու Քրիստոս է
որ կ'արդարացնէ և շնորհք կու տայ Խոր-
հուրդներու միջոցաւ: Բայց որովհետեւ
Խորհուրդները շօտափելի և զգալի կեր-
պով պիտի պատշտեն իրենց մերձեցող-
ներուն, հարկ է որ մարդ մը, իմա՛ կեն-
դանի այր մը, միջնորդ կանգնի գոր-
ծադրութեան տրտաքին նշաններուն, ու-
րոնց ետեւէն պիտի գտն ներքին շնորհք-
ները. ու ա՛յդ է պաշտօնեան: Եւ որով-
հետեւ Խորհուրդներուն մէջ ամէն ինչ ա-
նոնց հիմնադրին կամքէն կախեալ է, մեղի
հնար չէ քացարձակօրէն ըսել թէ ամէն
ոք կրնայ պաշտել Խորհուրդները, այլ
անոնք միայն որոնց այդ մասին արագ-

նութիւն է տրուած Քրիստոսի կամքին
համաձայն: Ուրեմն ո՛չ բոլոր մարդիկ և
ոչ բոլոր քրիստոնէիները կրնան պաշ-
տօնեայ նկատուիլ, այլ անոնցմէ ոմանք
միայն, ըստ որոշմանց Քրիստոսի, իսկ
պաշտօնեաները երկու կերպով կը նկատ-
ուին, ոմանք սովորականներ են և ոմանք
արտասովորներ: Սովորականները կրնան
պաշտել ամէն պարագայի և իրաց սովո-
րական կարգին մէջ՝ իրենց ընդունած՝
իշխանութեան զօրութեամբ: Իսկ արտա-
սովորները կրնան պաշտել անհրաժեշտ
պարագայից մէջ և կամ իրենց հղած յա-
տուի յանձնարարութեանց համաձայն և
կամ իրենց ընդունած արտօնութեան հա-
մաձայն:

330. ՊԱՇՏՈՆԵՒԻՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ. —

Պաշտօնեաներուն համար տառնք են նկատի
առնուելիք պայմանները, անձնական հան-
գամանքները և գործողութեանց հանգա-
մանքները: Անձնական հանգամանքներուն
հետ անշուշտ անհրաժեշտ են պաշտօնա-
կան պայմանները, սրպէսդի նախքան պիտի
պաշտէ Խորհուրդները, ստացած ըլլայ
իշխանութիւնը և իրաւունքները, որոնք
անհրաժեշտ են զանոնք կատարելու հա-
մար: Բայց հարկ է անտարագոյս որ ա-
նկաւ անհնայ նաեւ քարոյական ձիքերը,
որոնք են հուսաւքն ու սրբութիւնը: Ա՛յս
է նշանաւոր խնդիրը, որ եկեղեցւոյ մէջ
յուզուեցաւ Գ. դարուն, որ և կը կոչուի
Խնդիր անկելոց կամ խնդիր կրկնամկեր-
տութեան: Այդ ժամանակներուն շտա ե-
ղան եպիսկոպոսներ և քահանայներ, ու-
րոնք ինկան իրենց հաւատքէն կամ մե-
ղադրուեցան հաւատքի մասին, առ երես
ուրացողներ կամ յայտնապէս մեղաւոր-
ներ ու անոնց պաշտօնավարութիւնը,
առիթ տուաւ յուզելու հաւատացեալներու
խղճմտանքը, թէ ինչպէ՞ս կրնայ ուրիշ
մը քրիստոնէական հաւատքին առաջնոր-
դել անձ մը, որ ինքնին չունի այդ հա-
ւատքը, կամ որ թշնամի է այդ հաւատ-
քին՝ ինչպէ՞ս կ'ուզէ զայն փառաւորել:
Ասիացիները և Աֆրիկեցիները, գլխաւ-
ւարութեամբ փրմիլիանոսի և կիպրիա-
նոսի, անվուեր և ոչինչ կը հուշակէին
հերձակածող կամ հերետիկոս պաշտօնէի՝

արուած մկրտութիւնը, և այս կարծիքը
առեւ ժողովուրդէն, մինչև Նիկիոյ ժողովը,
ուր յաջիկայ կարծիքը անոնց՝ որոնք ան-
կարելի կը հռչակէին մկրտութիւնը և վա-
ւերական՝ անարժան պաշտօնէն արտաւան-
դելու։ Այս վարդապետութիւնը ընդուն-
ուած է այժմ բոլոր Եկեղեցիներուն մէջ։

331. ՊԱՇՏՈՆԵՒԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ԻԱԶԱ-
ՏՐՈՒԹԻՒՆԸ. — Այս կարծիքին ներքին
փառք կը հիմնուի Խորհուրդներուն բնու-
թեան և զօրութեան վրայ։ զի եթէ Խոր-
հուրդին իսկութիւնը Քրիստոսն է, և նոյն
ինքն է առաջին և գլխաւոր գործիչը,
այսպէս ուրեմն անոր արդիւնքը բոլորովին
իրմէ է որ կախեալ է։ Կեանքաւոր և
պաշտօնէին անձը և անձնական հասցա-
մանքը ոչ մէկ կերպով արդիւնք կ'ըլլան,
որ գործը կատարուի այնպէս ինչպէս
հաստատեց անոր Հաստիչը, որովհետեւ
գործը գործածութիւնն է և ոչ թէ
գործողին ձեռքերէն է որ կ'առնէ իր ցո-
րութիւնը։ Ահա այդպէս Խորհուրդն
բնութեան մասին կազմուած այս վարդապե-
տութիւնը, որ նոր կ'երեւի ըստ բանա-
ձեւին, կը յարմարի հիններուն վարդապե-
տութեան հետ, զոր կը քաղենք առաջին
սուրբ ժողովին վճիռներէն։ Անտարկայոյ
հնար չէր ուրիշ կերպ դառնալ ըսել այս
մասին, եթէ ոչ անոր մէջ անշուշտ հիմ-
նաւորութիւն վարդապետութեան, զոր
մերձակորդները աներկբաբար անայ-
լայլ պիտի պահէին։ Սակայն Ս. Գրքի
կարգ մը խօսքերն ալ արդէն նոյնը կը
վարդապետեն, ոչ քաղարկեալ սեղմ։ Պո-
ղոս՝ խոսելով առաքելացի վրայ, իբրեւ
Անտարանի պաշտօնէից և Քրիստոսի
հաւատքին և կոչման միջնորդներուն
վրայ, կ'ըսէ յայնապէս։ «Ոչ այն ինչ
ոք է որ անկեացն, և ոչ այն որ ջուրն
եռ, այլ որ ունեցոյցն՝ Աստուած» (Ա.
կորնթ. Գ. 7)։ Քրիստոս, խոսելով Ան-
տարանին մէջ, կ'ընդունի թէ պիտի ըլ-
լան պաշտօնականներ, որոնց ձեռքով պիտի
կատարուի զօրութիւններ, թէն իրենք
անմասն պիտի ըլլան այդ գործերէն։
«Բաղձա՛ք առիտն ծիս յաւուր յայնմիկ,
Տէր, Տէր, ո՛չ յանուն քո մարգարէացա՛ք
և յանուն քո դեռ հանաք, և յանուն քո

զօրութիւնս բազումս արարա՛ք։ Եւ յայն-
ժամ առաքելց ցնոսա՛, եթէ ոչ երբեք գի-
տէի զձեզ։ Ի ռաց կացե՛ք յինէն ամենեք-
եան՝ ոյ՞ք գործէ՛ք զանօրէնութիւնս
(Մատթ. է. 22-23)։

332. ՈՒՍԻՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊԱՇՏՈՆԵՒԵ
ԴԵՄ. — Հակառակորդները ողորկ են ըսել
թէ ոչ մէկը կրնայ տալ իր շունեցածը,
հետեւաբար և պաշտօնեան չի կրնար տալ
հաւատք և արքութիւն, եթէ չունի զայն։
Սակայն միշտ կ'ըլլայ այդ խօսքը այն
առեւ ժողովուրդէն, երբ իրմէ է որ պիտի
տայ Խորհուրդին պաշտօնեան, ըսել է թէ
այդ սկզբունքին ճշմարտութիւնը տը-
ւութեան իշխանութեան կը վերաբերի և
ոչ թէ արուած իբրեւ, և իսկական է որ
պաշտօնեան աննշալ իշխանութիւնը, որ-
պէսզի արդարանայ առածը, կ'առաջնի
ձեռք թէ Քրիստոս ըստ առաքելութեան։
«Աւել՛ք Հոգին Սուրբ» (Յովհ. Ի. 22),
որպէսզի կարող ըլլան յետոյ ուրիշներուն
բաշխել Հոգին, օսկայն գիտելի է թէ
առաքելացի արքայա՛ծ ոչ թէ Հոգւոյն Սըր-
բութիւնն է, այլ իշխանութիւնն առ ի
հպարտ, որովհետեւ ո՛րդ իսկ էր կարե-
ւորը, առ բոլոր Հայերը և մեկնիշխերը
այսպէսովն կր շեռնեցնեն կեկեղեցական
իշխանութեան հաստատութիւնը։ Եւ ար-
դարեւ, ոչ մէկ առեւ և ոչ մէկ սեղ իշ-
խանութիւն ունեցողը մեղապարտ կ'առ-
կածուելուն համար իշխանութեանէ կ'իյ-
նայ, զի եթէ այդպէս ըլլար, այն առեւ
երկուանքի և առաքնապի պիտի մատնուէին
Խորհուրդներուն մօտեցողները, խորհելով
թէ մի գուցէ անարժանութեան մէջ գըտ-
նուած ըլլայ պաշտօնեան և ինքը զրկուի
Խորհուրդին արդիւնքէն։ Խորհուրդնե-
րուն մօտեցողները իրենց յոյսը պիտի
դնեն ոչ թէ պաշտօնէին արժանաւորու-
թեան, այլ հաստատողին զօրութեան վրայ։
Խնդիրը կը տարբերի եթէ իրարու աղօթքի
յոնձնենք ինքզինքնիս, զի այն առեւ
բովանդակ ակնկալութիւնը հիմնուած է
աղօթողին արժանաւորութեան վրայ, և
իսկ պատճառաւ, արժանաւորներու կամ
արժանաւոր կարծուածներու, կ'աղղուին
աղօթքի խնդրուածքները։

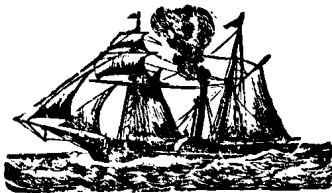
333. ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋԻ. — Եթէ պաշտօնեայէն չեն պահանջուիր անձնական ձիրքեր, բայց կը պահանջուին այն պայմանները, որոնք կարեւոր են որպէս զի գործուած գործը խնայէ քանական գործը ըլլայ և գործուած՝ նշանակալ պայմաններուն համեմատ: Նիւթին և ձեւին և առոնց նման կէտերուն մասին խօսեցանք արդէն, առանց շատ յիշելու պաշտօնէն պահանջուած պայմանները: Առոնց կարգին գլխաւորն է գիտաւարութեան պայմանը: Դիտաւարութիւնը, ինչպէս կ'իմանանք զայն հոս, կամքին որոշուալ այն գործն է, որով մէկը դէպի բան մը կը բերուի, զայն ի գործ դնելու կամ զանց ընելու կամ ձեռք բերելու համար: Կամքին այդ բերումը կը տարբերի ըստ տարբերութեան առարկային կամ ըստ տարբերութեան եղանակին, և կրնայ լինել բերում մը՝ կատարելու համար բան մը, ըստ նիւթական հանգամանքներուն միտքով կամ կատարելու համար նայն գործին տեսական հանգամանքներուն համեմատ ևս: Նիւթական հանգամանքներուն համար գիտումը կը կոչուի արտաքին գիտաւարութիւն, իսկ ներքին, տեսական հանգամանքներուն համար եղածը՝ ներքին գիտաւարութիւն: Արտաքին գիտաւարութիւնը երբեմն լուրջ է և կրբեմն խաղական կամ ծաղրական: Լուրջ արտաքինը կ'ուղղուի գործին խնայութեան, առանց նկատելու թէ ներքինը ի՞նչ է կամ պիտի ըլլայ, իսկ խաղական արտաքինը գործը

կերպարանել միայն կ'ուզէ, ինչպէս կը կատարուի թատրոններու մէջ, ուր դերասանները գերը կը ճգնին կատարել և ոչ թէ գործը: Այս կարգին կրնան վերածուիլ նաև գործերը խելագարներուն և յիմարներուն, արբեցողներուն և խեղկատակներուն և նմաններուն, որոնք չեն կրնոր բան մը կատարելու կամք ունենալ, և աչ իսկ կը հասկնան գործածնին:

334. ԴԻՏԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊՈՐՄԻՆ ՄԷՋ. — Իսկ եղանակի տարբերութեան տեսակէտով, կը տարբերին սուպէս. Դիտաւարութիւն արդիւնքի մէջ. Դիտաւարութիւն գորութեան մէջ, Դիտաւարութիւն ունակական, Դիտաւարութիւն մեկնողական: Արդիւնքի է՝ երբ մէկը յայտնապէս և կամքի արող ներգործութեամբ կ'ուզէ բան մը ընել, իսկ գորութեամբ է երբ որոշ կամքով կը գործէ բան մը, որ ուղղակի պատահաւ է նետեանքի. և այն առին պարագայի վերաբերմամբ կամքը կը տարածուի նաև գործին մէջ, ունակական է՝ երբ մէկը բան մը կ'ընէ այնպէս ինչպէս ինքն և ուրիշները սովոր են ընել, առանց յատուկ մտադրութեան դէպի գործը, զայն կատարած առան, այլ որոշեալ նպատակին տանող իրեն սովորական ընթացքով, մեկնողական է՝ երբ որ յառաջընթաց կամ համընթաց կամ յեղծարար պարագայ ցոյց կու տայ թէ գործողը այդպիսով նպատակը ունէր և ոչ թէ ուրիշ մը:

ՄԱՂԱԳԻԱ ԱՐԲԵՊՍ. ՕՐՄԱՆԵԱՆ

(Շարունակելի՝ 33)

ՉԱՅԼՏ ՀԱՐՈՒՏԻ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

XXII

Կը մաշեն ամեն ցաւ, կամ ալ զիրենք
Կրողէն կը մաշին: Զունին վերջը նոյն —
Ոմանք կը դառնան հոն՝ երբ դեռ այդ դէպք
Զէր զրքած զիրենք, եւ յոյսով ծրփուն
Կ'հիսեն կեանքին ցանցն ստաջուան հանգոյն:
Ոյլ ծըռած, նրկուն, բռնած սարածամ,
Եղեց-ցուպին հետ՝ կ'իյնան մէջ համբուն —
Ոմանք աղօթք, գործ, ոմանք պատերազմ
Կ'ուզեն: Կ'ելլեն, կ'իյնան, նայած թ' ի՞նչ է իրենց Հոգիին կազմ:

XXIII

Միշտ ալ դուրս կու գայ ցաւէն նըւանուած՝
Բան մ'որ կարիքի խալթոցին նըման՝
Հազուաժամ: Բայց ուր լեղիով լեցուած,
Զընչին թէն, բայց ետ կը բերէ ան
Ճրնուած մ'որ սիրքը պիտի յաւիտեան
Ուզէր դէն նետել (խաղ մը նուագի —
Գուցէ ձայն մը լոկ — իրիկուն ամբան —
Գարուն — ծաղիկ-ծով) ինչպէս ցաւ վէրքի
Որ կը զարնէ ելէքսական շոթային մութ մեր կապանքին:

XXIV

Ինչպէ՛ս, ինչո՞ւ չենք կրնար հետազծել՝
Մըսքին փայլակը ամպէն իր ծագման,
Կը զգանք ցնցումն հոր, բայց անկար՝ ջընջել
Բորբոսն ու մուրը որ կը թողու ան,
Որ չ'ծրագրուած բաներէ բնական
Կ'երթայ չ'սպասուածին, կը մնայ տկնայառ
Ոգիներին՝ զորս ոչ մէկ զիւահան
Կըմայ կապել — ցուրտ, փոխուածն, մեռելն — դարձեալ
Միտածն, կորսուածն ու սրգացուածն — որմն ցաւ — մինչ քիչ ալ:

XXV

Կը թափառի միտքս, զայն կ'ուզեմ ետ ես՝
Նորհրդածելու մէջ աներակաց,
— Հոգիս ալ աներ փրկուածներուն պէս —
Յարուցանելու մեծութիւնք թալուած,

Պետութիւնք ինկած — Հօրն Հրգորաց,
Աղուրն հնօրեայ, պիտ' մընայ անվերջ,
Անքերի կաղապար բնութեան ձեռաց,
'Իւցազունք, ազատ՝ ձուլուած անոր մէջ,
Զրհնաղ ու քաջ, երկրի — ծովու ճէրերը պերն:

XXVI

Քոմոմուէլք (*) արքայից, Հոռմ քաղաքամայր,
Անցեալի 'ւ այժմու աղուր՝ Իսալիան,
Պարսէզ աշխարհի եւ հանգիստալոյր
Արուեսից բերին՝ վընիռով բնութեան,
Ամայիւղ մէջ ալ՝ ինչ կայ քեզ նման,
Սէզերդ իսկ չըմաղ, խապանդ ուելի
Ճոխ քան այլ տեղերու բերառաս շրջան,
Բեկորներդ շրթեղ, աւերներդ շնորհալի,
Անքիծ թուլանք՝ որ չէ երբեք եղծանելի:

XXVII

Հուսինն է ծագեր, քայց զիւր չէ դեռ,
Իր հետ երկինքն է բաժներ՝ մայրամուտն,
Կ'հոսի ծով — փայլ դէպ՝ Ալպեան բարձունքներ,
'Իէպի Ֆրիոլիոյ լեռները կապոյս,
Անամայ է երկին, լոյսերու խառնուրդ,
Հալած գոյներու տարածուն ծիածան,
Կ'երթայ տիւն անցեալ յառիսնին լուրք,
Անդին կասարն հեզ Տիանայ լեռան,
Հազուրին մէջ ծփուն կըղզի մ' երանութեան:

XXVIII

Մէկ աստղ կայ միայն իշխող իր կողմին
Աղուր երկրնի կէսին, դեռ սակայն
Կը ծրփայ պայծառ ծով արեգակին
Թաւալող՝ կասարն բլուրին Հրոնեսեան,
Կարծես ցայգն ու տիւ ելած՝ մըրցութեան,
Մինչեւ բնութիւն կարգն իր գրքնէ դարձեալ —
Հեզիկ կը հոսի խորաթոյր Պրէնթան՝
Բոյր ներարկելով վարդին սիրավառ,
Իր հետ առած Բոյրն անոր եւ պատկերին փայլ:

(*) Սօսիւում կը պահենք բնագրին բառը: Հայերէն (Հասարակապետ-
թիւն) տառ երկար ըլլալուն համար:

XXIX

Ու հեռուէն երկնի պատկերը, համայն
 Իր երանգներով շուրթի վրայ իջած,
 Պերն մայրամուտէն մինչ՝ աստղին ծագման՝
 Բազմազան կախարդ գոյներ տարածած,
 Իսկ հիմա քրժգոյն շուրթի մ' վերածուած
 Կը սրփռէ ծածկոյթն իր՝ վրայ լեռներուն,
 Ու դըլփինի մը պէս ցաւահալած,
 Որ հոգեվարփն՝ կը փափոխէ գոյն,
 Վերջին գոյնը ամենադուրն — մահուան մէջ գործ մայն:

XXX

Շիրիմ կայ յԱրկուա, սիւնաբարձ տապան,
 Անդ է Լօրայի (**), ա՛հ, սիրահարին
 Ոսկեռօտին, հոն կը դիմեն համայն
 Ծանօթներ ֆաղցր իր սրգեղբերին,
 — Ուխտաւորները անոր հանճարին:
 Ան ելաւ լեզու մը բարձրացնելու,
 Երկիրն փրկելու լծէ՛մ՝ տախներին,
 Սիրունու անունն կրող ծառըն (***) ջրելու
 Արցունքովն իր մեղեդիացած՝ հըռչակուելու:

XXXI

Կ'պահեն անիւնն իր, յԱրկուա ձիւ մեռաւ,
 Լեռնագիւղ մ'ուր ան փառին կասարէն՝
 Կեանքին ձորն ինկաւ, բնակիչք հոն իրաւ
 Հրպարս են իրմով, եւ արդարօրէն
 Երբ օտար հիացք իրենց գովն բերեն,
 Իր բնակատեղին ու շիրմին համար՝
 Պարզ ու յարգալի. եւ ոգեւորեն
 Դաւն ըզգացմունքով՝ իր ռին յարմար,
 Աւելի քան թէ բուրգ մ'ըլլար իր փառքի տանար:

XXXII

Մեղմ, խաղաղ գիւղակն այդ, բընակութեան
 Ոյն վայրերէն է, որ ըլլար շինուած
 Մարդոց համար, որ մահը ա՛լ կը զգան,
 'Ն ապաւեն կ'ուզեն իրենց ֆայֆայուած
 Յոյսին՝ բըլբան մը շուրթն ապաստանած:

(**) Լօրա՝ մը հեռանակ Դափնի: Երբ դափնի ծառն է հոս: ()

(***) Բանաստեղծ Դաստյին կը վերաբերի:

Ու հեռուն քաղին եռուն կեանք զուր՝
 (Իրենց նայուածքին հեռապատկերուած)
 Կը պարզուի իրենց դէմն անհրապոյր:
 Բաւ է իրենց՝ այժմ արեւուն շողին համբոյրն:

XXXIII

Զարդարելով լեռ, ծաղիկներ, սաղարթ,
 Շողով, կարկաչով, հոսով վրձակին,
 Ժամերը կ'անցնին մեղկօրէն հանդարտ.
 Թէեւ ծուլութիւն թրւի նայուածքին,
 Իր բարոյականն ունի բայց մեկին.
 Թ' ապրիլ կ'վարժեցնէ մեզ ընկերութիւնն,
 Առանցնութիւնն ալ մեզ՝ մահուան պարսփին,
 Շողոմորթի չրկան. սրնափառութիւն
 Զ'օգներ. մինակ — պիտ' ճրգնի մարդն հետն իր Աստուծոյ —

XXXIV

Կամ դեւերուն հետ, որ կ'թուլցնեն մարդկանց
 Զօրութիւնն ազնիւ մրտաժմունքներուն,
 Ու որս կ'որոնեն — անձեր ճիւղաւոր —
 Անոնց մէջ, որոնք ունին այդ հակումն,
 Որ կը սիրեն մութն ու վրհասութիւն,
 'Ն ինքզինքնին ցաւի նախասահմանած,
 Ցաւ՝ որ չէ նման անցուկ խիթերուն,
 Կ'րենն արեւն զերդ արիւն խաթարուած,
 Երկիրը շիրիմ, շիրիմը դժոխք խաւարամած:

XXXV

Փերաւա, փողոցդ բուսառատ ու լայն,
 Համաչափ՝ այդպէս չէին լըփուելու,
 Անիծեալ թրոզ տոնին այդ էստեան՝
 Հինաւուրց կայան բրոնզակալներու,
 Պարիսպէդ ներս ոյժն իր մնաց ի զօրու,
 Մերք իբր խընամոզ եւ մերք բրոնզաւոր
 Ըստ տրամադրութեան չընչին ոյժերու
 Իր լարափոփոխ՝ մղելով զանոնք, որ
 Կրէին պսակն, որ Դանթէն էր կրած հակսին մի օր:

Թրգմ. Մ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ԼՈՐԵ ՊԱՅՐԸՆ

Հ Ա Ջ Ա Ր Յ Ա Ր Գ Ա Ն Ք ...

Հազար յարգանք ու պատիւ արգարներուն, եթէ կան,
 Ու սուրբերուն՝ որ մեզի աննիւթական վայելէն
 Գէթ փռուներ կը բերեն — երանութիւնն իրական,
 Եւ օրերուն անսպաս գեղեցկութիւնը կ'երգեն ...:

Հազար յարգանք ու պատիւ արուեստներու սիրահար
 Հոգիներուն վէս ու վառ, առօրեային մեր անգոյն
 Որ կը բերեն անսակարկ՝ պտուղն իրենց սէրերուն ...,
 Ու մեր հողին ու կալին կու տան երանք մը պայծառ:

Հազար յարգանք ու պատիւ մեր մայրերուն հրեւեակ,
 Զոհողութեան մարմնացում, սիրոյ աղբիւր անապակ.
 Սերունդներուն ալ յեմօրդ՝ որոնք օր մը պիտի գան
 Ու պիտի՝ կերտեն մարդկութեան արեւառոյ ապագան ...:

Հազար յարգանք ու պատիւ մարտիկներուն քաջարի,
 Որոնք չունին տիւ, գիշեր, հանգիստ ու քուն մը բարի.
 Յարգանք զոհել ու զոհուիլ գիտցող արի մարդերուն,
 Մեր աշխարհին պարգեւող ժպիտ ու սէր, օրհնութիւն ...:

Հազար յարգանք ու պատիւ քեզ, Հայ ազգ իմ սիրական,
 Որ դարերու խառնէն ծնար փառքով մը կարմիր ...,
 Հազար յարգանք քու մտքին, կամքին, բազկին առնական,
 Վեն ու վսեմ երազիդ՝ որուն շառ քան զոհեցիր ...:

1983

Գ. ՃԱՐՏԱՐ

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ

ԿՈՐԻԻՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԵՐԿԵՐԸ

Գ. — ԱԳԱՔԱՆԳԻՆՆԵՐ

Ազաթանգեղոսի Պատմութիւնը, իր ներկայ ձեւին մէջ, գործն է Կորին Վարդապետի՝ դատելով գրքին լեզուէն եւ ոճէն:

Այդ գրքին մաս կազմող Ս. Գրիգորի Վարդապետութիւնը առանձին առինք նախորդ յօդուածով, նկատելով որ անկազմըն է ընդմիջարկութիւններու խնդրայարոյց կնճիռէն. եւ ցոյց տուինք թէ անոր հեղինակն է Կորին Վարդապետ:

Այս յօդուածով պիտի ներկայացնենք հատուածներ, վերջուած Ազաթանգեղոսի Պատմութեան այն մասերէն՝ որոնք հաստատապէս կը պատկանին Կորին Վարդապետի գրչին:

Այստեղ հարկ է շնչտել թէ Ազաթանգեղոսի Պատմութեան մէջ կան ընդարձակ բաժիններ, որոնց լեզուն եւ ոճը Կորինեան չեն: Այդ բաժիններուն կարեւոր մէկ մասը վիպական բնոյթ ունի լեզուով, ոճով եւ բովանդակութեամբ: Հարկ է դիտել տալ, սակայն, որ Կորին Վարդապետ վիպական այդ դրուագները ընդլայնած եւ ճշդացուցած է բազմաթիւ յաւելումներով, բարդական եւ ուսուցողական նպատակներով:

Հելլինակի նոյնութեան իրողութիւնը ապացուցանելու մտքով ստորեւ կը բերենք Ազաթանգեղոսի Պատմութենէն քաղուած հատուածներու շարք մը, մատնանշելով Մաշտոցի Վարքին եւ Գրիգորի Վարդապետութեան այն կողորները՝ որոնց հետ պէտք է համեմատել:

1. — Եւ մեռաւ եւ անշնչացաւ, զի լնդելակահալուն զնոսա արագ արագ հնազանդեցուցէ իւրում պատկերին. — Ազաթանգեղոս, 1909, Տփղիս, § 61:

Տես Ա. 28: Բ. 15:

2. — Եւ զի սովոր են յարգել յունչէ գանինյան յինչ ածել, եւ յունչէ ի լինելութիւն արարածոց. — § 95:

Տես Բ. 2:

3. — Իսկ զորս գտանէ յանօրէնութեան եւ յամբարշտութեան, յասուածաեցութեան, ի կռապարտութեան կեցեալ՝ թէպէտ եւ բուսանել բուսանին մարմինը նոցա առ ժամանակ մի՝ այլ զնոսին նովին ոգւով եւ նովին մարմնով արկանէ ի գեհնէն. — § 117:

4. — Կին ոմն այրի, որ էր ի բերդին յայնմիկ, հրաման առեալ յարհաւրաց՝ զի աւուրն նկանակ մի արարեալ պատգաւական ընկնելու ի ներքս ի խոր վիրապս. — § 124:

Տես Ա. 12. Բ. 6:

5. — Տէր Աստուած մեր, որ առաքեցիք զմիածին Որդիդ թո, որ եկն եւ ելից զամենայն տիեզերս հոգւով իմաստութեամբ թով, զի զամենեւեան յիսարայէլ անուն տա՛նուածաեցաւ գրեացէ. — § 146:

Տես Ա. 15: Բ. 8, 36:

6. — Վասն այսորիկ թողեալ զերկիր ծննդեան իւրեանց, զինչս եւ գտացուածս եւ զմեծաւոր զազգակիցս եւ զտոհմականս վասն տառուածական հրամանին զանծինս իւրեանց հրեշտակական զուարթական կարգօք լուսաւորեալ վարուցն քաջութեամբք, զի զԱստուած տեսանել կարացսն. — § 149:

Տես Ա. 32: Բ. 3, 36:

7. — Դու ես որ յունչէ գամինայն յնութիւն յօրինեցիր, եւ քոյով հրամանաւ վարին ամենայն զօրութիւնք երեսելիք եւ աներեւոյթք. — § 169:

Տես Բ. 20:

8. — Յուշ լիցի քեզ, որդեակ, հոգեխառն ջնուղն, որով զքեզ սնուցի: Յուշ լիցի քեզ աստուածդէն խրատն, որով զքեզ պարարեցի: Յուշ լիցին իրաժանքն իմ եւ թո ի միասին: Յուշ լիցի քեզ եւ բաժակ մահուն, զոր ի միասին եմք ըմպելոց: Յուշ լիցի քեզ եւ յարութիւն ամենայն աշխարհաց: Յուշ լիցի քեզ եւ մեծատանն յաշխարհ: Յուշ լիցի քեզ այրումն յաւիտեանական գեհնէն տանջանաց: Յուշ լիցի քեզ անապական պարգէնքն արարողոց, զոր եւ մնզն է պատրաստեալ: Յուշ լիցի քեզ աստուածդէն՝ բարառն երկնաւոր,՝ զոր լուար իսկ դու քեզէն քոյովք՝ ականջօք յայսմ աւուր. — § 165:

Տես Ա. 5, 19, 33: Բ. 28:

9. — Ձի նա անարգամեծաբ Տէր է, եւ նա ինքնին պահեստէ գմեզ զաղախնեայս իւր յամենայն մեղաց. — § 166:

Տես Ա. 6:

10. — Իսկ կապեալն Գրիգորիոս անդէն խօսել սկսաւ եւ ասէ. Որ ասէքդ, թէ «Աստուած քոս: Աստուած է եւ արարիչ, ամենագոր կամայական բարերարութեամբն յանուստեք յանիւթոյ զնիւթական արարածս գոյացոյց. նոյն ինքն էական զօրութեամբն յանտեղեաց, յանվայր յօշոնէ ի մեքէ հրամայեաց հաստատել երկրի. որ զամենայն ինչ արար՝ Աստուածն ամենակալ, ամենարարն, ամենաեւրէն: Ձիս ծաներութ, զի բժշկեցսնին ձեր ցաւք յանցանաց ի պատուհասէ այտի: Որ վասն իւրոյ մարդասէր ողորմութեանն խրատեաց զձեզ, ըստ բանի ռստուածակալն իմաստութեանն. — § 226:

Տես Ա. 10, 31: Բ. 2, 4, 20:

11. — Եւ դու ինքե՞ր գիտես զլափ բաջութեան ուժոյ անդութեան ոսկերացքոց, զհա՞րդ նոյն տկարացեալ առաջի աղջկան միոջ. զի պահեաց զնա զօրութիւն ամենաեւրէն Քրիստոսի. — § 223:

Տես Ա. 31: Բ. 10, 14:

12. — Եւ երկրպագութեամբ կամացն հնազանդեալ հրամանակատարք մշտնջենականին եւ ռստուածամեծն կենացն պատմող մարգարէք անուանեցան ի դարս առաջինս. — § 255:

Տես Ա. 3, Բ. 10:

13. — Մեզ տացին բանք ի բերան, մեզ՝ ցուցանել զօգուտն, եւ ձեզ՝ լսել, ընդունել եւ հաւատալ, եւ քակել ի սատանայական գործոց չարութենէ, եւ ռստուածամուխ կենացն լինել ժառանգորդ. — § 257:

Տես Ա. 3, 5: Բ. 12:

14. — Համօրէն տեղեկացուցեալ խելամոեցուցանէր, ոչ եթէ ծայրաբաղ ինչ արարեալ ողբարանս կամ սրավարս խօսեցաւ, այլ յստակապատում արարեալ ուսուցանէր ամենեցուն. ի սկզբանց անտի սկիզբն արարեալ, յաշխարհահամար յաշխարհապատում արարչութենէ անտի, մինչեւ ի բուն սրբոցն պատգամախօսացն Ոստոծոյ, ամենեցուն իւրաքանչիւր գործոց առաքիւնութեան եւ հոգեպատում պատգա-

մացն ընդելս եւ ծանօթս կացուցանէր. — § 723:

Տես Ա. 4: Բ. 36:

15. — Եւ զարանցն աստուածասիրաց ըստ քրիստոսաւանդ հրահանգելոցն ի ճշմարտութեան, զայրիւրաքանչիւր ռստուածամուխ կենօք եւ վաստակասէր հոգեւոր վարուք իւրովք, հանդիւր վկայութեամբ զմի մի ոք ի նոցանէ առանձինն յականէ յանուանէ ծանուցանէր. — § 724:

Տես Ա. 3, 5: Բ. 12:

16. — Եւ եղեգուիք ծայրից մատանց ոտիցն եւ ձեռացն կնդակացեալք էին իբրեւ զգեցունարիք եւ զօրմտեակեք կնճացն: Նա եւ պատկերն երեսացն դիմացն շրջեալ էր ի պատկեր եւ ի կնճիթ գոճահացն յեղեգան բնակելոց. իբրեւ յիւրոց ի զուգանալիս բարուցն բնութենէ եւ ի վարուց՝ ի թագաւորութեանն շրոյ սաստկութենէ անկեալ. — § 727:

Տես Ա. 22:

17. — Արդ՝ ամենարարն, ամենաստեղծն, ամենահաստիչն, ամենիմաստն, ամենաեւրէն, ամենակալն, ամենազօրեւն, ամենաբժիշկն խրատեաց զձեզ, զի Աստուածութեանն իւրոյ զձեզ մերծաւորս առացէ, — § 756:

Տես Ա. 31: Բ. 10:

18. — Իսկ երանելին Գրիգոր ծունր կրկնեալ ամենաեւրէն բարերարի մարդասիրին Աստուծայ, երթեալ անկանէր զսուրբ ընկալ արկեղօքն երանելի մարմնոցն քրիստոսական վկայիցն՝ մատուցանել պաղատանս. համբարձեալ զբազուկան հանապազատաւածս յերկինս՝ ամենայն ժողովելոցն եւ թագաւորին զքժկութիւն հայցէր. — § 764:

Տես Ա. 31, 38:

19. — Սոյնպէս եւ քացեալ լինէր աղբիւր գիտութեան Քրիստոսի, զսելիս ամենեցուն լնուլ ճամբաւապատում վարդապետութեամբն Աստուծոյ. — § 774:

Տես Ա. 39:

20. — Եւ զգեղն ամենայն դաստակերտօքն հանդերձ եւ սահմանօքն յանուն եկեղեցւոյն նուիրէին, եւ զամենաբարեկից նշանին օրինակ եւ անդ կանգնէին. — § 764:

Տես Ա. 20: Բ. 13:

21. — Ապա փութացեալ հասանէր ի գաւառն Դերբան, զի եւ անդ յառաջացի լնուլ զառաքելական քարոզութեան զարուեստ մշակութեանն երկովք, եւ զերեւուցանել զնոսա ի զարելի զհւական սասանայսկի բարուցն նիւազուրհէն, զխուժողով կողմանն աշակերտելով, զխոշորագոյն եւ զխեցրեկագոյն բարս հեթանոսութեան շրջել ի զգաստութիւն աստուածուսոյց իմաստութեանն. եւ ծանօթ աւետարանական աւետացն, յարդարեալս ընդելս կացուցանէր. — § 769:

Տես Ա. 16: 27:

22. — Մինչեւ տալ մեզ հրաման յայտ յանդիման՝ զոյն ինքզ զԴրիգորդ մեզ հովիւ եւ տեսուչ եւ վարդապետ ճամբուս պատու կացուցանել. — § 769:

Տես Ա. 39:

23. — Եւ տուաք մեք ամել առ ձեզ զՍուրբ խոստովանող Գրիստոսի Գրիգորիոս. եւ զայս հրովարտակ մեր առ ձեզ գրեցաք. զի ըստ տուլութեան արանդութեան հոգեւոր ուսուածաւոր շնորհին Գրիստոսի՝ մեզ զԴրիգորդ տեսուչ եւ վարդապետ առաջնորդութեան աստուածազնաց ճանապարհացն, եւ հովիւ եւ բժիշկ կացուցիք, որպէս եւ մեզ վաստածոյ հրամայեցաւ. — § 801:

Տես Ա. 16: Բ. 1, 3:

24. — Եւ յետ այսորիկ առնոյր ընդ իւր զբազմութիւն հաւանելոցն՝ նախաբաւակոյ զօրոս հանդերձ. հրաժարեալ այնուհետեւ օճառնաւոր պարգեւօրն եւ ամենայն իւրայովքն յանձն եղեալ շնորհացն Աստուծոյ՝ ճանապարհորդ լինէր. — § 806:

Տես Ա. 14, 20:

25. — Իսկ նա շրջէր, զի 1995 զկողմանս կողմանս եկեղեցեօք եւ քահանայիք եւ պաշտօնէիք եւ ամենայն աստուածագործ սպասաւորութեան կարգօք, եւ լուսաւորեցնէ զբազումս մկրտութեամբ. — § 817:

Տես Ա. 19: Բ. 5:

26. — Որով առաւելագոյն հնազանդէին նմա ըստ հրամանացն Աստուծոյ, Թագաւորն եւ զօրքն ամենայն հանդերձ օթխաւախտովք բազմութեամբ. — § 826:

27. — Այսպէս բազում աշխատու-

թեամբ տարեալ՝ վասն հումաւորահիճ բարեաց ինչ օճան գտանելոյ. որում եւ պարգեւէր իսկ վիճակ յամենաւորհմէն Աստուծոյ, հայրական չափուն ծնանել ծնունդ նորոգ եւ քրանելի, պարգեւաբաշխ սուրբ աղօլն իւրով. զամենայն ի ջրոյ եւ ի հոգւոյ յարգանդէ՝ մկրտութեամբ միսանգամ վերստին ծնանել, առնել, կատարել, օրքել, դրոշմել մի ժողովորդ Տեառն. — § 830:

Տես Ա. 13, 31:

28. — Եւ անդ մատուցանէր զօրհնութեան պատարագն, հաղորդէր զամեննեան ի խորհուրդն գոհութեան, բաշխէր ամենեցուն զսուրբ մարմինն եւ զպատուական արիւնն ամենափրկչին Գրիստոսի, զկենդանարարն եւ զկենցուցին ամենայն մարդկան, եւ զարարին եւ զաշխարհագործն ամենայն արարածոց, զաստուածաբուր շնորհսն առ ամեննեանս առատապէս մատակարարէր. — § 834:

Տես Ա. 16. 20, 60: Բ. 1, 3, 13, 26, 35:

29. — Եւ հրաման տայր նոցա՝ հաւատարիմ առաջնորդութեամբ վերակացու լինել լուսաւորապէս հօտին Գրիստոսի. — § 836:

30. — Առեալ զոմանս ոմանս յաշակերտացն յիւրաքանչիւր մենաստանաց՝ երթեալ լեռնակեաց, մենակեաց, սորամուտ, ծակախիթ գղեալ. — § 846:

31. — Բարեաց գործոց նախանձաւոր եղեալ՝ զնոյն կեանս վարուցն քաջութեան աստուածամուխ կենացն անձին մատուցանէր. — § 848:

Տես Ա. 5, Բ. 12:

32. — Իսկ արդ՝ եթէ Թեթեւագոյն արուեստից պակասագոյն ի զիտութեանն ազգք երկրածնաց, ո՞րչափ այնմ արուեստի ոք համարիցի անգիտանալ, որ ընդ ուստածախօսսն կատարի. — § 851:

Տես Ա. 16: Բ. 33:

33. — Այլ կէտ եղեալ ինքեան՝ զամենայն աւուրս կենաց իւրոց զբառասուն քառասուն օր պահովք ձգտել մինչեւ յօր քրիստոսակոչ հանգստեանն իւրոյ վախճանին. — § 868:

Տես Ա. 37:

34. — Մինչդեռ ի մանկութեան աստիճանէր զինուորութեամբ՝ ամուսնացեալ եւ երկուս որդիս ստացեալ. որոց առաջնոյն

անուն ճանաչելը Վրթանէս, որ յաջաւոր-
հակեաց կեանս էր. + § 869:

Տես Ա. 9:

35. — Արդ՝ իբրեւ լուաւ զայս ամենայն
թագաւորն Տրդատ՝ վաղվադակի փութով
եւ անգրազապէս արծակէր արտերիս աւագո
փառաւորս պատուականն հրովարտակօթ
հանդերձ. — § 860:

36. — Եւ այսու օրինակաւ հօթօր երեւ-
եալ ի վերայ մարդկանն հաստատէր զթա-
գաւորութիւնն իւր, ասուածակաւ թա-
գաւորութիւն զիւր թագաւորութիւնն ան-
ուանեալ. — § 870:

Տես Ա. 29: Բ. 10:

37. — Որ իբրեւ լուաւ զայս՝ բազում
փառաւորութիւն ամենատեղեաց մատու-
ցանէր խնդութեամբ, եւ մեծաւ ուրախու-
թեամբ գոհանայր զայնմանէ, որ ընդ ա-
մենայն երկիր զիւր քուրք անունն փառա-
ւոր առնէր. — § 872:

Տես Ա. 31: Բ. 10:

38. — Սոյնպէս եւ արքային Տրդատայ,
իբրեւ եղբոր սիրելոյ, սէր ցուցեալ ուրա-
խութեամբ մեծաւ, մանաւանդ վասն աւ-
տուածածնօրութեան նորա՝ առաւել դա-
շինս կոէր ընդ նմա, միջնորդ կալեալ թղ-
հաւատան որ ի Տէր Քրիստոսն էր. — § 877:

Տես Բ. 1:

39. — Բայց նայեցաք իբրեւ ի ցուցող
հայելի յասուածակի բարձրութիւն տու-
լութեան հրամանացն, որ առ երանելին
Մովսէս եկեալ վասն ամենայն իրացն եղե-
լոց եւ ասուածեղեկ պատգամացն աւան-
դելոց՝ մատենագրել ի պահեստ յաւիտ-
եանցն որ զալոցն են. — § 883:

Տես Ա. 5, 36: Բ. 28, 31:

Սոյն համեմատութիւնները կր խորհինք
որ բարարք են հիմնաւորելու այն տեսու-
թիւնը թէ Ազաթանզեղոսի Պատմութիւնն
ալ գործն է Մաշտոցի վարքը, եւ Ս. Գրի-
գորի վարդապետութիւնը յօրինող հեղի-
նակին՝ Կորին վարդապետի:

Ն. ԱՐՔ. ԾՈՎԱԿԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

ՄԱՐԻՌԻՆ (ՄԱՐԻԱՍ) ԹԱԳՈՒՀԻ

(2. 1320 — 1377)

Ծնած է շուրջ 1320 թուին, Դուստրն
էր Կոստանտինոպոլիսի Օշին խնամակալի
(+ 1329) և (Ճուան) Յովհաննայի (+ 1323):

Ամուսնացած է (1335?) Նիքիեցոս աղ-
գաստիճէն Բաղդին մարտնչախոսի (+ 1337)
որդի Կոստանդինի հետ, ծնած 1313 ին,
որ Կոստանդինի եղբ. Հայոց թագաւոր
(1344—1363):

Ունէր երեք որդիներ. Աւին, ծնած
1338 ին, Լեոն և Հեթում:

Մարիուս թագուհի 1346 ին Ներսէս
Եպիսկոպոսէն նուէր ստացած է Աւետա-
րուն մը (Չեռ. Ս. Յ. Թիւ 1973), որուն
մէջ կը գտնուի իր պատկերը:

Կոստանդինի թագաւորի մահէն ետք
իր որդին Լեոն կը փորձէ յաջորդել իր
հօրը, երկու տարի (1363—1365) կը պայ-
քարի, բայց յաջողութիւն չ'ունենար, և
թագաւորութեան կը ախրանայ Լեոնի հօր
եղբոր Հեթումի որդին Կոստանդին (1365—
1373):

Թագուհին Մարիամ իր ժամանակի
քաղաքական խառնակ կացութեան մէջ
կ'երևի պետական գլխաւոր գործիչներու
տարաքննութեան գործօն մասնակցութեամբ:
Ան 1371 ին կը գլխաւորէ լատինասէրները,
իբրեւ թագապահ կը տեսնուի 1373—1374
տարիներուն:

Եպիսկոպոսի Սիւրբ Գրուսելէ ետք (1375,
Ապրիլ 16), խումբ մը գերիներ կը տանին
Եփեսոս, գլխաւորութեամբ վերջին Լեո-
նի թագաւորին, Մարգարիտ թագուհին
և իրենց երկու զաւակներուն՝ Գուրգոսի
և Փեննայի. Գերիներու այդ խումբին
մէջ էր նաև Մարիամ թագուհին, հաւա-
նարար իր երկու որդիներուն՝ Լեոնի և
Հեթումի հետ: Գերիները Գահիրէ կը հաս-
նին 1375, Յուլիս 11 ին:

Եպիսկոպոսի սուլթանին արտօնութեամբ
Մարիամ թագուհի Գահիրէն նրուաղէմ

կը մեկնի 1375, Օգոստոս 6ին, իր կեանքին մնացած օրերը աղօթքով անցընելու համար։

Մարիամ Թադուհին Երուսաղէմի մէջ կ'ապրի երկու երեք տարի, և 1377, Յունիս 18ին վախճանելով, կը Թադուհի ռաւջի դրանն Ար. Յակոբայն։

Աւելորդ չենք համարիր այստեղ գնել մասեր կոստանդին Թադուհի և Վահրամի յիշատակարաններէն, ինչպէս նաեւ սերիշ յիշատակագրութիւն մը, աղերսակիր նախորդին, որ մեզի որոշ չափով տեղեկութիւն կու տայ Մարիուն Թադուհի վախճանին վերաբերմամբ։

Ի թուականիս Հայոց ՉՂԴ [= 1345] եւ կոստանդին Հայոց արքայ ստացայ զՍուրբ Աւետարանս, որ է կաթմաւ տաճարէնէն և սոկեղէն նկարակերպ գեղեցկութեամբ զարդարեալ։ Ար և ստացա զսոյս յարդար արդեանց իմոց, զոր յառաջին նախնեաց մերոց հասեալ եղև առ մեզ նշան բարեաց, և նովաւ ետու զՍուրբ Աւետարանս ծածկել գեղեցիկ կերպարանօք, և շնորհացի զսոյս արքայ Եկեղեցւոյ, ըստ փափագանաց արաի իմոյ և մեծ յուսոյ, միշտ յիշատակ լինել ինձ և ամենայն զարմից իմոց, և հաւրն իմոյ Պր. Պապուսն մարտիրոսան, հանգուցեալոյն առ Քրիստոս, այլ և վրան յերկար Կենդանութեան մերոյ և աստուածաժողովրդիս արդեաց մերոց Աւշնի և Լեւնի . . . — Ձեռ. Ս. Յ. Թիւ 3602 ԻԴ. էջ 16-17։

Եւ գարձեալ ի յամին թուականութեանս Հայոց ՊԻԴ [= 1374] առաւ Սիս ի քրիստոնէից, և էր յայն ժամանակն Կաթողիկոս Հայոց տէր Կոստանդին Լամբրոնացին, այր իմաստուն և հանճարեղ, և էր Թադուհի Հայոց Պր. Լեւն, որդի

Քրիստին։ Սա Թադուհեաց Հայոց ամիս է։ Սա վարեցաւ զերի յեղիպոս Թադուհին իւրով և որդւովք իւրովք։ Բայց մեծ Թադուհին Հայոց Մարիւն [քնակեցաւ] Երուսաղէմ մեծաւ ուղեքինի ճշմարտութեամբ ամս ԳԳ և հանգեաւ ի Քրիստոս ի թուարեութեան Պ [ԻԶԳ] և ի յունիս ամսոյ ժԸ . . . (գծուար ընթեռնի), Վասնզի յոյժ ողորմած էր և աղքատասէր։ Սա Թադեց[աւ] առաջի դրան Սուրբ Յակոբայ . . . և . . . Եւ ես մեղաւոր . . . Վահրամ անորժանայած պատուոյս . . . — Նոյն, էջ 17։

Հետեւեալ յիշատակագրութիւնը, որ կը գտնուի Ս. Յ. Թիւ 2027 ձեռագրին մէջ (թղ. 275բ), մեր Ձեռագրաց Ցուցակը կադմելու ժամանակ զանց ըրած էինք իբրեւ ճանարիւր ու բաղմախալ։ Այժմ կ'անդադանանք տառը, նկատի աւելնալով այն ակներեւ աղերսը զոր ունի նախնեաց յիշատակագրութեան հետ։

Եւ գարձեալ ամին թվականութեան Հայոց ի Պ հարիւր ԻԴԳ առաւ Սիս ի քրիստոնէից, և էր ի ժամ[նա]կին այնմիկ Կաթողիկոս Հայոց տէր Կոստանդին Լամբրոնացի, այր իմաստուն և հանճարեղ, և էր Թադուհի Հայոց Պարոն Լեւն որդի Քրիստի. առ վարեց[աւ] զերի յեղիպոս Թադուհովք իւրով և որդւովք։ Բայց Թադուհին Մարուն բնակեցաւ Երուսաղէմ զամս յերեքաւ և հազօ [= հանգեաւ] ի Քրիստոս, և Թադեցաւ առաջի դրանն Սուրբ Յակոբայ։

Լեւն և Հեթում որդի Կոս[տ]անդինի*։

Ն. ԱՐԲ. ՄՈՎԱԿԱՆ

* Սոյն Լեւնն ու Հեթումը ըստ երևոյթին Կոստանդինի և Մարիունի որդիներն։

ՊԼՏՄՈՒԹԵԼՆ ԶՆՄԵՐ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ԾՄԱՌՈՆԵԱՆ

Յարութիւն Գնչյ. Շմաւոնեանը իր ժամանակին եղած է Հոյ առաջին պարբերականի հիմնադիրը: Ան Պարսկաստանի Շիրազ քաղաքից էր, ժամանակի կրթուած ժառարականներից մէկը: Քաջասեղանի հայ հին և միջնադարեան մշակոյթի պատմութեանը, 1777 թուականին, կարոնցնելով երկու գլուխներին, Շմաւոնեանը զանց առնում է աշխարհի կենսքը և նուիրում է մեծանկեղութեան: Նա ուսումնասիրում է Պարսկերէն և Արաբերէն լեզուները և գրականութիւնը, փիլիսոփայական և աստուածաբանական դոմանները, և փորձած է խորամուխ լինել քուսթեան գաղտնիքներին:

1784 թուականին, Շմաւոնեանը գնում է Մոզրաս: Շատ կտրճ ժամանկամիջոցում, նա շնորհիւ իր հայրենասիրութեամբ, գիտելիքներով և առաքինի վարք ու բարքով այնքան սիրելի ու համակրելի է դառնում տեղի հայ համայնքին, որ վճռում է տեւական ու ընդձիշտ հաստատուել Մոզրասում և այդտեղ աշխատում է ամբողջ քառասուն տարի:

Յարութիւն Գնչյ. Շմաւոնեանը իր մի քանի գործակիցների ջանքերով շարունակում է Մոզրասի հայկական գաղութում հաստատուած լուսաւորական աւանդութիւնները: Իր բոլոր ճիգ ու ջանքերով, կարճ ժամանակում հմտացնելով տառեր ձուլելու արուեստին, նա 1789ին հիմնադրում է Մոզրասի երկրորդ հայկական ապարտնը, որտեղ լոյս ընծայուած առաջին գրքայից «Մարիանէ կուսին վկայարանութիւնն» է: Յարութիւն Շմաւոնեանին օգնելու համար կալիաթայից Մազրաս է գալիս Սամուէլ Քանանայ լայթմուզեանցը, որի խորհրդով Շմաւոնեանը հրատարակում է այնպիսի գիրքեր, որոնք պիտանի լինէին տեղի հայ դպրոցների համար: Դրանք էին՝ «Պաղտասար Դպրոթի ճիւղք Գերականութեանը, Դաւ-

ւիթ Անյադթի ճիւղք Սահմանացը, Ներսէս Շնորհալու ճիւղք Որդիան և այլ աշխատութիւններ: Տպարանի հիմնադրման սկզբնական շրջանում այդտեղ տպագրուել են Հնդկահայերին տպարկուած Յովնէփ Արղութեանի կոնգրեսները, Թադէոս Սոգինեանցի «Տեարակ որ կոչի Ողբ Հայաւաստեանց» գրքայից և այլն:

1794 թ. հոկտեմբերին, Յարութիւն Շմաւոնեանը հիմնադրում է հայկական առաջին պարբերականը՝ «Ազգարար» ամսագիրը: Սրանով սկսում է նրա գործունէութեան երկրորդ և առաւել արդատալից ժամանակաշրջանը:

«Ազգարար» ամսագրի առաջին համարի եմբարքականում, գիմելով ընթերցողներին ուշադրութեանը, Շմաւոնեանը նախապէս նրանց ծանօթացնում է իր նախաձեռնութեան թու շարժառիթներին և ծրագրին: Թէև ամսագիր հրատարակելու գաղափարը Շմաւոնեանն ընդօրինակել էր Անգլիացի գործիչներից, որոնք նոյն այդ տարին սկսել էին թերթ հրատարակել Մոզրասում, բայց նրա թուին նպատակն էր պատասխանել քաջառապէս հայ իրականութեան առաջադրած հարցերին: Յարութեան նպատակը իր կնիքն է դնում ամսագրի բովանդակութեան վրայ: Անշուշտ ի տարբերութիւն մի շարք նւթական երկիրներում սկզբնաւորում առաջին թերթերի, որոնք խոշոր քաղաքների առեւտրական բուլեւարդների գեր էին կատարում, «Ազգարար»-ը ունէր հարցերի առաւել լայն ընդգրկում, և փաստօրէն դառնում է գիտամասնայական և գրական-հասարակական պարբերականի նախատիպը:

Ամսագրի առաջին բաժինը նախադասուած էր գեղարուեստական գրականութեան համար (ինքնուրոյն և թարգմտական): Երկրորդ մասին յաջորդած էր պատմա-բանասիրական բաժինը, ուր տեղ զետեղուած էին ընտիր նմուշներ պատմական գրականութիւնից: Իսկ երրորդ բաժինը նուիրուած էր արտասահմանեան, այդ թուում Անգրկովկասի, քաղաքական լուրերին, իսկ վերջինը՝ համայնքի կենսքին:

«Ազգարար» ի խմբագիրը՝ նոյն ինքը

Շմաւանեանը իր շուրջն է համախմբում մի քանի ժիր ու խանդավառ երիտասարդներ (որոնց կոչում էր վերակազմակերպ), որոնցով կազմակերպում է խմբագրական մարմին: Սահմանում է յատուկ կարգ, որի համաձայն՝ ընդ որում սպագորակիք նիւթերը կանխապէս պէտք է ասանային խմբագրութեան հաւանութիւնը:

Բայր քաղաքական և պատերազմական լուրերը Շմաւանեանը քաղում էր Եւրոպական թերթերից, նիւթի ընտրութեան գործում հանդէս բերելով քննական ժողովում:

Այստեղ Յարութիւն Գինյ, Շմաւանեանը հայկական եւանդ. և ժամանակ է նուիրել խմբագրական աշխատանքներին: ՀԱՊԳՐԱՐԱՐ առաջգրի հրատարակութեան հիմնական ծանրութիւնը ընկած էր նրա վրայ:

Իր ամբողջ խմբագրական գործունէութեան ընթացքում Շմաւանեանը մի նոր առաժնայի է հասնում Հնդկաստանի գաղութում սեղանակալ քաղաքական-հրատարակատեսական յօդուածները, դիպուկ մտածողական նիւթերի և գեղարուեստական գրականութեան միջոցաւ նա հանդուստերէն քննարկում է իր ժողովրդի լուսաւորութիւնը ու դատարարութիւնը, քաղաքական ազատութեան հետ կապուած խնդիրները: Շմաւանեանի ՀԱՊԳՐԱՐՈՐԻ խմբագրի քրագրական գործունէութիւնը հետապնդում էր մի տեսակ սեւեռուն նպատակ՝ արթնացնել ժողովրդի քաղաքական ինքնագիտակցութիւնը, կ'ուզէր նրանց լուսաւորել Եւրոպական քաղաքակրթութեան ոգիով և հազարակից դարձնել ժամանակի մասուր շարժումը:

Իր յօդուածներէից մէկում Շմաւանեանը Եւրոպական երկրների քաղաքական գրականութեան խնդրոյ վրայ քննարկում է հայութեան գրութիւնը: Ամէն տեղ խաղաղութիւններ և պատերազմներ, Հնդկաստանի վերջին գարի պատմութեան շնչին մասն է տեղի առանց արեւմտեակութեան: Առաջութիւնները խնդարում են Եւրոպայի հանգիստը, Գերմանական կենտրոն, հոգեվարժի մէջ է վրաստանի մոզովորին անհանգստացնում է ամբարձր նորեանքը:

Իսկ ինչ կը վերաբերի Հայերին, նրանք յետին թշուառութեան մէջ են ապրում: Վաճառականութիւնը, որ առեւծուայթ քարոզ վիճակում է, զուրկ է երկամտութիւն, և, ինչպէս պատկերասրահում արտայայտում է Շմաւանեան, եթէ ճշտօյն հիմքը աւաղի գրայ է հիմնական, մեծահարսւածները քննաշննարկում քարի գործ կատարելու, աղքատները չափազանց անզօր ու անօղակական են, իսկ ժողովրդի մեծագոյն թիւը ընդհանուր ագիտութիւնը նրան մարդկութեան մէջ միանգամայն յետին տարիներին է ձգած:

Շմաւանեան Պահանջներ իր ազգակիցները զգաստացնելու համար, հրապարակաբար այս անգամին դիպում է նրանց արժանապատուութեանը: Հնդկի կատակերգութեան լինիմք է մէջ այլապէս, միջոցաւ նայնալ առ պատուի վաճառք այլապէս քայլէ իրեք գլխի վաճառքի մէջ գիշերի: Աւ միջոցաւ նայնալ առ ազգի մեծ տեսանկէս ոչ թէ միայն և տառապեալ, այլ պատեալ ագիտութեամբ բոլորովին:

Շմաւանեանը ձգտում է օգնել իր ժողովրդի գէթ մասուր կեանքի քարոզմանը: Եւրոստակարար իր ընթերցողներին նա ներշնչում էր այն միտքով, թէ պէտք է պայքարել գիտութիւն և իմաստութիւն ձեռք բերելու համար և չընկնել հարստութեան կեանքի: Հարստները ու չինչ են իմաստունների համեմատութեամբ, գրում է նա: Ի՞նչ որ Արիստոտէլի և Պլատոնի մտածանակ նայնալ հարստներ են եղել: Նրանց անունները փնջուկ են, այնինչ պատմութիւնը անմահների գրել: Պլատոնի և Արիստոտէլի անունները: Ցարիներ խռը, երբ Շմաւանեանը գաղափարել էր լրագրական գործունէութիւնը, իր ազարանի հրատարակութիւններից մէկի առաջարկում նորին սրտադին գրում է քաջ անում իր ընթերցողների հետ:

Հրապարակաբար յորդորում էր երբեք միայն իրենց ազգի և հայրենիքի և չառ չառուկ ծնած զանգուղիներում և չառ չառուկութեամբ: Նա իր ընթերցողներին խորհուրդ է տալիս չմտածուիլ զգիտերին խորհուրդ է տալիս չմտածուիլ հայրենի աշխարհը, որը ամբարձր է լինում:

նում բանուորների կողմից, չդաւել հաս-
յերին և չմոռանալ մայրենի լեզուն: Կոչ
է անում հայերին՝ պահպանել իրենց
բարբառն ու Արարատեան աշխարհը:

Շմուռնեան Քահանան Աղգարարաձի
հրատարակութիւնը համարել է ճշմարտ-
ագուստ՝ և ամենայնիւ նոր՝ յայտնի
դարձաւ: Հայ գործիչներին իր ձեռնարկ-
ները պայծառութեամբ օժանդակելու հրա-
ւեր կարգալով՝ նա համոզուած էր, որ
կարող էր լինէր միութարեւ ազգին:

Պէտք է ենթադրել, որ նրա գործու-
կիցները ևս ոչ միայն գիտակցում էին
մամուլի նշանակութեանը, այլև շատ հա-
տարակ պատկերացում ունէին ամսագրի
խնդիրներին մասին: Աղգարարաձի մշտա-
պես աշխատակից ռուբրիկայի խմբի-
մբ, իբրև ողջնրթի խումբ, Աղգարարաձի
խորհուրդ է աւելի ուսումնասիրելու այ-
լալեզու թերթերի աշխատանքի ոճը, լի-
նել աշխատասեր ու նախանձախնդիր,
ազգային միայն ու միայն հաւատարմ լու-
րեր, մեծ տեղ տալ դատաւարակցական
յողաւածներին և գեղարուեստական գրա-
կանութեանը:

Աղգարարաձը դարգացնում էր ոչ
միայն հայ ժողովրդի լուսաւորութեանը,
այլև քաղաքական ազատագրութեան ծրա-
գրը: Այսպիսով, ռուբրիկայի խմբի
մբ կատարեալ առաջնորդողների հանգա-
մանօրէն քննարկում էր Հայաստանի ա-
զատագրման հետ կապուած հարցերը:
Աղգարարաձի հրապարակախօսի յայտը
խորսխուած էր բուսական հզօր պետու-
թեան բարեացակամութեան և օգնութեան
վրայ:

Աղգարարաձի մէջ լոյս է տեսնում
նոր Նախիջևանի և Գրիգորիպօլիս քա-
ղաքների հիմնադրումը (1792), տեղւոյն
հայութեան ստացած առանձնաշնորհում-
ների մասին, նաև Յովսէփ Արքեպիսկո-
պոսի հաւատարմացումների մասին Ռուսա-
կան արքունիքի՝ Հայերի հանդէպ ունե-
ցած մարդասիրական նկատառումների վե-
րաբերելը, որով ամրապնդւում էին գա-
ղուժահայերի յայտերը: Իսկ միւս կող-
մից, Արեւելեան Հայաստանի սահմանակից
Պրիստոնեայ վրացական թագաւորութեան
ազաւայութիւնը ներշնչում էր այն հա-

ւատը թէ Հայաստանի ազատագրումից
յետոյ, երկրի ներքին ու կաղմակերպչա-
կան կարեւոր հարցերը կը լուծուեն Հե-
րակ Նրկարդ. թագաւորի անմիջական
աջակցութեամբ:

Շատ հաւանական է ռուբրիկայից բա-
րեկամ զեղծ գրչանունով Աղգարարաձի
աշխատակցել է Մարգարոս լուսաւորական
շարժման գործն մասնակիցներից մէկը՝
Քահանայ և գրող Թադէոս Տէր Անդրէաս-
եան - Սոգրեանցը:

Ռուբրիկայի բարեկամը շարագրում
է իր ծրագրի երկրորդ մասը. շնչում է
թէ Հայերը պէտք է վերցնեն իրենց գան-
ձերը և գնան Հայաստան:

Հայագրում նրանք պէտք է զար-
գացնեն երկրորդ քաղաքական ու արհա-
մանը, երկրում ստեղծեն նիւթական բա-
րիքներ, բանալ դպրոցական լայն ցանց,
իրենց գաւակներին պէտք է կրթեն աշխա-
տածիքութեան և ուղղումաւորութեան
ոգիով:

Աղգարարաձ ամսագրի թղթակիցները
Հայ ժողովրդի առջև ծառացած մեծ խն-
դիրները քննարկելիս, բանավիճում էին:
Ամսագրի թղթակիցները Հայոցի Հայք
և Աղգակիցը, Հայոցի հայք՝ հիմ-
նաւորապէս քննութեան ենթարկելով հա-
յերի և ինչու չէ Հայ ժողովրդի անյաշո-
ղութիւնների բուն պատճառները, նրանց
շատ խիստ կերպով կշտամբում են տեղոր-
ծութեան և այն բանի համար, որ բոլոր
իրենց սպասելիքներն ու ակնկալութիւն-
ները կապած են Աստուծոյ շնորհների հետ:

Շատ ակներև ու պարզ է թէ աղօթք-
ները և բարի ցանկութիւնները չեն կարող
փրկել մարդկանց, եթէ արանք խուսա-
փեն աշխատանքից: Նա այսպէս է գրում.
«Միտաբանի, արիւնալի, խորհիլ և առա-
ջանալ հարկաւոր է, և ուրեղող որ սրանք
գտնուին, առանց երկրայայէս կը գտնուի
աղատութիւն, փառք, պատիւ և ամենայն
ցանկալի մարդկային կեանքի մէջ: Նա
կոչ է անում մանուկ սերնդին դատաւա-
րակել ջանասիրութեան ոգիով, որով մի-
այն կարող է երաշխիք լինել Հայերի բա-
րօր կեանքի ու նրանց ազատութեան իդ-
ձերի իրիւ կատարման առթիւ. բոլոր աղ-
գերին շնորհները վերէն հաւատարապէս

բաժանողւած են, շարունակուած է նա. մարտիկ պէտք է որ իրենց ձեռքով բարիքներ ստեղծեն, և ոչ թէ աղօթքով խնդրեն Աստուծոց:

Այս պարագայում Վեղապիցը առարկում է Հայոց որդի հային՝ նրա կարծիքով աշխատանքը հասցի լուծման միակ ու վերջին ճանապարհը չէ: Պէտք է կրթել սերունդը, լուսաւորել ժողովրդի միաժամ ժողայնութիւնը: Հայերի և ի մասնաւորի Հայ ժողովրդի ձախարհութիւնը ներքէնում բացատրուած է նրանով, որ իր հայրենակիցները ուսում չունենալու հետեւն ունեցողութեամբ կարելի է մի առաջին ազգ բարձրացնել, բայց աւագ ու փոքր ծանօթ չեն կրթութեան բարիքներին՝ միաբնակութեանը և ճշմարտութեանը, ընկածին ոգնելու անհրաժեշտութեանը: Ճիշդ և իրաւացի է, որ օտար դպրոցներում կրթւած ու գաւառաբնակուած հայ երիտասարդները չափ բարի տրինակ են առաջ իրենց շրջապատին, բայց դժբախտաբար գաղութի մեծ մասը չգիտէ բարեգործութիւն անել և անկարող է հասկանալու իր քարոզներին:

Վեղաբարձի հրապարակախօսները թէև յաճախ բանավիճում են, բայց ինչպէս որ յաճախ նկատել են բանասէրները, նրանց ելակէտը նոյնն է մնում: Հոյեքին շատ հարկաւոր էր հասցնելու ազգային ինքնաճանաչութեան, կրթութեան և լուսաւորութեան, աշխատանքի և բարոյական բարձր առաքինութիւնների բարձր ոգիով կրթել նրանց գաւառաբնակութեան ճանապարհով:

Շմաւոնեանը իր Վեղաբարձ ամսագրով ցանկանում էր իրականացնել այդ ծրագիրը: Նա թերթի սեղով էջերում գեղեցիկ էրնագրական գրոյցներ, յոգուածներ՝ նուիրեալ Յրանախակա՛ն յեղափոխութեանը ինչպէս նաև Լեհական գէպերին:

Թէ՛ Ռուսաստանից և թէ՛ Կովկասից ստացած նամակների բովանդակութիւնը նրան հնարաւորութիւն էին տալիս գաղութաւանութեանը ծանօթացնելու հեռաւոր հայրենիքում աղէի ունեցող քաղաքական անցողաբաններին:

Գեղարուեստական գրականութեանը Յարութիւն Շմաւոնեանը մեծ նշանակու-

թիւն է տուել և դրա միջոցաւ շտապել է գաւառաբնակ իր ընթերցողներին: Իր ամսագրի մպագրութեան հնարաւորութիւնը նա օգտագործել է մեծ կորուստից փրկելու հայ հեղինակների աշխատութիւնները (Ռուսաստանը Զուգարեցու Վրաստանութիւն Պարսից, Յակոբ Այուբեանցի Վեղաբարձի խանի Պատմութիւնը):

Ամսագրի էջերում նա գեղեցիկ է նաև թարգմանական գրականութեան մի շարք նմուշներ: Շմաւոնեան Քահանայի գործածունեութեանը մեծապէս նեցուկ է քաշալիքող կղզի է Ռուսաստանի հոգևոր առաջնորդ Յովսէփ Արզութեան Եպիսկոպոսը՝ որն իր կոնդակներում շարունակաբար ընդգծում էր Հայերին եւրոպական քաղաքակրթութեանը հաղորդակից դարձնելու անհրաժեշտութիւնը: Ազգը չի ծաղկի առանց դրան, դրում էր նա և նոյնիսկ յոյս յայտնում թէ դա կ'օգնի վերագնալու հայրենիքը:

Վեղաբարձ ամսագրի հրատարակչութեան գործը թէև շատ խանգաւանութեամբ է ընդունւում, բայց չի յաբաժնուում: Ամսագիրը իր բաժանորդագրութեամբ բնաւ չի ապահովում խմբագրի կատարած ծախքերը (բաւական է յիշել, որ առաջին իսկ տարւումն բաժանորդների թիւը միայն 28 էր հասած) և ընդամենը 18 համար լոյս ընծայելուց յետոյ, 1796 թուականին, Շմաւոնեանը զաղարկեցում է Վեղաբարձի հրատարակութիւնը:

Շմաւոնեան Քահանայի լուսաւորչական գործունեութիւնը սակայն չի ընդհանաւում, նա դեռևս լուսաւորչն էր օգտուել մպարանի ընձեռած հնարաւորութիւններից: 1771ին հրատարակւած մի գրքի առաջաբանում, նա համոզուած էր թէ Տպարանը կը վառուի իբրև ճրագ և չոյս կը տայ իմաստութեան փափաքողներին:

Շմաւոնեան Քահանայն Վեղաբարձի ընթերցողներին միշտ էլ յանձնարարում էր կարգաւ նաև թարգմանական գրականութեան ընտիր օրինակները:

Երբայիւրէնից թարգմանուած Գիրք Անուանեալ Դեկամար Մանկանց աշխատութեան մասին նա գրում է, թէ այն լի է իմաստութեամբ և հանճարով: Այդ

գիրքը կը բռնայ մարդկանց մաքի աչքեալը, կը լուսաւորի հողայն գործը, մարդկանց կը առն Գիտութիւն և հանճար, սրտնք շատ աւելին կ'արժեն քան սակին ու պատուական ակերբը:

Շմաւենեան ֆաւանան իր գործունէութեան երրորդ և վերջին շրջանում գրողում էր միայն հրատարակչութեան գործունէութեամբ: 1797 թուականին վերջապէս լոյս է ընծայում Գուրիթ Անյաղթի Շիրք Սահմանայքը, որոյ ապագրական ուղեւորները սկսուել էին 1784 թուականին: Շմաւենեանի լուսաւորութեան գործունէութիւնը աւելի է իր արդիւնքները:

Գաղութում հանդէս են գալիս գործիչներ, որոնք նուիրում են ազգական կան քործին: Շմաւենեանի նախկին գործակիցներից մէկը՝ Եկրտում Սիմէսեանը 1803 թուականին Շմաւենեանի ազգարանում հրատարակում է Մնղլիբէն-Հոպերէն ճփքերի Բառագիրքը, որը նուիրւած էր ազգի կրթութեւն անդամներին:

Այդ գրքի բնութանը միանգամայն ներդաշնանակում է Շմաւենեանի սկզբունքներին: Յայտնի է որ չմշակուած հողը չի կարող պտղաբեր լինել, այնպէս էլ չյգնուած միտքը չի կարող փայլել:

1809 թուականին, գաղութայն Սաւուէլ Մուրադեանը թարգմանել է աւելի Ծրանստիոցի վիպասան Մորմանուէլի ճիւղիտերիոսը պատմովէպը: Այդ նոյն տարին արդէն ծերացած Շմաւենեան քահանայն իր ապաւանի տնօրէնութիւնը յանձնում է իր շնորհալի աշակերտ Մկրտում

Սիմէնեանին և այլ շնորոգ սուսույն գործիչների, բայց շարունակում է մասնակցել գաղութի հատարակական կեանքին:

Հնգկանայ գաղութի գործիչները ԺԲ. դարի սկզբին անվերջ շարունակում էին զբաղուել հայերի քաղաքական ազատագրման հարցով: Նրանք պարբերաբար ժողովներ էին գումարում, ուրտեղ քննում էին Հայաստանի ազատագրման հետանկարները և համապատասխան նամակներ խմբագրում, որոնք ուղարկւում էին Ռուսիայ և Վրաստանի թագաւորներին, ինչպէս Աղեքսանդր Ա. ին և Հերակլիին, որոնք կարգում և ստորագրում են յոսնկայոս Յարութիւն Շմաւենեանի ստորագրութիւնը առաջինն էր (35 ից): Նրանում աչքի է ընկնում շնչաւած Ռուսական օրիէկսպիայի ազգի և հայութեան փրկութեան անվերապան հուսաւով:

«Ազգարար» ամսագրի խմբագիր Յարութիւն Շմաւենեան քահանայն վախճանուել է 1824 թուականին՝ Մադրասում: Հայ լուսաւորչի լուսաւորչի մասին Ժամանակակիցները մեծ հիացմունքով են խօսել և ընդգծել են նրա անսահման նուիրումութիւնը իր ժողովրդին:

Այսպէս, նրա մերձաւոր ու անկեղծ բարեկամը, ազգանդաւոր սուսուցիչ և բաւնաւէր Հայթապեանը, գրում է նրա մասին. «Միշտ ցանկալի զօգուտ հասարակաց և զշինութիւն ազգին, թողեալ զնոսր ընտանեաց և զաւակաց, բնակի ի յատարութեան և առ աշխարհի շահական զարդիւնաւորութեան տընիս:

ՌՈՒԻԵՆ ՎՐԴ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ, ՇԱՐԱԿԱՆԱՑ՝

«Ազգայնական հրաժեշտական ելույթներն ... ընդոստոյցեալ զարթուցանեց զմիտ ամենեցուն առ ի օճեցումն ճշմարիտի, բանգի շիւ ինչ, որ զկոմս մեր յեղափոխութիւն կամ ի քառմուքիւն որպէս զերգոյն ձայն յորժում որպէս պարսն է լիւնցի. վասն աշխարհի եւ եկեղեցական աւանդութիւն ընկալաւ գայն յառաւմնոց»:

ՆՆՐՈՒՄ ԼԱՄՐՈՆԱՑԻ, «Մեկնութիւն Ս. Պատարագի»

ՅԱՌԱՋԱՐԱՆՆԵՐ ՓՈԽԱՐԷՆ

Ս. Էջմիածնի ձեմարանի մասնագիտական րաժնուս սովորելու ժամանակ, իմ սրտին շատ մօտ զգացի ուսումնասիրելու մեր եկեղեցական հայրերի հոգեւոր երգերը, մանաւանդ որ Մայր Աթոռի հարուստ գրադարանում կային շատ ձեռագիր շարականներ, տաղարաններ եւ հոգեւոր երգարաններ: Այս ձեռագիր շարականները պէտք եղան համեմատելու տպագրուածի հետ, որոշելու համար զաստորութիւնը որի ժամանակ գտայ մի քանի շարականներ, որոնք կցուած են ուսումնասիրութեան:

Ուսումնասիրութեան նիւթ դարձրի մեր հոգեւոր երգերը, այն յայտնի պատճառով, որ կրօնական-հոգեւոր երգերի մէջ կարելի է տեսնել ու ճանաչել հայ ժողովրդի ըմբռնած վսեմ ու զեղեցիկը, հայ ժողովրդական հոգին իւր կրօնական բոլոր կարելիութիւնով եւ ուժով, կրօնական զգացմունքներն իրենց ալիքաշարժումներով սին ձեւերով ու թափով, որ յատուկ է ժամանակակից ապրող մարդկանց աշխարհայեցողութեան:

Մեր թոյլ ուժերով ձեռնարկեցինք այդ զօտարին գործին, յուսալով միանգամայն, որ մի շատ փոքրիկ ծառայութիւն մատուցած կը լինենք սրանով մեր եկեղեցական գրականութեան:

Վ. ԲԺՇԿՈՒՆ

1999 թ., Դեկտեմբեր 9 — Թարիզ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԿՐԾՈՆԱԿԱՆ ՔՆԱՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՇՐՋԱՆԻ ԿԱՄ ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՐԵՐՈՒ ՇՈԳԵՒՈՐ ԵՐԳ

«Վշտանայցե ոք ի ձեռք, յաղթանակացե, բերկրեացե ոք, սաղմոս տառացե»*, Յակովբոս առաքելոյ այս խոսքերը պարզ ցոյց են տալիս թէ քրիստոնէութեան պարզ կեցութեան մէջ քրիստոնէայ համայնքը աղօթքի ինչպիսի ձև կամ խօսքեր ունէր:

Քրիստոնէութիւնը Հրէաստանում ծնաւ, այստեղ ծնաւ ու իւր ժողովրդի ձեռքով այնտեղ անցաւ եւ առաքելներ ձեռքով

ախեղերքի աւետարանուեց: Անշուշտ առաջին քրիստոնէայ համայնքը դեռ Մովսիսական ձիւղից ու արարողութեանց հետ կապուած պիտի լինէր, և էր յիշուի, վասնզի յետագայում մենք տեսնում ենք սրբազան առաքելոց Պետրոսի և Պողոսի մէջ տարածայնութիւնը Մովսիսական ձեռքերը պահպանելու և չպահպանելու մասին**:

Սակայն ինչպէս յիշուեցաւ, նոր

(*) Հանդիման մամուլին կը յանձնենք տառամիակներէ լիւր Ս. Աթոռոյ Դիւանատան թղթածրարներուն մէջ հանգիւղ այս գնահատելի և իմաստալից ուսումնասիրութիւնը: Փափաքելի էր որ լայն տեսնէր գրքոյկի մը ձևին տակ, ժառանգի ըլլալու համար մեր ընթերցող հասարակութեան լայնագոյն խաւերուն: Կատարած ենք լեզուական թերթի հարգումներ:

ԻՄԱ.

(**) Յակովբոս Թուղթ Կաթողիկէայց, Գլ. Ե., 13րդ համարը:
(***) Գործք Առաքելոց, ԺԵ. Գլ. Ե.:

քրիստոնեայ համայնքը առաջին գարեւորում նոր կազմակերպւում հոգեւոր երգեր չունենալով, պիտի գործածէր հինը, մասնաւոր, որ նա չէր մերժում հինը: Հնի մէջ ամենից ընտիրը, որ գործածական էր և Մովսիսական ծիսից մէջ, Դուսթի սաղմոսներն էին: Մաղմոսները սրտաբուլի հոգեւոր երգեր էին, որ առաջին քրիստոնեայ համայնքի պէտքերը կարող էին լցուցանել:

Սաղմոս(արան), որ եբրայեցիներն երաժշտական մի գործիքի անունն էր, անուանուեցան այն երգերը. որոնք կ'երգւէին այդ գործիքի ընկերակցութեամբ կամ ներդաշնակութեամբ:

Առաջին քրիստոնեայ համայնքը առաւելութիւն տուաւ այդ երգերին և գործածութեան մէջ պահեց շատ ժամանակ, մինչև անգամ այն ժամանակ, երբ քրիստոնէութիւնը անցաւ հեթանոսներին և այն երկնային վարդապետութիւնը հեթանոսաց սեպհականութիւն դարձաւ, ընդամին սաղմոսները գործադրուեցան հեթանոս քրիստոնեայ համայնքի մէջ իբրև հոգեւոր երգեր:

Քրիստոնէական եկեղեցին ժամանակի ընթացքում ազգային կամ ցեղական դաւանադան հանգամանաց ներքոյ զարգացաւ: Սաղմոսերգութիւնը թէև իւր տեղը եկեղեցական երգեսցողութեան մէջ չկորցրուց, բայց շատ քիչ տեղ գրաւեց, վասն զի նրան կցուեցան սաղմոսանման երգեր, յաճախ նոյն բովանդակութեամբ, կամ սաղմոսի մի տուն իբրև բնարան դրուած մի երգի և կամ երգը սաղմոսի սկզբուածքով:

Քրիստոնէութիւնը շատ ազգեր և ժողովուրդներն ընդունեցին, շատ ժողովուրդներու սեպհականութիւն դարձաւ և իւրաքանչիւրը իւր ազգային, տոնական դրոշմը դրաւ այդ նոր կրօնի վրայ, թէ՛ նրա գաղափարների և թէ՛ ծիսական մասի վրայ:

Գաղափարների վրայ արած ազդեցութիւնը կարելի է տեսնել ազգային դաւանաբանութեան ուսումնասիրութեան մէջ, իսկ ծիսական մասի վրայ թողած ազդեցութիւնը՝ եկեղեցու ծիսական արարողական մասի ուսումնասիրութեան մէջ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՑՑ Ս. ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ՔՆԱՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Մասնաւորելով մեր խօսքը Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ շուրջ, անոր ծիսական մասը նոյն զարգացման է հնթարկուել, որը անխուսափելի է բոլոր քրիստոնեայ ազգաց եկեղեցիներու վերաբերմամբ:

Քրիստոնէութիւնը, այդ աստուածադիր կրօնը, Հայաստան մասնելով, շատ շուտ ծաւալեցաւ, սակայն չկային այնպիսի պատրաստի անձինք, որք հայու սղուով երգէին ու փառարանէին Արարչին: Ուստի, քննակարար և մեր եկեղեցու մէջ պիտի ժողնէր պատրաստի երգերի — սաղմոսների — գործածութիւնը, ինչպէս որ մտած էր ուրիշ ազգաց — Ասորւոց, Յունաց ևլն. — եկեղեցեաց մէջ:

Մեր եկեղեցւոյ կրօնական քնարերգութեան զարգացումն երեք աստիճանի կարելի է վերածել:

Առաջին աստիճանը քրիստոնէութեան սկզբնական ժամանակն է (Գ. — Ե. Դարեր), երբ շուտ սաղմոսներն էին գործածութեան մէջ իբրև հոգեւոր երգեր, փառաբանութիւններ, օրհնութիւններ և խնդրուածք, որք բոլորն էլ ամփոփուած են Սաղմոսարանի մէջ:

Ե. Դարու մեր մասենագիրներն շատ վկայութիւններ կարող ենք յուսով բերել, որոնցից ներքոյ կ'երևայ, որ այդ ժամանակ իսկ (Ե. Դարում) սաղմոսերգութիւնը մեծ տեղ կը գրաւէր ընդ օրս և կցորդք:

ՃՈՐ շահեալք լի հոգեւոր օգտիւ ընթանային խնդալիցք ի հաղորդմանէ մեծի խորհրդոյն, արձակիալք իւրաքանչիւր ի տունս իւր մեծամեծք և աղայք սաղմոսելով և կցորդս ասելով*⁸, ասում է Ս. Սահակ իւր տեսիլը պատմած ժամանակ:

Թէ՛ ո՛րչափ քաջութիւն և եռակող կաւրող էին ներշնչել սաղմոսների երգելը՝ այդ երեւում է Աւարայրի ճակատամարտի նախընթաց գիշերի նկարագրից. «Եւ ըզցայգն ամենայն դասք քահանայից մե՛րթ

* Տե՛ս Ղազար Փարպեցի, էջ 47, առջ 13-18, ապագրեալ է Ս. Ղազար, Վնեստիկ, 1873:

սաղմոսարանին գործարար, մե'րթ վար-
դապետական բանիւք քաջալուրէին գրադ-
մութիւն գործոցն¹։

Սաղմոսելով նահատակուած է Սուրբ
Յովսէփ վայոց - Ջորեցին։

Իսկ երբ վահան Մաթիկանիսնը պար-
տիկներին Հայաստանից իսպառ դուրս
քշելով խաղաղութիւնը և անդարբութիւնը
կրկին վերականգնուած է, Յովհան Ման-
դակունի կաթողիկոսը սաղմոսել է տալիս
Աստուծոյ իւր ուրախութիւնն ու գոհու-
թիւնը արատայայտելու համար։ Ընէ օրոյ
կաթողիկոսին Հայոց Յովհաննու տեսեալ
զանկարծելի տւեղաւորութիւն շնորհեալ
յԱյ. ի ժամանակ երանելոյն, ընկրկեալ
ցնծալից սրտիւ՝ առայր ստիլմասի ի ժա-
մունք²։ Ընաղմոսք էին նոցա միմեկը
երգոց, և ընթերցուածք սուրբ գրոց կա-
տարեալ ուրախութիւնք³, պատմուած է
Ոսկեմատան Նզիշէն Յօթներորդ Յեղա-
նակին մէջ, երբ տակաւին շարունակուած
էին խռովութիւնք ի Հայոյ։

Այն կանայք, որոց այրերը զեղե-
րուած էին Գարսիստատի խորհրդ, միշտ
սաղմոսում էին։ Ընաղմոսք էին մշտն-
ջիւնաւորք⁴ միմեկը ի բերանս նոցա⁵։

Սոյնպիսի օրինակներ քաղմութիւ են
մեր մասնակիւնների մէջ։ Նոյնիսկ մեր
ամենահին կարծուած շարականները սաղ-
մոսներ են⁶, որ կը տեսնենք իւր տեղում։

Երկրորդ աստիճանը մի անցումն է
սաղմոսներից դէպի նոր հիւսուած եր-
գերն, որք յիշուի կցորդ անուան ար-
ժանի են, վասնզի սաղմոսների աներին
կցուած էին երգչի բերնէն նոյն բովան-
դակութեամբ խօսքեր։ Կյուրղ բառին,
զոր Օրբէլեան և Կիրակոս Գանձակեցի
զործ կը դնեն Սիւնեաց Ստեփանոս Ե-
մար քաջատարութիւն չի կորելի տալ։

Իրթիէ այժմ այս անցումը չի նկատ-
ուիր։ Այժմ էլ, մեր Եկեղեցւոյ համապաշ-
տութեան միջոցին, մի քանի տուն սաղ-
մոս կ'ասեն փոխէ փոխ, ապա կը սկսեն

Շարակոս երգել, տնմիջապէս կցելով
սաղմոսին, իսկ սաղմոսին մնացեալը լուռ
կ'առնի (կ'ը քաղուի) փոխասացնիւրէն։

Այս երկրորդ աստիճանը կը հասնի
մինչև է. և է. դարերն։ Այս շրջանի եր-
գերի մէջ մտցուած են սաղմոսից հա-
տուածներ, կամ երգը կը սկսի սաղմոսի
խօսքերով։ Այս շրջանին կը պատկանին
այլևս այնպիսի հոգեւոր երգեր, որոց
բովանդակութիւնն Սուրբ Գրքից է առ-
նւած, օրինակ՝ Քրիստոսի Տնօրինու-
թիւնը, և պատմուած կամ կրգուած նոյն
իսկ Սուրբ Դրքի բարբառով։

Երգեցողութեան այս ձևի տնրմու-
տութիւնն ու կարեւորութիւնն այն իրա-
ւացի պատճառներովն էն յառաջ կը
զայ, որ կ'անէին այն ժամանակ. այսինքն՝
առաջ նորադարձ հայ-քրիստոնէին Սուրբ
Դիրքը նրան հասկանալի ձևով և ընդ-
ամին երաժշտութեան միջոցով զգացմունք
զարթեցնել։

Օրինակ՝ Քրիստոսի հրաշափառ Սուրբ
Մնունդը այսպէս կ'երգեն. — Ընդհանր-
միւ և քանչելի, որ յայտնուաւ յայտ-
նեցաւ, հովիւք երգեն ընդ հրեշտակս՝
տուն տւեալս աշխարհի. Մնաւ նոր արքայ
ի ինթղնէմ քաղաքի, որդիք մարդկոյն
օրնեցէք, զի վասն մեր մարմնացաւ
Անբաւելին երկնի և երկրի, ի խանձու-
րուրս պատեցաւ, ոչ մեկնելով ի Հօրէ,
ի սուրբ յայրին քաղեցաւ⁷։

Որքա՞ն պարզ, որքա՞ն անսեթեթ
և հոգեբուղի են այս երգերը, որոնք
մինչև այսօր պահպանել է Ս. Եկեղեցին։
Նոյնպիսի է Արծաթաբիրութեամբ մոլեալ
Յուդա, զի գիշերի, յորում մասնիւր
Տէրնա, քահանայաթաղի շարականը կամ
երգը։

Գառարատ արարիք առաջի իմ զսե-
ղան, անց յանդիման նեղաց իմոց։ Օծեր
իւզով գզլուի իմ. բաժակ քո, որպէս
անապակ արեցոյց զիս⁸։

Երրորդ աստիճանում, հոգեւոր երգը
(Ը. Դարից սկսած) ազգայնանում է (ազ-
գային է դառնում), հիւսուած են զուտ
վերացական գաղափարներով երգեր, ո-

¹ Նոյն, էջ 204։

² Նոյն, էջ 647, տող 20 - 26։

³ Նզիշէն, էջ 114, ապեալ Մոսկուա, 1892։

⁴ Նոյն, էջ 180, տող 29։

* Տե՛ս Շարակոս, էջ 23, ապեալ 1861, ի
Ս. Ելմիստին։

րոնց մէջ դիմում են ճանաչել հորը, ճանաչել որդուն և ճշմարիտ հոգուն: Գաղութացում, օրհնում և գովում, Հայց, Եկեղեցու ընդունում և գաղութացում սկսեցին արդէն պաշտպանում: Սրանց օրինակ կարող ենք առաջարկել Ս. Հոգւոյ գալուստեան տօնին երգելի շարականներէն Օրհնութիւնն ու Հարցը նոյն աւուր: —

«Երբորգութիւն անբաժանելի և զօրութիւն երկնային» և «Ջշողութիւն զգալուստեան տօնեմք, որ միութարեաց գաղութացան»:

ՇԱՐԱԿԱՆՆԵՐԻ ԾԱԽԻՄԱՆ. ՆՊԱՏԱԿԸ

Շարականների ծագման պատճառը կամ նպատակը պիտի չորոշենք մեր պատմագիրների մէջ կամ այլուր, այլ պէտք է կարգաւոր դանդաղ ուսումնասիրական մօտեցում և անմիջապէս կ'իմանանք թէ ինչու աւելցան սաղմոսերգութեան վերայ շարականները:

Նախ տաննեք ինչ է որոնց բովանդակութիւնը: Շարականների մէջ երգւած են գլխաւորաբար Քրիստոսի անօրինութիւնները, Մեռնքը, Մկրտութիւնը, Թլփառումը, քառասորիայ գալուստն ի Տաճար, եկաւորութիւնն ի Բեթանիա և յերուսաղէմ, Յարութիւնը, Համարձուծը, այլ և սրբերի յօգուտ ընդհանուր և կեղեցւոյ գործը կամ մարդաստացումը: Կարգաւոր այս բոլորը, մենք ահաւում ենք պատմուած գէպքեր Քրիստոսի կեանքից՝ պարզ և հասկանալի ոճով, յաճախ նոյնիսկ Սուրբ Գրքի լեզուով: ուրիշներ որոհ համար է, որ մոտեցումը (իւր ժամանակի) երամշտութեան ժամանկութեամբ տպաւորէ իւր մտքով կրօնի ճշմարտութիւններն ու եկեղեցու հաւատալիքները:

Շարականների մէջ, բացի նրանից, որ երգուած են Քրիստոսի անօրինութիւնները, կայ երգուած և Ս. Երբորգութեան երգը անձանց յարաբերութիւնը այնպէս, ինչպէս կը դառնան մեր Ս. Եկեղեցին:

ՎԱՅԱՆ ԲԺՇԿԵԱՆ

(Շարունակելի՝ 1)

ԳՐԱԴՐՈՍԱԿԱՆ

“ՀԱՅ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԹՈՐՈՍ ԴՕՍԷԻՆ”

Էդիկեան՝ ՎԱՅԷ Ծ. ՎՐԳ. ԻԳՆԱՏԻՍԻԱՆ

Յպ. Վեներիկ, Ս. Ղազար — 1983 — էջ՝ 67

Հատորիկ մը և, (և, եթէ չեմ սխալիր, հինգերորդը), Ս. Աթոռիս երիտասարդ ու բանիբուն Միտրանէն, լայն տեսած գործնալ վեհապետի Ս. Ղազարու Տպարանէն, գեղատիպ կողքով և մաքուր ու հաշակաւոր ապագութեամբ:

Չարմանալի, Թերեա, այս տողերը, գրուած մէկու մը կողմէ՝ որ մերժած է բաւարարական (մանրանկարչութիւնը խորթ չէ բանաւորութեան) հատորներու գոյութեան իրաւունքը իր գրադարանին մէջ: Որուն համար բանարուեստի բոլոր մարդերէն ձեռագրական—հնագիտական կերթանքները թուած են չոր ու անհրապոյր:

Հայր վաչէի այս անգամ ձեռնած նիւթը, մանադիտական իր բնոյթով և շեշտով տպաւորուող նկարագրով, դարձուցած է իր քայլերը աւելի առոյգ ու ինքնավստահ: Շեշտ ու համարձակ է իր խօսքը և ոճը՝ առոյգ ու անմշուշ:

Ինչ որ որոտառու ըլլալու համար շարունակ է այս պարագային, Հայր վաչէի սրտեաննայն նուիրումն է հանդէպ հայ գիրն ու գիրքը, երբ իրմէ աւելի տաղանդաւոր ու համալսարանաւարտ հոգեւորականներ — վատահմ թէ Հայր Սուրբը, իր անյիշալարութեամբն ու սրտին անսահման բաբոթեամբը ներողամիտ պիտի ըլլայ իմ այս հատարածին — յուճկաւ կը վատեն իրենց կորովն ու սուղ ժամերը՝ իրենց հոգեւոր առաքելութեան Նպատակը ձեռնարկներէ իրենց այլուրութեամբը (կ'ապաւինիմ տա վերլիններուն ալ ներողամտութեան): Մէկ—երկու տարին անգամ մը հրապարակ ինչեւ գրքոյկով մը՝ անարուեստ որքան ապագարոյ մեր ժամանակին ու ապերախ մեր մի-

ջալւայրին մէջ՝ հոսանքն ի վեր թիւղա-
րելու հաժկուս կամքին յայտարարն է
ամէն րանէ առաջ, ու այդու իսկ արժանի
մեր քաջալիքութեան ու գնահատանքին:

Նիւթը, զոր կը ձեռնէ Հայր Վաչէ
նոր իր այս գրքով, ըսի թէ գուրո կը
մնայ անմիջական հետաքրքրութեանս պա-
րտնակէն: Սակայն անվարան կրնամ
յայտարարել — յենած նիւթին մասնա-
գէտներու կարծիքներուն ու վրայ — թէ
սենի իր որոշ շահագրգռութիւնը մեր
մանր արուեստներու սիրահարներուն հա-
մար, Հայ Վաչէ տէրն է իր նիւթին: Ու
ասիկա աւելի է փառ ձրի գովասանք մը,
հեղինակին հանդէպ ամենաւե՛ր համակրա-
կան զգացումներու իր արդիւնք:

Մենք է նպատակը, զոր մեր անցեալի
արժէքներուն — գլխաւորաբար մշակու-
թային — վերբերումը ընելու հոգեւած
այս և նմանօրինակ հատորները կը բերեն
մասնաւորաբար սփիւռքի ամայառտաննե-
րուն մէջ կայք հաստատած մեր ժողո-
վարդի բնկորներուն, որոնք տեղական
աննպաստ պայմաններէն ժառանգած ի-
րենց ստորակայութեան զգացումը (ազ-
գային ոգիի թմրեցումը իշի անարկու իր
գերով) վանելու և օտարներուն առջև
ւզողովի՝ չմնալու կարիքը ունին:

Իրենց ազգային դիմագիծն ու նկարա-
գիրը վրայ տալու հովանէտ, ձեւման ու
քայքայման ճամբուն բռնած գաղութներ
կը նմանին իրենց կեանքին շողէն ու
հուրքէն պարպուած ասորիքաւորներու:
Ինչ դեր որ կը կատարեն հին ու պայծառ
օրերուն իրադրութեւնը բարի ու պատ-
ուաբեր արարքները՝ անոնց գիտակցու-
թեանը մէջ ամբացնելու այն համոզումը
թէ գուր տեղը չէ որ աշխարհ են եկած,
նոյնը կը կատարէ ցոք ու ցրիւ գաղութ-
ներուն համար անցեալի ազգային ար-
ժէքներու ընտելացումը, շրջեցելով իրեն
ազգ գոյատեւելու իրենց կամքը (թէ և
պատկերը չըլլայ բոլորովին հարազատ,
քանզի մարդկային կեանք մը անխուսա-
փելիօրէն կը գիմէ իր վախճանին, մինչ
ազգերն ու ժողովուրդները կրնան երթալ
մինչև յաւերժութիւն, և թէ կարենան ան-
շուշտ չպարպուիլ յարատեւելու կամքէն
ու կորովէն):

Հայր Վաչէի գրքին առիթով հրա-
պարակ նետուած հարցեր շատ հեռուններ
տարին դիւ: Հիմա քանի մը խօսք՝ գեր-
քային բովանդակութեան ու արժէքի
մասին որ, ինչպէս ըսի. յոյժ գնահատելի
է ու բարենիշ կ'ապահովէ հեղինակին:

Երկու մասերէ բաղկացած հատորիկը
կը բացուի Ներածականով մը, ուր ամ-
փոփ տեղեկութիւններ տրուած են ման-
րանկարչական արուեստի ծագման, յօ-
րինումածքին և ոճին մասին:

Առաջին մասին մէջ, հայ և օտար
աղբիւրներու օգտագործումով (ցանկը,
տրուած նիւթերու աւարտին, պատկեր
է ըստ բաւականին), հեղինակը կը խօսի
իր արժատները մինչև գրեւոր գիւտը և
Ոսկեղաւրը երկարած հայ մանրանկարչու-
թեան մասին, անդորդաւանդով դարերու
ընթացքին անոր կրած ազդեցութեանց:
Սակայն այդ բոլորով հանդերձ հեղինակը
որդար՝ հպարտութեամբ կը հաստատէ թէ
ան յաջողած է օտեղծել ինքնաւրոյն ոճ
մը և զայն պահպանել ու զարգացնել
դարերու երկայնքին:

Հեղինակը համադրական տկնարկ մը
կը նետէ մեր մանրանկարչութեան զանա-
զան կեդրոններուն վրայ, թուելով ա.
նունները տողանդաւոր ու հրախտարժան
մանրանկարիչներու և ծաղկողներու, և
վեր առնելով մասնաշաղկապ երանգները
անոնց ստեղծագործութեան:

Երկրորդ մասին մէջ մասնաւոր գո-
վածաւք կայ կիլիկեան հայ մանրանկար-
չութեան մասին: Հոն է որ իրագործուած
են ժեմադոյն նուաճումները արուեստի
այդ կալուածին մէջ:

Աւելորդ ըլլայ թերեւ յիշել թէ,
ինչպէս գրքին անունը կը թեւադրէ,
լայն տեղ է տրուած ժԳ. դարու անդաւ-
գական մանրանկարիչ Թարս Ռօսլինի:

Կրկին կը շնորհակտութեմ հղեցնեմ
Հեղինակը և կը ժողովներ իրեն յաւելաւ
եռանդ՝ անխնայ պրպտումներու և հետե-
ւողական ուսումնասիրութիւններու գինը
հողդ՝ հրատարակութիւններով ճոխացնե-
լու մեր կրօնական գրականութեան ան-
տրիական մնալու ճակատագրին ենթակա-
յածուն:

ԳԵՂՈՐԳ Ս. ՃԻՆԻՎԻԶԵԱՆ

«ՍԻՈՆ»-Ի ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Սադիմանայ քանի ժը պարմաններ կը հարցնեն. —

«Հնադէտներու և երկրախոյզներու կարծիքին համաձայն, մեր համազօյքը միլիոնաւոր տարիներու հնութիւն ունի, մինչդեռ Հրէական թուականը, որ ըստ իրենց, իր ծագումը առած է աշխարհի ստեղծագործութենէն, կը ցուցնէ միայն 5743: Ի՞նչ է քրիստոնէական կրօնի կեցողութիւնը այս մասին: Կրնա՞նք երկու այս կարծիքները հաշտել իրար հետ:»

— Նախ պէտք է սահմանել օգրիին ըմբռնումը հիներուն մօտ: Շտաբի համաձայն չեն թէ նահապետական գարեբուն տարին այսօրուան նման ունէր 365 օր: Այլապէս անըմբռնելի պիտի թուէր մօտ հազարամեակի ժը վրայ երկարած գուռած մարդկային կեանք ժը: Յետոյ, հնադէտներու հաստատումները բացարձակօրէն ալ չեն ժխտեր Աստուածայնական տեսակէտը, ըստ որում տիեզերքը գոյութիւն ունէր ստեղծագործութենէն առաջ, բայց առանց լոյսի և տեղեկարար վիճակի մէջ (Ծննդոց, Ա. 2): Աւետարանը, միևնույն ժամանակ, Քրիստոսի նախահարց (ըստ մարմնոյ) ազգաբանական ծառը թուած տան (տաննի) Ղուկասու Աւետարանին Գ. գլխուն վերջին 16 համարները), 42 սերունդներ կը հաշուէ, սկսելով Ադամէն և հասնելով մինչև Հայր Յովսէփ ու Յիսուս: Այսքան սահմանափակ թիւով սերունդներու զբաւած ժամանակամիջոցը, թէ իսկ մեզի ծանօթ օրերուն չափովը ուզենք հասկնալ նահապետներու կեանքին վերաբերած տարիները, չնչին կոտորակն իսկ չեն կազմեր հնադէտներէն մեզի արուած և գլխու պտոյտ պատճառող թուանշաններուն: Մնաց որ գիտնականներու կարծիքներն ալ յաճախ կը մնան թէական ու վիճելի, վարկածային սահմաններու մէջ: Իւրաքանչիւր հնախոյզ իր նախորդները գերազանցելու մօտք կամ իրեն համար առաւել վարկ ժը հարելու ջանադրութեամբ, իր նախորդներէն աւելի հին (ու հետեւորար մեծարժէք) կը դուռանի իր գրիւտը:

ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԸՌԱՋ

*, *

Մեծ Պահոց շրջանը ըստ պատշաճի հադեար շինութեամբ արդիւնաւորելու համար, կարգադրուեցաւ որ շտաբին երկու տնգամ, Դշ. և Ուր. առաւտները Արեւադալի, և Գշ. և Եշ. գիշերները՝ «Եկեղեցի»ի ժամերգութիւնները հանդիսաւորապէս կատարուին, մասնակցութեամբ բոլոր Միաբանութեան և Ժառանգաւոր ստանուց, և ամէն կիրակի և Գշ. երեկոյին ընդհանուրին, իսկ Եշ. առաւտ՝ կոնանց քարոզ խօսուի միշտ:

(«Սիոն», 1983, է. Պարի. Ապրիլ, Թիւ 4, էջ 137):

*, *

Հանգ. Տիար Յարութիւն Յովակիմեանի յիշատակին՝ իր ժառանգորդներուն կողմէ Ս. Աթոռոյո Տպարանին նուիրուած մեքենաները (տպագրիչ, ծալող, կտրիչ) տեղաւորուեցան անդեալ ամսոյ ընթացքին: Երբ ի մօտայ աւարտի նաև ելեքարակոն շարժումի հաղորդիչ մեքենաներուն գործն ալ. պիտի կատարուի բացման հանդէսը:

*, *

Այս տարի Ս. Զատիկի առթիւ արտասահմանէն Երուսաղէմ եկան 218 հայ ուխտաւորներ, որոնց կէսէն աւելին՝ 123 հոգի, Սիւրբա-Լիբանանէն, 45 Եգիպտոսէն, 20 Կ. Պոլսէն, 13 Կիպրոսէն, 9 Միջագետքէն, 5 Աթէնքէն և 3 Նիւ Եորքէն: Ասոնցմէ դուրս կը մնան Յունաստանէն եկած խումբ մը ուխտաւորներ, ինչպէս նաև Անդր-Յորդանանի և Պաղեստինի զանազան քաղաքներէն եկողներ:

(«Սիոն», 1983, է. Յուրի, Մայիս, Թիւ 5, էջ 160):

68ԻԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻ

Մոծ Նդեռնի օտեղարձը (68ԻԴ) այս օտրի եւս պատճառօրէն Յունեցաւ Ստալինա-հայ համայնքի կողմէ, առանց կուսակցու-կան կոմ յարանուանական խտրութեան:

24 Ապրիլ, Գալսեան կրտսիին, կե-տօրէ առաջ ժամը 9.30ին, հանգստեան Ս. Պատարաղ մատուցուեցաւ Ս. Յակոբեանց Մայր Տանարի Աւաղ Սեղանին վրայ: Պատա-րաղին եր Հոյօ. Տ. Սեւան Վրդ. Ղարիպ-եան: Ս. Պատարաղէն ետ խօսք առաւ Լու-սարարապետ Գեղօ Տ. Գարեգին Արեւս., որ ողբկոչելէ ետ յիտաակը բիրաւոր մեր նահապետներուն՝ Սոխաղահնց հանգստեան հանդիսաւոր պատասխանէին եւ ապա, ի բացակայութեան Ամեն. Ս. Պատարաղ Հօր (որ Պատ. Փոխանօղ Գեղօ. Տ. Կիւրեղ Նպօ.ի հետ կը գտնուէր Տրոնսա), զլուխը անցաւ դէպի Ս. Փրկչի գերեզմանատունը ընթացք առնող երկարածից քափօրին, ո-րուն առջեւէն կ'ընթանային Բաղաթիս զոյգ Միութիւններուն երկսեռ արիւնքը՝ ծաղկե-պատկերով եւ ցեղ-սոցապատկերը դասա-պարտող բազմակեղծ լալանկներով: Քափօ-րակ սեղ բոլորուեցաւ Արարայի Նահապետաց Յուսարձանին տուչ, որ եւս կատարուած հարկատեան պատասխանէին ետ խօսք առաւ Հայ Օրկութեան Միութեան բազմամեայ Ա-տենապետուհի Տիկին Վարդուհի Օհանեա-եան, որ յայտնեց թէ այս օրը լայի եւ սուգի օր մը չէ այլեւս, այլ ուխտի օր մը, հաւա-տարիւ մնալու համար այն սկզբունքներուն՝ որոնց համար մահուան ցայիս մեր ամմա-հանուն նմանատկները:

Վերադարձին, քափօրը անցաւ խաղաղ ցոյցի մը, եւ իջնելով հին Բաղաթի պարիսպի հարաւ - արեւմտեան եզերէն՝ Բաղաթ մասա Յուպիէի դռնէն, կրգելով ազգային եւ յեղա-փոխական երգեր: Վաճիկ դրան՝ երիտասարդ մը քրտական դրօս մը հրկիզեց, մինչ երկսեռ պարմաններ ճլղուկներով տալուած պրօզիւր-ներ կը ցրուէին զբոսաօղիներուն, գանձնէ տեղեկի պահելու համար մեր դասին եու-րեան եւ իրաւութեան: Բոլորն ալ ուղղուե-ցան Հայ Երիտասարդայ Միութեան արանը՝ առնելու համար հոգեւտուր:

Գերտուան ժամը 8ին, Բաղաթիս բոլոր հայկական Միութիւններէն կազմուած Ապ-րիլեան Նդեռնի Ողբկոչման Միացեալ Տանձ-նախումբը Յունեանդէս մը կազմակերպած եր Ալեքս եւ Մարի Մանուկեան Ժառանգ-Վարժարանի եւ Ընմայարանի ընդարձակ արանին մէջ: Ներկայ էին Միարան Հայրեր (պխաւորութեամբ Լուսարարապետ Ս. Հօր), Հայ-Կարողիկէ համայնքի Առաջնօղ Գեղօ. Տ. Յովսէփ Մ. Վրդ. Տատարեան (որ ա-ռաւօտուն իրենց եկեղեցիին մէջ հանգստեան Պատարաղ մատուցած եր, ազգու Բարօղ մը խօսած եւ հոյեհանգիստ կատարած) եւ մե-ծարիւ ժողովուրդ:

Ցոյսազրի մէջ մաս առին Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հ. Ս. Մ.ի անդամներ: Ամենէն առաջ, Նիւնէն վերապրող Պ. Միհրան Գրիգոր-եան վառեց բեմի առաջամասին տարուած մուրեր: Յետոյ, խորհրդաւոր կիսամուրէին մէջ, ներկաները դիտեցին Հայկական Տեղա-սպանութեան խօսող սահիկներ (slides): Դաւիթ Մամուկեան իր աղու ձայնով մե-ներգեց Շաղ Ազնաւուրի «Անոնց համար որ ինկան»ը, իսկ Օհան կիւրեղեան կատարեց ընթերցումը եւ. Օսեանի «Ակալիք վրանե-րուն օսի» յուրիչ կտրին: Ապա ցուցա-դրուեցաւ «The Armenian Case» ծանօթ ժապաւեան: Լուսարարապետ Սրբազանը իր փակման խօսքին մէջ տեւօր դրաւ միանա-կանութեան գաղափարին վրայ: Ամուլ ու սնամէջ վէճերէ հետո՝ միակամութեամբ եւ հաւատաւոր գործունէութեամբ եւ միայն որ պիտի կարենանք մարմնաւորել մեր բեւաժինը բզիկ բզիկ եղած մեր երազները:

Հանդիսութեան աւարտին, ճանդիսա-կանները ափ մը խուկեց նետեցին վարժա-րանի արտաքին մուտքին մօտ զետեղուած խա-րոյկ - շահին վրայ:

Նոյն օրը, Բոցայիլի ձայնասփիւռն ու հեռատեսիլը անդրադարձան հայկական ցե-ղասպանութեան, որուն գոյութիւն ունեցած ըլլալը այնքան ամբողջաւանութեամբ կ'ու-րանայ մեր բեւաժին եւ այնքան առնապար-տութեամբ դիմաւորած եւ ու կը տարունա-կեն դիմաւորել մեր կարծեցեալ բարեկամները:

ԱՄՍՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԵՍ ԺԱՌ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԵՒ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆԻ

Երուսաղէմի Հայ Գաղտնաբերութեան Ժառանգաւորաց Վարժարանի եւ Ընծայարանի 1982-83 տարեշրջանի Ամալկերի Հանդէսը տեղի ունեցաւ Կիրակի. 19 Յունիսի երեկոյան ժամը 7ին, Վարժարանի հանդիսատարին մէջ:

Որոշնալ ժամուն, հանդիսատարն ժամանեց Ամեն. Ս. Գաղտնաբեր Հայրը, ի գլուխ Միաբանութեան, եւ զիմաւորուեցաւ ժառանգաւոր սաներու կողմէ երգուած «Սիրտ ի սիրտ» Վարժարանիս քայլերգով:

Այս տարի ալ Հանդէսի յայտագիրը բաժնուած էր երկու մասերու: Նախ քացման խօսքով հանդէս եկաւ Վարժարանի եւ Ընծայարանի Փոխ-Տնօնէ Ալեքս Սրկ. Գալայնեան, որմէ ետք աւարտական Ե. դասարանի սան Տրց. Դուրիթ Վարդանեան տուաւ մեծ բանաստեղծ եղիշէ Զարեանցի կեանքի գիծերը: Ապա, երգչախումբը հնչեցուց «Ես իմ Անուշ Հայաստանի» խմբերգը: Մենակատարն էր Ալեքս Սրկ.: Այս եւ յաջորդ յոլոր խմբերգներուն եւ մեներգներուն զաշնակի եւ ձեռնադաշնակի վրայ կ'ընկերանային Վարժարանիս Եւրոպական եւ եկեղեցական երաժշտութեան ուսուցիչներ՝ Տնարք Վահէ եւ Սահակ Գալայնեաններ:

Աւարտական Ե. դասարանի սան Տրց. Շահին Երկաթեան ներկայացուց արուեստագէտ քանաստեղծը Զարեանցի մէջ, որմէ ետք Արամ Սրկ. Ալեանեան մեներգեց Գուսան Աշոտի «Սիրենոս սարերը»: Ապա տեղի ունեցաւ արտասանութեան մրցանք նուիրուած եղիշէ Զարեանցի ծննդեան 150ամեակին: Կազմուած էր Վարժարանիս ուսուցչական կազմէն դասախոս Ժորժին մը, որ կը բաղկանար հետեւեալներէն. — Հոգշ. Տ. Սեւան Վրդ. Ղարիպեան, Բարշ. Ալեքս Սրկ. Գալայնեան, Տնարք Մուրատ Մանուկեան, Սահակ Գալայնեան եւ եղիս Տիգրանեան: Զորս սաներ՝ Վարդան Մեյրունեան, Շնորհք Մամիկոնեան, Կարապետ Արտաշէսեան եւ Եղեկիշէ Եղեկիշեան իսկ արտասանեցին Զարեանցի «Ես իմ Անուշ Հայաստանի» եւ ապա իրենց ընտրած քերթումը: Գատական կազմի որոշմամբ առաջին հանդիսացաւ Գ. դասարանի սան Վարդան Մեյրունեան: Յետոյ Արամ Սրկ. ատենախօսեց Ներսէս Համբարձումցիի կեանքին եւ դործին մասին, որմէ ետք Վարժարանիս Տնօնչ՝ Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Գարեգին Արքեպս. Գալանեան կարգաց Վարժարանի միամեայ գործունէութեան ձեռնեալ Տեղեկագիրը. —

1982 Մարտ 26ին, Ամեն. Ս. Գաղտնաբեր Հօր Տնօնէն ժողովոյ առաջարկութեամբ, սիրով ընդունեցինք ժառանգաւորաց Վարժարանի եւ Ընծայարանի Տեղեկագիրը. Կը շնորհեմ Տեսչութիւնը, քանի որ այս վերջին տասնամեակին առիկա վերածուած էր վերատեսչութեան: Ս. Աթոռէն ներս բոլոր պաշտօններու վերատեսչուէր միայն օրուան Գահակալն է որ կ'ըլլայ:

Առաջին իսկ օրէն ոչ միայն գծաւորութեանց՝ այլ նաեւ տարակուսանքի մէջ եղանք, թէ իրապէս կը գտնուէինք ժառանգաւորացէն ներս: Երեսուէ տարիներու մեր բացակայութեանէն յետոյ, ամբողջութեամբ փոխուած գտանք ոչ միայն ժառանգաւորի կեանքը, այլ նաեւ տնոր դիմադրիչը, դասացուցակը եւ առաքելութեան ուղիւն: Կային աշակերտներ, որոնք

երեքէն չորս տարիներ նոյն դասարանը կրկնած էին, ունենալով տարբեր մեծ տարբերութիւն իրենց դասընկերներուն հետ: Աշակերտ չճամբելու քայքայիչ եւ տնմի քաղաքականութիւնը ժառանգաւորացը վերածած էր պատասխարանի մը:

Նորին Ամենապատառութեանէն իւրացուցած հաւատքով, մեր ուշագրութիւնը կեդրոնացուցինք որակաւոր ժառանգաւորացի եւ Ընծայարանի ուսանողութեան վրայ եւ ոչ թէ թուին, ու փութով զգալի եղաւ դրական արդիւնքը: Ոչ թէ դասաւորու համար անհրաժեշտ ուսուցիչներ կային, այլ անձերու համար դասեր հաստատուած էին, դուրս ձգելով այնքան անհրաժեշտ եղող գիտական ու թուագիտական դասերը: Մեր պլանաւոր աշխատանքը հզաւ ժառանգաւորացի դասացուցակը անցեալի նմանութեամբ դնել Բար-

ձրադոյն վարժարաններու մակարդակին, գտնելով անհրաժեշտ որակաւոր ուսուցիչներ:

1982-83 տարեշրջանը սկսանք 26 ժողովուրդաւոր և ընծայարանի ուսանողներով: Նորին Ամենապատուութեան գլխաւորութեամբ ունեցանք 18 եկեղեցական և աշխարհական ուսուցիչներ: Տարեմուտի ուսուցչական մեր ժողովին, պարզեցինք մեր ուսուցիչներուն իրական ժողովուրդաւորացի ստման գլխին — որը պէտք է համապատասխան ըլլար որեւէ բարձրագոյն վարժարանի և յանուն Նորին Ամենապատուութեան խոստացանք ընել նիւթական ամէն զոհողութիւն: Այսօր հպարտ և ուրախ ենք ըսելու, թէ անոնք աւելիով իրականացուցին իրենց ծանր պարտականութիւնը ու մենք ալ կատարած ենք մեր խոստումը: Տարիներ շարունակ, նման Ս. Աթոռիս Միաբանութեան և պաշտօնէութեան, ժողովուրդաւորացի ուսուցիչներ ևս յաճախ վեց-եօթ ամիսներ ապաստած են իրենց ամսականը ստանալու և իրր այդ ծայրէ տուած անհոգութիւն մը և անտարբերութիւն մը՝ ուսուցիչներէն աշակերտութեան հանդէպ: Այս բոլորը արդիւնք՝ անցնալի կալուածոց Տեսչի անփութութեան և նիւթականի ոչ ուղիղ մատակարարման, որոնց մանրամասնութիւնը հանրութեան պիտի տրուի կալուած Մարմնի Տեղեկագրին մէջ: Աւելին կայ որ պէտք է ըսել հոս, Ամովերջի Հանդէսի այս հանդիսաւոր պահուն: Ամերիկայի Ճորէնտաճէն ժողովուրդաւորացի համար զրկուած կարգ մը չիբի, ըստ մեր ոտուգման, անցնալի Դիւանապետը ամբողջութեամբ չէ յանձնած ելեմտից Դիւան, իսկ սմանք ալ իր և այդ օրերու փոխ-Տեսուչ Ներսէս Բնյոյ. Ճէպէճեանի միջև բաժնուած է:

Հոս ուրախութեամբ կ'ուզենք արձանագրել, թէ մեր ուսուցչական կազմը, նման Ս. Աթոռիս Միաբանութեան և պաշտօնէութեան, Ն. Ամենապատուութեան հրահանգով, Յունուարէն սկսեալ ունեցած են չօչափելի յաւելումներ և այժմ կը ստանան իրենց ամսականները ամսավերջէն առաջ: իսկ դասաւանդութեանց յերջաւորութեան — Մայիսի վերջը —

մեր ուսուցիչներուն վճարուած են իրենց ամսականին տմոականները ամբողջութեամբ:

Աւանդական ներքին կեանք. — Գոհունակութեամբ կ'ուզենք հոս շեշտել, թէ մեր Տեսչական բ'ուր միզ հետ բաժնեցիք փոխ-Տեսուչ՝ Ալիքս Սրկ. Գալայեանը, գիտակցօրէն և նախընտրով, իր իսկ փափաքով, տարւոյս սկզբին, Սարկաւաք ձեռնադրուեցաւ, հողէին մասկաղմելու ժողովուրդաւորացի կեանքին, ինք կրցաւ զեղեցիկ գործակցութիւն մը ստեղծել ընծայարանիս Բարիշնորն Սարկաւազներուն հետ, որոնք իրենց դասերու աշխատանքէն դուրս, եղան օգտակար՝ աշակերտներու կարգապահութեան և սերտողութեանց հակելով:

Տարիներու ժողովուրդաւորացի Տաւնալետին, ըլլալու տեղեղծ, հաւատարմ, ճշմարտախօս և նախերաւ, վերջէր գտած դժբախտաբար: Անխնամ մնացած ժողովուրդաւոր եղած էր անձնապաշտ, անհողորդ իր ընկերներուն և ամբողջութեամբ հեռու՝ ժողովուրդաւորացի առաքինութիւններէն: Առաջին իսկ մեր գործը եղաւ ներքին կեանքի պատասխանատունելով վատահոլութիւն և գիտակցութիւն դնել ժողովուրդներէն ներս, թէ ժողովուրդաւորացը ընտանիք մըն է, և մենք միայն իրենց Տեսուչը չենք, այլ նախ իրենց գուրդուրացող ծնողքը և մեծ եղբայրը: Մեր յաճախ կրկնած վերի տողերը, ժողովուրդներէն ներս ամուր գիտակցութիւն մը ստեղծեցին, երբ տեսան անոնց գործնական ճշմարտութիւնը: Այս կերպով մենք ունեցանք մաքուր, գիտակից և համբաւելի ապրող տուն մը երջանկութեամբ և խաղաղութիւնը, որովհետեւ չկարայլեւս այն ձեռքը՝ որ աշակերտները իրարու դէմ կը զինէր, ապանելով ժողովուրդաւոր ռոգին և ժողովուրդաւորացի խաղաղութիւնը:

Մէկ տարուան ընթացքին, մեր աշակերտները ընթերցատիրութիւնը կ'իրքի վերածեցին: Տեսչական արձակուրդներու և նոյնիսկ դասաւանդութեանց ընթացքին, անոնք իրենց դասարաններու և տարիքի համապատասխան Հայերէն և

Անդրերէն դրժեր կը կտրուին: Անշուշտ մեծ արձակուրդը առիթ մը պիտի ըլլայ այդ ընթերցասիրտութեան ոգին աւելի զօրութեամբ տեսնելու իրենց մէջ: Անցեալին՝ տարիներով գոյութիւն չէ աւնեցած այս ոգին, քանի որ կրթական կեանքի հսկող մը չէ եղած, որը կտրուանար աշակերտութեան մէջ դնել ընթերցումի սէրը: Կարելի չէ աւելին սպասել, քանի որ վերատեսուէչը միշտ իր վերի յարկութեանն վարած է Տեսչութիւնը:

Գնահատելի կը գտնենք այս տարի-չրջանին մեր աշակերտութեան պատրաստած չորս պատի թերթիկները, նախ-աւած գնահատելի առիթներու: Շարժիչ և բնականութեամբ տեղի ունեցան լուսարանային երկնայիններ, նախաւած Հոյս Եկեղեցւոյ մեծ դժգոհութեամբ և հոյ գոհութեամբ: Սոյն երկնայիններուն իրենց մասնակցութիւնը ունեցան մեր աստիճան, դիւստրուտութեամբ և առաջնորդութեամբ փոխ-Տեսչին և Բարեկենսի Սարկաւազներու: »

Ուսանողական կեանքի մաս կը կապ-ման մարզանքը. պարտիզմապետութիւնը և ընտանի կենդանիներու բուժումը: Փոխ-Տեսչի դիւստրութեամբ, Սարկաւազներ և կարգ մը աշակերտներ այս տարի լըծ-ուեցան տղարանային աշխատանքի, և հպարտ ենք ըստու, թէ Նորին Ամենա-պատուութեան «Հայրենական» բանաս-տեղծութեանց գեղեցիկ գործի ապագութե-թիւնը ամբողջութեամբ կատարութեամբ մեր աշակերտութեան կողմէ:

Այս տարի-չրջանին համար ունինք միայն երկու շրջանաւարտներ: Վերոյիշ-

եալ պատճառներով ճամբուեցան անոնց երեք ընկերները: Զերդ Ամենապատուա-թիւն, մեր շրջանաւարտներու նկարա-գրիչ, բարոյականին և մասնաւոր ուս-ման կտրուութեանց ճամբար անհաւն հպարտ-առութեան մը ունինք:

Նորին Ամենապատուութեան կարգա-դրութեամբ, այս տարի աւելի քան քսան նոր ասանք պիտի ընդունինք: Անցնող տարի-չրջանին, Միջին Արեւելքի քաղա-քական դէպքերը պատճառ եղան որ մեր իսկ կողմէ արձանագործուած 18 ասանք չկտրուանան Սկսեմքերին հոս ըլլալ: Այս պարագան ներթափանցիկ հարց չէ, քանի որ մեր ներթափանցիկ իր լաւագոյն ըն-թացքի մէջն է:

Վերջանցնել առաջ մեր խօսքը, յա-նուն Բարեկենսի Սարկաւազաց և սիրտ-առն ասանքու, այս հանգիստ որ պահուել, Զերդ Ամենապատուութեան առողջութեան մեր աղօթքը ու բարի մաղթանքներու ու-նինք: Մէկ առաւելան ընթացքին բոլորս վկաններ եղանք Զեր հայրական անկեղծ դարձումներն ժողովուրդաւորացի նկատ-մամբ: Շատ բնական կը գտնենք զայդ, քանի որ դուք էք և դուք պէտք է մնաք այս դարաւոր Հաստատութեան իրաւ ու գիտակցիչ Հայրը: Զերդ Ամենապատուութեան անցեալի փառաւոր Տեսչի պաշտօնը մեզ համար միշտ օրինակ ծառայած է ու պիտի ծառայէ, պահելով մեր մէջ այն հաւատքը, թէ այսօր մեր Եկեղեցին ա-ւելի պէտք ունի օրօրս նուիրել, նոյն քան սարկաւազ և աւելի զ սրկացած հոգեւոր-ականներու:

Տեղեկագրի աւարտին տեղի ունեցաւ մրցանակարարշխութիւն, եւ ուսումնական լուսագոյն արդիւնքներ ձեռք բերող ժառանգաւոր սաներ արժէքաւոր գիրքեր նուէր առաջան Ն. Ամենապատուութեան: Աւարտական դասարանի երկու Տիրացուները ըն-դունեցին նաեւ իրենց վկայականները: Ապա, Դերը Տեսուչ Սրբազանը խնդրեց Նորին Ամենապատուութեանն որ ընէ փակման խօսքը: Ս. Պատրիարքը նախ իր գոհակալութե-թիւնը յայտնեց ձեռք բերուած արդիւնքին համար: Սկսեալ, խօսքը ուղղելով ժառան-գաւորներուն, յայտնեց թէ այս Հաստատութեան նպատակը չէ պատրաստել գիտու-թեան մարդեր կամ արուեստագէտներ, այլ իրենց մայրենի լեզուին ու մշակութիւն խո-րապէս գիտակ, իրենց ազգային արժէքներուն ճշգրիտ գնահատումը ունեցող ու մա-նաւոր մեր Եկեղեցւոյ կանոններուն եւ աւանդութիւններուն հաւատարիմ՝ պարտա-ճանաչ ու նախանձխնդիր հոգեւոր աշխատողներ:

Հանդէսը վերջ գտաւ «Տէ՛ր, Կեցո՛ւ մաղթեցի յոռակայս երգեցողութեամբ, որմէ՛ ձերը, Միաբանութիւն եւ ներկայ հրաւիրաններ հիւրասիրտեցան զովացուցիչով:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԵՐՈՒՍԱՆԷՍ

1982 - 1983

Ամենապատիւ.

Տ. Եղիշէ Ս. Արքեպս. Տէրութեան
Բարեխնամ Պատրիարք Ս. Աթոռայ
Գերաշնորհ և Հոգեշնորհ Հայեր
և Յարգելի ծանոթականներ

Խոր գոհունակութեամբ և հրճուան-
քով կանգ կ'առնենք այսօր Ս. Թարգ-
մանչաց Երկրդ. Վարժարանի Ամավերջի
Հանգէսի այս բժին՝ բոլորիդ ներկայա-
ցընելու համար 1982-83 դպրոցական տար-
ւոյ Բարոյական-Կրթական-Տնտեսական
Տեղեկագիրը Սրբոց Թարգմանչաց Երկրդ.
Վարժարանին, որ հետեւեալն է.

Աշակիրտութիւն Վարժարանիս. — Մեր
աշակերտութեան ընդհանուր թիւը այս
տարի եղած է 170, բաժնուած հետեւեալ
կերպով.

Ուսուցչական կազմ — Մեր երկուս
ուսուցչական կազմի թիւը եղաւ 27: Ա-
նոնց չորսը եկեղեցականներ և մնացեալ-
ները աշխարհականներ էին: Ուսուցչա-
կան այս կազմը եղաւ մեզ համար ընտիր
օժանդակ մը, որ ըրաւ իր կտրիլի լուա-
գոյնը, ի դաստիարակութիւն ժանուկ-
ներուն: Այս առթիւ մենք՝ որպէս Տե-
սուչ, գնահատանքի և շնորհակալութեան
զգացումներ և խօսքեր ունինք միայն
մեր ուսուցիչներուն համար:

Կրթական ծրագիր. — Իրագործեցինք,
ըստ նախընթացի, Անգլիական G. C. E.
(General Certificate of Education London) ի
Երկրորդական Վարժարաններու յատուկ
ծրագիրը օտար գիտական-պատմական-
լեզուական-մաթեմատիք դասընթացնե-
րուն համար: Ուսուցիչնք դարձեալ չորս
լեզուներ, Հայերէն՝ Գրաբար և Աշխար-
հաբար, Անգլերէն, Արաբերէն և Եբրայե-

	Մանչ	Ազդիկ	Համագումար
Երկրորդական կորգեր	19	22	41
Նախակրթարան	38	38	76
Մանկապարտէզ	32	21	53
Համագումար	89	81	170

Չունեցանք կարգապահական դժուա-
րութիւններ: Ընդհանուր առմամբ գոհ-
ենք մեր աշակերտներու բարեկրթութե-
նէն, որ առաւելաբար արդիւնքն է մեր
զպրոցի հոգեւոր-կրօնական-ազգային և
վանական շրջանակին, և անոնց ծնողք-
ներու ընդհանրապէս բարեկիրթ մակար-
դակին:

րէն (Հայերէն, Անգլերէն և Արաբերէն՝
սկսելով Մանկապարտէզէն, իսկ Եբրա-
յերէն՝ սկսելով Նախակրթարանի Ա. Դա-
սարանէն) և չարք մը Հայագիտական նիւ-
թեր, ինչպէս՝ Հայ Արուեստի Պատմու-
թիւն, Հայոց պատմութիւն և Մատե-
նագրութիւն: Ուսուցիչնք նաև կրօնագի-
տութիւն:

Գիտական - Մաթեմատիկա - պատմական գտնելթացքները Նախակրթարանի մէջ ուսուցանեցան Հայերէնով, իսկ Երկրորդական կարգերու մէջ՝ Անգլերէնով:

Անցեալ տարւոյ մեր 16 շրջանաւարտներէն անոնք որոնք մասնակցեցան G. C. E. ի քննութեան՝ հետեւեալ արդիւնքները ձեռք բերին.

Յակոբ Սեւան յաջողած է 9 նիւթերու մէջ. — Հայերէն-Գրարար (advanced level), Արարերէն լեզու, Անգլերէն լեզու, Անգլիական Գրականութիւն, Մաթեմատիկ, Բնագիտութիւն, Քիմիարանութիւն, Կենսաբանութիւն, Պատմութիւն:

Նորա Պետրոսեան յաջողած է 4 նիւթերու մէջ. — Հայերէն-Գրարար (advanced level), Արարերէն լեզու, Անգլերէն լեզու, Անգլիական Գրականութիւն:

Շահան Ռաֆօյեան յաջողած է 4 նիւթերու մէջ. — Հայերէն-Աշխարհագրար (ordinary level), Անգլերէն լեզու, Մաթեմատիկ, Քիմիարանութիւն:

Յէտրա Տէտա յաջողած է 4 նիւթերու մէջ. — Երրայերէն, Անգլերէն լեզու, Անգլիական Գրականութիւն, Կենսաբանութիւն:

Սուզան Աղոպէկեան յաջողած է 3 նիւթերու մէջ. — Արարերէն, Անգլերէն լեզուներ և Անգլիական Գրականութիւն:

Սիդա Թադէոսեան յաջողած 3 նիւթերու մէջ. — Հայերէն (ordinary level), Անգլերէն լեզու, Անգլ. Գրականութիւն:

Անցեալ տարւոյ մեր 16 շրջանաւարտներէն 8ը հետեւեցան համալսարանական բարձրագոյն ուսման:

Այսպէս, Հայաստանի Պետական Համալսարանին աշակերտեցան՝ Շահան Ռաֆօյեան, Յարութիւն Պէքարեան և Սուզան Աղոպէկեան:

Բնթղեհէմի Համալսարանին աշակերտեցան Յակոբ Սեւան և Նորա Պետրոսեան:

Մասնաւոր Մանկավարժական և Հիւանդապահուչիի դասընթացքներու կը հետեւին այստեղ՝ Սիդա Թադէոսեան և Յէտրա Տէտա:

Իսկ ի Յունաստան Համալսարան կը յաճախէ Աննա Օրէսփուլուս:

Մնացեալ ութը նետուած են գործի առարկէ:

1983 Յունուար 3-12 և Մայիս 17-30 տեղի ունեցան մեր Վարժարանի կիսամիայն և ուսովորչի քննութիւնները, Ունեցած ենք 6 աշակերտներ, որոնք ձախողած են ուսումնական տեսակէտէն:

Իսկ մեր Մանկավարժէզէն Նախակրթարանի բաժին կ'անցնին 15 մանուկներ, որոնք իրենց Մանկավարժէզի ուսարտական վկայականներ ստացան անցեալ Կիրակի, Յունիսի 5ին, Մանկավարժէզի ուսարտական Հանգէտին:

Այս տարի մեր Երկրորդական Վարժարանէն շրջանաւարտ կ'լլեն 10 աշակերտներ և այսօր, Ամովորչի այս հանդիսութեան առթիւ, կը ստանան իրենց աւարտական վկայականները:

Այդ շրջանաւարտներն են հետեւեալները.

Խաչիկ Մազմանեան
Հրայ Սեւան
Շանի Պէհէնիլեան
Արաքսի Մարգարեան
Արտա Տէմիրճեան
Ջեփիւս Պոյաճեան
Հիզա Մանուկեան
Հիզա Մէնէշեան
Սոնա Պոյաճեան
Քնարիկ Օհաննէսեան

Այս շրջանաւարտներէն 7ը կը ծրագրեն իրենց համալսարանական ընթացքը շարունակել ի Հայաստան կամ այլուր, և կամ հետեիլ գործնական գործընթացներու:

Այստեղ մասնաւոր երախտագիտութեամբ պէտք է յիշենք Հ. Բ. Ը. Միուսիւնը: Ամէն անգամ երբ դիմեցինք ազգավարժան այս Միուսիւն, ստանալու համար ուսմանողական կրթաբաշակներ՝ արտասահման ուսանող մեր աշակերտներուն համար, չմերժուեցանք:

1953ին Ս. Թարգմանչաց Նախակրթարանին աւելցու երկրորդական Բաժին մը՝ 5 դասարաններով: Մեր Երկրորդական բաժնէն շրջանաւարտ առաջին, ստանալու տունք 1957ին: Անկէ առդին մեր ազգին տուած ենք 280 շրջանաւարտներ (109 տղաք և 171 աղջիկներ): Անոնցմէ

102ը (առանց նկատի ունենալու տարւոյս շրջանաւարտները) յաճախած են և կը յաճախեն բարձրագոյն համալսարաններ:

Այս 102 Համալսարանականներէն 72ը արդէն վկայուած են և մտած կեանքի տապարէզ: Այսօր աւելաւին ունինք 30 ուսանողներ, որոնք կը շարունակեն իրենց համալսարանական դասընթացքները: Անոնցմէ 12ը կը գտնուին Հայաստանի Պետական Համալսարանին մէջ, իսկ 18ը՝ Եւրոպական և Ամերիկեան համալսարաններու մէջ:

Անցեալ տարի Հայաստանի Պետական Համալսարանէն ունեցանք երեք շրջանաւարտներ, Շահէ Պոյաճեան՝ Ճարտարապետական - Ճարտարագիտական բաժնէն, Արամ Խաչատուրեան՝ Պատմութեան - Հնագիտական բաժնէն, Օհան Հալէպլեան՝ Երաժշտական բաժնէն: Ստեփան Յակոբեան իր B. Sc. ն առած է Անգլիոյ մէջ՝ բացառիկ յաջողութեամբ:

Գոհունակութեամբ պէտք է յիշենք այստեղ որ մեր այն բոլոր աշակերտները, որոնք յաճախած են և կամ տակաւին կը յաճախեն հայկական կամ օտար համալսարաններ, իրենց վարք ու բարքով և կարողութիւններով եղած են մեր դպրոցի պատուաբեր ներկայացուցիչները, և մենք իրենց մասին յաճախ կը ստանանք գոհունակութեան գրութիւններ և արտայայտութիւններ:

Հոգեւոր կեանք. — Կրօնական-ազգային կեանքը և ուսուցումը եղաւ մեր մասնաւոր խնամքին առարկան: Մեր կրօնքը, Եկեղեցւոյ և ազգին պատմութիւնը ունին իրենց յատուկ պահերը մեր ամէնօրեայ ժամօրնակացոյցին մէջ, Հաս մեր սովորութեան, մեր աշակերտները ամէն կիրակի առաջնորդեցինք Ս. Եկեղեցի: Տօնական օրերուն անոնք մասնակցեցան մեր կրօնական արարողութեանց, ու Ս. Մնուկի և Զատիկ շրջանին ստացան Ս.

Հաղորդութիւն: Ի մի բան, մեր գլխաւոր ժողովուրդները եղաւ մեր աշակերտներու հոգիին մէջ միշտ բոցավառ պահել Վերածի Հուրն ու Ազգին Սէրը:

Մարզական կեանք. — Ինչպէս նախընթաց տարիներուն, շարունակեցինք մեր մարմնական կրթանքի շարաթական պահերը, զեղալարութեամբ Պր. Յակոբ Նաճարեանի, որ կը բերէ իր անվարձ ծառայութիւնը իբրեւ այս հաստատութեան նախկին երախտագէտ աշակերտ, որուն համար ունինք իրեն սրտագին շնորհակալութիւններ: Իսկ Մայիս 29ին ունեցանք նաեւ մեր մարմնամարզական աշխատանքներու տարեկան ցուցահանդէսը, ի ներկայութեան ծնողներու և բարեկամներու բազմութեան:

Աղջիկներու համար ունեցանք Զեւազործային աշխատանքներու ամէնօրեայ պահեր, որոնց արդիւնք եղող ձեռագործները եղան նիւթ առածախի մեր տարեկան պաշարի աւելթով, որ տեղի ունեցաւ 14 և 15 Մայիս, Շաբաթ և Կիրակի օրեր: Այս առթիւ ունեցանք կերտելութիւն և պարի զուարթ պահեր, ինչ որ Երուսաղէմի մահա զաւղութիւն համար եղաւ ընկերային հանգիստութիւն առիթ մը: Զեւանարկը վարժարանիս ապահովեց իւր. 1.350.000 Լիրա:

Խորխանքի նոյնպիսի ձեռնարկ մը ունեցանք Յունուար 9ին նաեւ, 1983ի Նոր Տարւոյ առիթով, որ վարժարանին ապահովեց իւր. 300.000 Լիրայի եկամուտ մը:

Շնորհակալութիւններ այն բոլոր ազնիւ Տիկիներուն, որոնք օգնեցին մեզի զոյգ այս ձեռնարկներու կազմակերպման համար:

Ստորեւ կը ներկայացնենք մեր վարժարանի Տարեկան Տնտեսական Տեղեկագիրը:

ՏԱՐԵԿԱԼ ԼԱՇՈՒՆԿՆԵՐԻ ԵՆԻՄՏԻՑ ԽՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՑ ԵՐԿՐՈՐԴ. ՎԱՐՃԱՐՄԱՆԻ

1982 Յունիս 1 — 1983 Յունիս 30

Մ Ո Ւ Ց Պ

Իս. ԼԻՐԱ ԱԿՈՐԱ

Պատրաստի գրամարկդ, փոխադրեալ 1981-1982 Դպրոցական Տարեշրջանէն	2,817,320.47
Նուիրատուութիւններէ	13,558,310.00
Աշակերտական տարեթանկներէ	4,034,500.00
Դասագիրքերէ, դասատետրերէ, վիճակացոյցներէ	112,000.00
Դպրոցական հանգէտներէ, պոստաներէ, Օրացոյցներէ և երգու Պաղարներէ	2,600,000.00
Հաստիարակի ձեռնարկներէ	1,000,000.00
Նուիրատուութիւնք Սրբոց Թարգմանչաց Կրթական Հիմնադրամի հաշուայն	
Ա. — Տիար Վարդգէս Երէցեանէ Նէվիւր Երէցեան Հիմնադրամ	7,500,000.00
Բ. — Տիար Եղուարդ Սէֆերեանէ և Վարդարեանեան Ընտանիքէն	
Կոպեռնիկ Սէֆերեան, Քէթրին Սէֆերեան և Գէորգ Վարդարեանեան Հիմնադրամ	7,000,000.00
Դ. — Արտաշէս և Սոնիա Սարեան Ընտանիքէն Կոպեռնիկ Սէֆերեան, Քէթրին Սէֆերեան և Գէորգ Վարդարեանեան Հիմնադրամ	4,000,000.00
(Սոյն Հիմնադրամի Իս. 1,900,000 Լիրան փոխադրեալ 1981-1982 Տարեշրջանէն)	
ԸՆԴՀ. ՄԱՐՓ	42,022,160.47

Ե Լ Պ

Ամսականք պաշտօնէութեան	22,060,400.00
Դասագիրքեր և տետրեր	88,970.00
Գրեթական պիտոյք	54,000.00
Թղթակցութիւնք	210,000.00
Զեռագործի նիւթղէնք	91,751.00
Մանր ծախք և մաքրութիւն	47,950.00
Տպագրական ծախքեր	46,000.00
Հանդիսական և զանազան ձեռնարկներու ծախքեր	31,500.00
Երևուածականք (գլխաւորաբար արտաքիններու և Կահ-յից վերանորոգութիւն)	761,800.00
Բացառիկ ծախքեր, պատուարթութիւն և Տարբաւումարանի գեղարարք	11,000.00
Դպրոցական ինքնաշարժի ապահովագրութիւն և արտօնագիր	90,300.00
Երէցեան-Սէֆերեան-Վարդարեանեան-Սարեան Հիմնադրամներ ի պահ դրուած	18,000,000.00
Համագումար ծախսք	42,130,290.00
Պատրաստի գրամարկդ, փոխանցելի 1983-84 Տարեշրջանի	482,870.47
	42,22,160.47

Մեր Հաշուեկշիռէն արդէն կը հետեւցնէք թէ, մեր վարժարանի հիմնական մուտքը գոյացած է արտասահմանէն եկած նուիրատուութիւններէ, Առանց այդ օ. ժանդակութեան, մենք պիտի չյալճողէինք կանգուն պահել Ս. Թարգմանչաց Կրթական Հաստատութիւնը, ազգային-կրթական-կրօնական առաքելութեան այս մեծ Տունը: Մենք ու մեր աշակերտները միս միայն երախտագիտութեան զգացումներ, ու առ Աստուած աղօթք ունինք մեր շըրթ-

ներուն, որպէսզի Աստուած առատացնէ անոնց առան ու ընտանիքը իր երկնային շնորհներով ու բարիքներով: Որքան որ մեզի՜ Սաղմական աշխատաւորներու, նոյնքան ալ իրենց կը պատկանի կրթական այս սքանչելի գործը, վասնզի իրենց մասնակցութեամբ իրենց կը հանդիսանան աշխատաւորները կրթական այս շէնքին: Այստեղ կու տանք ցանկը այդ նուիրատուներուն, իրենց նուիրատուութիւններով միասին:

Ամերիկայում

	ԽՍ. ԼՈՐԱ ԱՎՈՐԱ
Հասցրտ Գաղափարական Հիմն	1,50,000
Գիւլապի Գիւլապիական Հիմն	900,000
Տէր և Տիկին Եղաւարդ Մարտիկեան	610,000
Տէր և Տիկին Եղաւարդ Փանոսեան	450,000
Համաեղբայրացի Վերջ. Միւսթիւն	375,000
Տէր և Տիկին ձան Կապրիէ	350,000
Հէրրի Գլենեան	313,000
Հ. Բ. Ը. Մ. - Փիթըր և Էլիզապէթ Թա. բոսեան Կոտակ	300,000
Տէր և Տիկին Սուրէն Ֆէսեան	300,000
Ռիչըրտ և Կլոթա Մահտեան	300,000
Գրիգոր և Յամսիկ Կոտաբեան	240,000
Տէր. Գաբրիէլ Գեորգեան	120,000
Տիկին Տօյուրէլ Էլիզապէ	115,000
ձօրն և Գեաթրիա Գառապեան	100,000
Տէր. և Տիկին Էտաբրտ Կորէք	80,000
Օր. Անի Գեղապեան	80,000
Մայք և Էլիզա Գաթրայեան	60,000
Տիգրայի Մաքրեան	67,000
Տէր և Տիկին Սարգիս Գալֆայեան	66,000
Տիկին Արմաթի Սիւլէյ Ամէթեան	62,000
Միքայէլ Մանուկեան	60,000
Խաբրեղի Նաթանէայ. Միւսթիւն	57,000
Եղ. և Լիլի Ապապապեան	55,000
Տէր և Տիկին Ի. Վ. Գաղապեան	54,000
Հայ Գին Ակաթի և Փիթըր Մարտեան	52,000
Նշան Մանուկեան	49,000
ձօրն և Աննա Լաքսեան	48,000
Ս. Գեորգիս Եղապ. Կիրակի. Վարժ. (Վան Նիւս)	48,000
Տիկին Զապէլ Թաղեան	45,000
Մարթին և Վարսենիկ Արգաթեան	43,000
Ռիչըրտ և Արէն Գէլէրեան	43,000
Օր. Էլէն Մէնեան	37,000
Օր. Արաքի Թաշեան	37,000
Հայ Նահատակաց Վարժ. Նիւ Եորք	37,000
ձօղէֆ և Էլիս Զալմիրզ	36,000
Հայ Օղնաթեան Երջանակ	35,000
Տէր և Տիկին Սապէնք	35,000
Ֆէյրլուսի Լայ Եղապեան	24,000
Տէր և Տիկին Լեոն Գալեան	33,000
Օր. Գաբրիէ Տէտերեան	33,000
Տէր և Տիկին Յակոբ Նազըրեան	32,000
ձօն Թէլթ	30,000
Գառնիկ և Աննա Գոյաւանեան	30,000
Տէր. Յոսեփ և Ռիչըլէյմա Ռիչըլէյմա	30,000
Տիկին Լուսի Ասլանեան	30,000
Թէնէֆլայի Ս. Թոմաս Եղապ. Տիկնանց Միւսթիւն	30,000
Սուրէն Արաւանեան	30,000
Տէր և Տիկին Մարթին Գիւնեան	30,000
Երիտ. Տիկնանց Միւսթիւն, Աստուր	30,000
Տիկին Էլիս Տօնիկեան	29,000
Տիկին Ռոզ Մամաթեան	29,000
Ֆէյրլուսի Տիկնանց Միւսթիւն	29,000

Աննա և Արաւ Հիւնդեան	29,000
Ձ. Հէրրի Աթօր	29,000
Վարսենիկ Լայրապեան	29,000
Տէր և Տիկին Գէրրի Զօրթեան	29,000
Տէր և Տիկին Ռօնալտ Արաւանեան	28,000
Տէր և Տիկին Մ. Ֆ. Ռիչըլէյմա	28,000
Գաթրիէ Լայ. Եղապ. Տիկնանց Միւսթիւն	28,000
Անոյշ և Վահէ Բարէլեան	28,000
Տէր և Տիկին ձան Գալապեան	28,000
Ս. Գրիգոր Եղապ. Տիկնանց Միւսթիւն (Հէյլըրի)	28,000
Տէր և Տիկին Արաւ (՝ ՝ ՝)	28,000
Տէր և Տիկին Հայ Գաղապեան	28,000
Տէր և Տիկին ձօրն Մ. Գաթրեան	27,000
Տիկին Սիւլէյմա Գաթրեան	27,000
Ֆէյրլուսի Ս. Հիւնդ Եղապ. Երջանակ	26,000
Հայ Զ. Խանեան	26,000
ձօրն և Լիլա Գաթրեան	25,000
Աստուր Առաքեան	24,000
Տիգ Տիւլէրեան	24,000
Տիկին Լիլիան Գոյաւանեան	24,000
Օր. Էլիզապէ Տաթարեան	23,000
Եղապ. Տիկնանց Միւսթիւն	20,000
Տէր. ձօրն և Գաթրեան	20,000
Տէր և Տիկին ձօրն Կոթիկեան	19,000
Օր. Գաթրապ Բէյ Մաք	17,500
Թակոբ Տէլլաքեան	17,500
Տէր և Տիկին Յարաթիւն Գոյաւանեան	17,500
Օր. Էլէն և Նանէան	17,500
Օր. Նաթիկ Գեղապեան	17,000
Տիկին Ռոզ Զարգաթեան	16,500
Տիկին Աննա Լաքսեան	16,500
Տէր և Տիկին Ձ. և Ի. Սուրապեան	16,000
Տիկին ձօրն Արոյեան	16,000
Տէր և Տիկին Ա. Բարիլեան	15,000
Էրնէթ ձ. Տարփ	15,000
Տիկին Մէրի Երջանակեան	15,000
Տէր և Տիկին Օննիկ Նարան	15,000
ձիւթ և Տէպի Անթանաթեան	15,000
Տիկին Ռոզ Վարգաթեան	15,000
Լիլիան և Յակոբ Էրջանակեան	15,000
Հէրրի Կարապեան	15,000
Օր. Թէրէլա Թարապեան	15,000
Տիկին Լուսի Գոյեան	15,000
Տէր և Տիկին Եղ. Գալապեան	15,000
Օր. Էլէն Զարապեան	14,500
Ֆէրլուսի Գէլլէրեան	14,500
Գաթրի և Արաւ Վարապեան	14,500
Արապիէ և Փիթըր Տրիլա	14,500
Տիկին Արաւանիկ Տէլլէրեան	14,500
Տիկին Աննա Լաւրիկեան	14,000
Սարգիս և Մարթա Գոթրեան	14,000
Տիկին Զապէլ Աթէրեան	14,000
Տէր. Միքայէլ ձ. Առաքեան	14,000
Տիկին Վարգաթի Միլլէրեան	14,000
Նազըրէլ և Մարգարիտ Աղապեան	14,000
Տիկին Ռոզ Գաթրեան	14,000
Տէր և Տիկին Արաւ Եղապեան	14,000

ձօն Մուշեղյան	14,000	Հրանդ Յարության	11,000
Տիգրան Աննա Լուսինյան	14,000	Իգնատիոս Բարսեղյան	11,000
Տիգրան Թադևոսյան Դանիելյան	14,000	Արմանոս Շամսյան	11,000
Տ.Բ. Կորյայր և Այիս Մատանյան	14,000	Ջալեն Տեր Յարության	10,000
Տիգրան Բեգլարյան Սվանական	14,000	Լևոն Միրթարյան	10,000
Տեր և Տիգրան Կարո Ջուրմանյան	14,000	Գրիգոր Միքայելյան	10,000
Տեր և Տիգրան Գերգ Արազ	13,500	Գառնիկ Գալարյան	9,000
ձօն Քրիզ Կիրակոսյան	13,500	Գրիգոր Աբովյան	9,000
Սամուել Յակոբյան	13,500	ձօղե Սերայտարյան	9,000
Տեր և Տիգրան Գալստյան Գարսամյան	13,500	ձօղե Տիրչեղյան	9,000
Տիգրան Ք. Մարտիկ ձօնյան	13,500	Տ.Բ. Խոսրոս Մեջղեղյան	9,000
Տեր և Տիգրան Մ. Մարթինյ	13,500	Խորեն Շամսյան	9,000
Օր. Տանա Մարթինյ	13,500	Գրիգոր Բարսեղյան	9,000
Օր. Շլոբեն Եղալյան	13,500	Սարգիս Բարսեղյան	9,000
Օր. Ալիս Յակոբյան	13,500	Գեորգ Գալարյան	9,000
Օր. Հելեն Յակոբյան	13,500	Կարապետ Բանդարյան	9,000
Տեր և Տիգրան Ջ. Սանգյան	13,500	Կարապետ Փրահանյան	9,000
Առնի Աստանյան	13,500	Յարության Սանտանյան	9,000
Օր. Արշա Մարգարյան	13,500	Արթուր Աստանյան	9,000
Վահրամ և Տիանա Քեչարյան	13,500	Ջուրապ Իսրայել Տանելյան	9,000
Տիգրան Համբար Գարախոջյան	13,500	Համբար Առաքելյան	9,000
Ջուրապ և Մերի Վարդանյան	13,000		
Ս. Վարդան A. C. Y. O "Բեմ"	12,000	Գարապետ (Վեճեղյան)	
Յր. Խմա Մարգարյան	12,000	Մանուկ Տարաղեղյան	300,000
Տիգրան Մարտի Ք. Քալիք	12,000	Պարթև Այնալյան	60,000
Օր. Արմեն Տեր Յակոբյան	12,000	Խոսրոս	60,000
Տեր և Տիգրան Հերթի Գրգրյան	11,000	Գերգ Պարթևյան	60,000
Եղալի Տեր և Տիգրան Միսթրի	10,000	Լուս և Աննա Տանարթ	60,000
» A. C. Y. O. C.	10,000	Գեղարյան Եղարթ	30,000
» Կիրակոսյան Վարդարյան	10,000	Կարո Գոռնյան	30,000
» Կարապետ	10,000	Ջարեն Գրգրյան	30,000
Տիգրան Վիլիս Քալմանյան	9,500	Հրանդ և Այսա Տեղիլյան	30,000
Մելքոն Սարգսյան	8,000	ձօղե Հաֆար	30,000
Գրիգոր Երմանյան	1,300	Էլիաս Ասաղի	30,000
		Գրիգոր Դադարյան	30,000
Գրանցումներ		Վարդան	15,000
Լևոն Մ. Մելքոնյան	120,000	Առաքել	15,000
Տիգրան Աղնիս Վարդանյան	30,000	Դադար	15,000
Տիգրան Սոֆիա Պելլի	16,000	Մովսես Գեորգյան	15,000
Մանթրեղի Տիգրան Միսթրի	10,000	Մանուկ Կիրակոսյան	15,000
Օր. Մերսեդես Սարգսյան	10,000	Վարդգես Երեցյան	15,000
		Էմիլիո Փոստա Կոմեյ	15,000
Պուլմոս Այրեն (Արմենյան)		ձօն Քրիզ	15,000
Տիգրան Աղապուրի Ջերյան	130,000	Լիլիան Լուսի	15,000
Յարության Արապյան	15,000	Ռ. Հ. Սալապար	15,000
Օնիկ	15,000	Էլիաս Արթուր	15,000
Գրիգոր	15,000	Օրթո Ուրպելի	15,000
Ռովանյան Միստանյան	15,000		
Հայ Եղեղյան Եղարթյան Միսթրի	13,000	Արմենյան	
Ջանադանյան	16,000	Արգարյան Առաքել Վարդանյան	285,000
		Խոսեֆյան ձօն — Լիսնադար	225,000
Սան Փալոյն (Պրադի)		Յակոբ և Սերապի խոսեֆյան	27,000
Տ.Բ. Արգարյանի Մանթրեղի	35,500	Ստեփան Գառնյան	24,000
Հ. Բ. Բ. Մ.	20,000	Գեորգ Քիրակոսյան	23,000
Մարտիկ Հայրենակցական Միսթրի	11,000	Սովանյան	23,000
Մարտիկ Կենյան	11,000	Սարգիս	23,000
Պարզե Քամանյան	11,000	Կարպիս Քելիլյան	22,000
		Տեր և Տիգրան Դուկաս Գրիգորյան	15,000

Տէր և Տիկին Ժորայր Գէորգեան	13,500	Աւտօտալիայէն	
Անանուն	13,500		
Հայկ Գալուստեան	12,000	Ստեփան փանկեան	25,000
Աւետիս Քէլէիքեան	11,500	Տէրեա և Սիլվիա Գառնոյի	14,000
Տէր և Տիկին Յ. Մուրաֆեան	11,000		
Կարո Գրիգորեան	11,000	Հայ Գայէն	
Յ. Արթան	11,000	Արգար Զաքարեան	40,000
Թաթևա Եղբարք	11,000		
Յ. Ա. Ունեան	6,000	Սրուստադէմէն	
Զարմանայէն		Քաղաքապետարան	500,000
Թովմաս Համամեան	23,000	Կրթական նախարարութիւն (Երբայրեհի ուսուցման)	34,040
Լիզպոյն		Հայ Օղնութեան Միութիւն	60,000
Գ. Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւն	1,250,000	UNRWA	12,000
		Հէլէն Իշէ	1,000

Նուիրատուութիւններ Սրբոց Թարգմանչաց Վարձարանի Հիմնադրամին

Տիար Վարդգէս Երէցեանէ “Էլվիր Երէցեան” Հիմնադրամ – 7,500,000

Տիար Եղուարդ Սէֆէրեանէ և Վարդպարոնեան Ընտանիքէն

“Քէթրին Սէֆէրեան, Գէորգ Վարդպարոնեան և Կոպեանիկ

Սէֆէրեան” Հիմնադրամ – 7,000,000

Արտուշէս և Սօնիա Սարեան Ընտանիքէն “Ք. Սէֆէրեան,

Գ. Վարդպարոնեան, Կ. Սէֆէրեան” Հիմնադրամ – 4,000,000

Այստեղ յակնէ յանունէ կ'ազենք մասնաւոր յիշատակութիւնը կատարել այն բարերարներուն՝ որոնք մեծազուգար նուիրատուութիւններով ամբողջական դաստարաններ կը պահեն մեր Վարձարանէն ներս, իրենց կամ իրենց ընտանիքներու անուններով:

Որդիական խոր սիրով ու ակնածանքով կը յիշատակենք անունը Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետին՝ Տ. Տ. Վարդգէս Առաջին Սրբազնազոյն կաթողիկոսին, որուն կարգադրութեամբ տարիներէ ի վեր Վարձարանս կ'օգտուի Լոնտոնի Աբգարեան Հիմնադրամէն 500 Անգլիական Սթըրլինգի տարեկան նուիրատուութեամբ:

Երախտագիտութեամբ կը յիշատակենք անունը Տիար Ալիքս Մանուկեանի, արժանընտիր Նախագահին Հ. Բ. Ը. Միութեան, և իր Տիկին՝ Մարիի, որոնց բարեհաճ կարգադրութեամբ Վարձարանս կ'օգտուի Հ. Բ. Ը. Միութեան Թոքսեան

Հիմնադրամէն, տարեկան 1000 Տոլարի նուիրատուութեամբ:

Գաղութական այս ամուլը նաև կողքին է մեր կրթական գործին: Ամէն անգամ որ ունեցեր ենք անասական նուազում, դիմեր ենք իրենց ու մեր խնդրանքը իրենց կողմէ միշտ ալ դիմաւորուեր է առատաձեռն օժանդակութեամբ:

Երախտագիտութեան խօսք ունինք Լիզպոյնի Գալուստ Կիւլպէնկեան Հաստատութեան, որ այս տարի ևս օժանդակեց մեր կրթական գործին 3900 Տոլարի նպատակով միւլ իսկ այլ առիթներով, Հաստատութիւնը սրտապնդիչ դեր կատարած է օգնելով Վարձարանին զանազան նորագութեանց և անհրաժեշտ կարիքներուն: Ինչպէս նաև մեր ներկայ դպրոցական տարեկիցքին հիմնական վերանորոգութեան ենթարկեց մեր դպրոցի բոլոր արտաքինները:

Ծնորհակալութեամբ կը յիշատակենք

Համաերաստանայ վերաշինաց Միութիւնը, որ տարեկան 1250 Տոլարի նուիրաւորութեամբ պահեց դաստարան մը յանուն Սերաստիոյ Ս. Նշան վանսոց:

Խորին երախտագիտութեամբ կը յիշատակենք Սէֆէրեան ընտանիքը և այդ ընտանիքի բոլոր ճիւղաւարումները, ինչպէս մայր և որդի Գէթրին և Եղուարդ Սէֆէրեանները ի Պուէնտ Այրէժ, և Արատաշէ և Սօնա Սարեանները ի Գանատա: Այս ընտանիքներէն իւրաքանչիւրը ոչ միայն կը բարերարեն մէկական դաստարան այլ և կը հանդիսանան մեր վարժարանի անգնահատելի բարեկամներն ու աւատածնուն նուիրատուները:

Այս ընտանիքը անցեալ տարի զբոխաւորութիւնը ունեցեալ կարանցնելու մայր Գէթրին Սէֆէրեանը և Գեորգ վարդպետներունը, իսկ աւլիի մօտի՝ տան երէց անդամներէն Տիար Կոպեանիկ Սէֆէրեանը, Հանգուցեալ այս երեք բարերարներու յիշատակին երուսաղէմի մէջ կատարեցինք հոգնահատեալն մասնաւոր պաշտամունք, մասնակցութեամբ վարժարանիս ուսուցչական կազմին և ամբողջ տնայկերպութեան:

Յուսարժանցնելու համար յիշատակը իրենց օրերի հանգուցեալ պարագաններուն, Տիար Եղուարդ Սէֆէրեան և իր շնորհալի քոյրը՝ Տիկին Արփինէ վարդպետներուն 20,000 Տոլարի նուիրատուութեամբ հաստատեցին կրթական Հիմնադրամ մը, որուն հասոյթը պիտի յատկացուի Ս. Թարգմանչաց վարժարանի կրթական կարիքներուն: Իսկ Տէր և Տիկին Արատաշէ և Սօնա Սարեաններ 16,000 Տոլարի նուիրատուութեամբ (6000 այս տարի և 10,000 անցեալ տարի) իրենց մասնակցութիւնը բերին կրթական այս փնտիին: Թող ուսուած իր երկնային թագաւորութեան մէջ հանգչեցնէ յիշեալ բարերարները և անոնց ի կեանս եղող պարագաններուն շնորհէ Ս. Հոգիին մխիթարութիւնը: Յիշատակն արդարաց օրհնութեամբ եղիցի:

Սրտագին շնորհակալութիւններն ու-

նինք Գարագառէն Տիար վարդգէս Երէցեանին, որ իր հանգուցեալ Տիկնոջ՝ Էլվիրի յիշատակին ի յանձնարեցանք, կատարեց 25,000 Ամերիկեան Տոլարի նուիրատուութիւն մը, որով կը հաստատէ ճշիւիւր Երէցեանց Կրթական Հիմնադրամը, որուն տարեկան հասոյթը պիտի յատկացուի մեր վարժարանի կրթական կարիքներուն: Մեզի համար շատ գնահատելի պարագայ մըն է այն արտառուէ խանդավառութիւնը, զոր Պր. Երէցեան ցոյց կու տայ մեր կրթական գործին հանդէպ: Կ'աղօթենք իր հանգուցեալ տիկնոջ հոգիին հանգստեան համար, իսկ մեր թանկագին բարերարին կը մղթենք Ս. Հոգիին մխիթարութիւնը:

Զգածուած շնորհակալութիւններ Նիւ Եորքէն Տէր և Տիկին Փօլ-Զարեն Պաուկեաններուն, որոնք ինչպէս նախընթաց տարիներուն, այս տարի ևս 2500 Տոլարի օժանդակութեամբ բարերարեցին մեր Մանկապարտէզը, որ իրենց հանգուցեալ մօրաքոյր անունով կը կոչուի Վանիտ Տէր Մետրոպոլիտ Մանկապարտէզ: Ան եղած է Սերաստիոյ ստանկին ուսուցչուհին և Մանկապարտիզպանուհին:

Շնորհակալութեան պարտք ունինք Հասուրտ Գարակէօզեան Հաստատութեան և անոր աղետափայլ Նախագահուհի Նիւ Եորքաբնակ Օր. Լէյլա Գարակէօզեանին, որ այս տարի 2000 Տոլարի նուիրատուութեամբ պահեց դաստարան մը ի յիշատակ հանգուցեալ Հասուրտ Գարակէօզեանի: Օր. Գարակէօզեան 1000 Տոլարի իր տարեկան նուիրատուութիւնը այս տարի վերածեց 2000 Տոլարի, յայտնելու համար իր ազնիւ գնահատանքը հանդէպ մեր վարժարանի կրթական գործին:

Նիւ Եորքէն Տիար Ռիչըրտ Կրէկօրի դասարան մը կը պահէ իր հանգուցեալ մօր՝ Տիկին Ալիս Գարագառէան Կրէկօրի անունով, տարեկան մօտ 3,000 \$ նուիրատուութիւնը ունեցանք մեր վարժարանէն ներս ընդունելու այցնելութիւնը Պր. Կրէկօրի: Երուսաղէմէն Նիւ Եորք վերագործին ստացանք իրմէ շատ արտառուէ

նամակ մը, որով կը յայտնէր իր խոր գոհունակութիւնը և լուսադոյն տպաւորութիւնները, որ ստացած էր Ս. Թարգմանչաց Վարժարանէն ու անոր կրթական ուշխառանքներէն, ու կը յայտնէր թէ կարգադրած է արգէն իսկ որ իր տարեկան նպաստը «Տիկին Ալիս Գարազաշեան կրէկօրի Դասարան»ին աւելցուի: Խորապէս զգածուած ենք այս ազնիւ բարերարի գնահատական կեցուածքին համար:

Ենթահակալուծիւններ աւնինք կիւլ-լապի կիւլպէնկեան Հաստատութեան ի նիւ Եորք, որ այս տարի 3000 Տոլարի յատկացումով պահեց դասարան մը Հաստատութեան անունով: Անոնք անցեալին ալ ոչ միայն պահած են դասարան մը, այլև կ'աւարտած են կտրեւոր ու բացառիկ նուիրատուութիւններ մեր վարժարանին:

Ենթահակալուծեան պարագ աւնինք Տիթորոյթէն Տէր և Տիկին Եղուարդ և Հէլէն Մարտիկեան զոյգին, որ տարեկան 1000 Տոլարի նուիրատուութեամբ կը բարեբարէր դասարան մը իրենց գերդաստանին անունով:

Հանտոնէն Յակոբ և Երուանդ Էսսէֆեան եղբայրներ տարեկան 500 Սթերլինգի նուիրատուութեամբ կը պահեն դասարան մը իրենց հանգուցեալ հօր՝ Միհրանի յիշատակին: Վերջերս ստացանք նամակ մը Տիար Երուանդ Էսսէֆեանէ, որով կը գուժէր իր եղբոր՝ Յակոբի մահը: Մեր զըպրոցական ամբողջ կողմին ներկայութեամբ կատարեցինք հագնանգիստ և աղօթեցինք մեր սիրեցեալ բարերարի հոգիին համար: Թող Աստուած իր Ս. Հոգիին մխիթարութիւնը շնորհէ իր եղբոր՝ Երուանդին, որուն կը յայտնենք շնորհակալութիւն:

Ենթահակալութեամբ կ'արձանադրենք անունը Տէր և Տիկին Էտուրթ Փոնոսեաններուն: Ամերիկահայ երիտասարդ և ազնիւ այս ամուլը տարեկան 1500 Տոլարի նուիրատուութեամբ տարիներ է վեր կը պահեն ամբողջ դասարան մը ընտանիքին անունով:

Խորին շնորհակալութիւններ Հարաւ

ւային Ամերիկայէն Տէր և Տիկին Գէորգ և Վերա Գարակէջեաններուն, որոնք տարեկան 2000 Տոլարի նուիրատուութեամբ դասարան մը կը բարեբարեն իրենց ընտանիքի անունով:

Ենթահակալութիւններ Տէր և Տիկին Սուրէն Ֆէսեաններուն, որոնք տարեկան 1000 Տոլարի նուիրատուութեամբ կը հանգիստան բարեբարները Ֆէսեան դասարանին:

Մեր երախտագիտութիւնը Գալիֆորնիայէն Տէր և Տիկին Ռիչըրտ և Կլորիս Մահեսեաններուն, որոնք 1000 Տոլարի տարեկան նուիրատուութեամբ կը բարեբարեն Մահեսեան դասարանը:

Գալիֆորնիայէն Տէր և Տիկին Ճան և Ակնէս Կապրիէլ տարեկան 1000 Տոլարի նուիրատուութեամբ կը պահեն դասարան մը իրենց անունով: Ենթահակալութիւն ազնիւ զոյգին:

Դարձեալ Գալիֆորնիայէն, Տէր և Տիկին Վալըր և Քէրըլ Գարապեաններ, տարեկան 1000 Տոլարի նուիրատուութեամբ կը պահեն դասարան մը: Ենթահակալութիւն այս պատուական ամուլին:

Մեր վարժարանի նախկին երախտագէտ աններէն Տէր և Տիկին Գրիգոր և Յասմիկ Մատուրեաններ տարեկան 1000 Տոլարի նուիրատուութեամբ կը բարեբարեն Մատուրեան դասարանը մեր վարժարանէն ներս, որ եղած է իրենց մանկուքեան տաքուկ բոյնը:

Ենթահակալութեամբ կը յիշատակենք այսօր անունը Նիւ Եորքեանի Տիկին Ալիս Դավուզեանի, որ տարեկան 1000 տոլարի նուիրատուութեամբ կը պահէր դասարան մը իր հանգուցեալ ամուսնոյն՝ Հայկ Դավուզեանի յիշատակին:

Հարաւային Ամերիկայէն Տիար Մանուկ Տիարպէրեան 1000 Տոլարի նուիրատուութեամբ դասարան մը կը պահէ ի յիշատակ հանգուցեալ Սարգիս Տիարպէրեանի: Նոյն ընտանիքէն Տիկին Մարթա

Տխրալէքիբեան, դարձեալ 1000 Տօլարի նուիրտուութեամբ, դասարան մը կը պահէ իր հանգուցեալ տնօրէնին՝ Յովհաննէս Տխրալէքիբեանի ի յիշատակ: Ծնորակալութիւն զոգ բարերարներուն:

Ս. Թարգմանչաց Վարժարանի պայծառութեան համար տարիներէ ի վեր ճիգ ու աշխատանք չէ խնայած Գարագառանակ Տիար Պատրիկ Այնազեանը, որուն հանգուցեալ տիկնոջ՝ Լուսիի յիշատակին նուիրուած դասարան մը ունինք: Տէրը իր լոյսերուն մէջ հանգչեցնէ անոր հօգին: Մեր և մեր աշակերտութեան խորին շնորհակալութիւնները իրեն:

Ծնորակալութեամբ կը յիշատակենք Նիւ Եսթէն Տիկին Տօլարէզ Լէյպմանը (դուստրը նահապետի գրագէտ Գրիգոր Զօհրապի), որ յարունակաբար ամէն տարի յատկացում մը կ'ընէ մեր վարժարանին: Այս տարի ան յատկացուց 400 Տօլար:

Ծնորակալութեան պարտք ունինք այն բոլոր ազնիւ ոգոյսիներուն, որոնք գործնականապէս օգտակար եղան մեր կրթական գործին, գտնելով նուիրատուներ և կամ կազմակերպելով իրենց գաղութներու մէջ տարեկան հանգանակութիւններ ի նպաստ մեր վարժարանին: Անոնք են. — Ասպիտ Տիար Գառնիկ Պապարեան (Սան Փաւլօ), Տիար Միրիան Բիրեան (Նիւ Եսթ), Հոգշ. Տ. Հայկազուն Վրդ. Մեղքոնեան (Հէյվըրհիլ), Արժ. Տ. Վարդան Բէյ. Գասպարեան (Եղեմ), Արժ. Տ. Բարի Բէյ. Մէթնեան (Ֆէյրֆուլտ), Արժ. Տ. Շահէ Ա. Բէյ. Մէմերճեան (Վան Նուայս, Գալիֆ) և Տիար Յարութիւն Արապեան (Պուէնտս Այրէս):

Ծնորակալութիւններ ձեռնասահմանի Հայերի հետ Մշակութային կապի հայ-

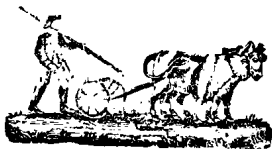
րենական կազմակերպութեան և անոր պատուական նախագահին, որ ամէն տարի իր օգնութիւնը կը բերէ մեր կրթական գործին, զրկելով մեզ Հայերէն լեզուի գաստգիրքեր, Թերթիւր, ընթերցանութեան գիրքեր, և կարելիութիւն տալով ամէն տարի Հայերէնի զրկելու մէկ ուսուցիչ — հետեւելու համար մանկավարժական գաստխօսութիւններու — և երկու աւանդներու հոն անցընելու իրենց ամառային արձակուրդը:

Ծնորակալութեան խօսքեր ունինք ձեռնարէզ (Գալիֆ) և Շարժում (Հարաւ Ամերիկա) Թերթերու խմբագրութեանց, որոնք նախընթաց տարիներուն նման այս տարի ևս ձրիօրէն իրենց Թերթերը արտագրեցին մեր աւանդիչներու և աշակերտներու ընթերցումին:

Մեր երախտագիտութեան սրտագին խօսքը կ'ուղղենք Ձեզի, Ամենապատիւ Ս. Պատրիարք Հայր, որ իբրեւ պետը Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան և գերագոյն Տեսուչը Ս. Թարգմանչաց Երկ. Վարժարանին, հայրական հոգածութիւն և սէր ցոյց տուիք հանգէպ վարժարանին և անոր կրթական գործունէութեան: Ուսանելին, մեր ժողովուրդի գաւակներուն կրթական այս շատ կարեւոր գործը վստահեցաք մեր տկար անձին, և մենք փոխադարձաբար ըբինք մեր կարելին. մեր կարելին՝ ինչ որ այսօր Ձեզ Ամենապատուութեան կը ներկայացնենք իբրեւ ազգոյս ի ծոյցը:

Խորին ակնածանքով
և հղալարական սիրով
Կիւրեմ, ԵՊՍ. ԳԱՐԻԿԱՆ

Տ Ե Ս Ե Ն Ն
Ս. Թարգմանչաց Երկ. Վարժարանի

Ս. ՄԱՎԵՐՋԻ ԷՍԵՆԴԻՍՈՒԹԻԻՆԷՔ

Ս. ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՑ ԵՐԿՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Այս տարի ես, դպրոցական տարեվակի առթիվ, կատարուեցան Ս. Թարգմանչացի Երկր. վարժարանի եռեակ հանգիստութիւնները (Դաշտահանդէս և Մանկապարտեզի ու Երկրորդական բաժնի Ամավերջի Հանդէսներ), ինչպէս նաեւ Տարեկան Պաշարը, Հանգիստութիւնները կատարուեցան երեք յաջորդական կիրակիներու:

ա) Իմաստանդէս: Այս տարի աւանդութիւնը խախտեցաւ: Փոխանակ Մայիսի երկրորդ կիրակիին, երբ — այս տարի ամենէն ուշը — Ս. Զատիկ տօնուեցաւ, Դաշտահանդէսը կատարուեցաւ Ամավերջի Քննութիւններէն ետք, 20 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4ին: Ժամանակէն առաջ, ժողովուրդի ստուար թիւ մը փութացած էր նախկին Ժառնգ. վարժարանի մարդադաշտը, հանգիստեալ ըլլալու իրենց զաւակներու իննամասնայ ֆիզիքական կրթանքներու արդիւնքին:

Երկսեռ ուսանողութեան տողանցքով սկսած մարդահանդէսը տեւեց մօտ երկու ժամեր, որոնց ընթացքին երկսեռ մեր մարդիկները կարելի յաջողութեամբ գործադրեցին մարդանոցներէ, վազերէ, զուարճախաղերէ — որոնցմէ ոմանք նորութիւն էին — դրօշաբարէ և պարանոցութիւնէն բաղկացած յայտագիր մը: Մարդիկ Պր. Յակոբ Նաճարեան գովելի բաղադրարը յղացած էր երկու սեռերու մրցող խումբերը իրար միացնելու, այնպէս որ մանչերու Մոսիս — Կանաչ — խումբը աղջիկներու Սեւան — Կապույտ — խումբին հետ միացած՝ ճակատեցան մանչերու Արարատ — Կարմիր — և աղջիկներու Երեւան — Վարդագոյն — խումբերուն դէմ և տարին յաղթանակը:

Հանդէսի աւարտին, վարժարանի բողոքական Տեսուչ և Պատր. Փոխանորդ Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս. Գաբրիէան յաջող մարդիկները վարձատրեց բաժանորդով ու մեծակներով:

բ) Հանդէս Մանկապարտեզի: Կայացաւ դարձեալ Հայ Երիտ. Միութեան հանգիստարանին մէջ՝ Կիրակի, 5 Յունիսի կէսօրէ ետք ժամը 4ին և տեւեց աւելի քան երկու ժամեր: Կը նախադասէր դարձեալ Տեսուչ Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպիսկոպոս:

Այս տարուան յայտագիրը — բաղկացած արտասանութիւններէ, խմբերգներէ, մարդանոցներէ, պարերէ և տրամախօսութիւններէ — ըստ բաւականին յաջող էր: Ատոր կը վկայէին որոշողութեամբ ծափահարութիւնները ընդարձակ որսին լեցնող հանգիստականներու խառնուրդով բաղմունքները:

Բացի Մանկապարտեզի երկու դաստարաններու փոքրիկներէն, նախակրթարանի Ա. դասարանի սաները ևս իրենց մասնակցութիւնը բերին հանդէսին:

Գոյտագրի աւարտին, 15 երկսեռ փոքրիկներ Մանկապարտեզի իրենց վկայականները ստացան նախապահ և Տեսուչ Սրբապատէն:

գ) Հանդէս Երկրորդական Բաժնի: 12 Յունիս, Կիրակի երեկոյեան ժամը 6.30ին, ծնողներու և հրաւիրեալներու կոկիկ բաղմունքներու մը ներկայութեան, վարժարանի արանին մէջ կատարուած այս հանդէսն ալ եղաւ հաճելի ու տպաւորիչ: Կը նախագահէր Ամին. Ս. Պատրիարք Հայրը: Ներկայ էին Միաբանութեան անդամները:

Այս աւարտան հանդէսը նուիրուած էր ԺԹ. դարու արեւելահայ դրօշադէտ — Զ. Նաստեղծ Ռաֆայէլ Պատկանանին (Գամառ Քաթիպա): Շրջանաւարտ դասարանէն զոյգ բանախօսներ դուրսի յաջողութեամբ ներկայացուցին կեանքն ու դրօշը երախտարժան մտաւարականին: Երկրորդական կարգերու օան — սանեմէներէ կազմուած երգչախումբ մը, ղեկավարութեամբ Պր. Սահակ Գալայճեանի, քանիցս երեւան եկաւ

Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՆԵՐՍԷՆ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՔ - ԲԵՄՄԱԿԱՆՔ

● Եբ. 2 Ապրիլ. — Ս. Կիրիլ Սուսաղիմացւոյն: Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Մայր Տաճարի աւանդատան Ս. Կիրիլ սեղանին վրայ, որուն ներքեւ կը գտնուի աւաղանը, որուն մէջ որսուան տօնելի Սուրբ Հայրապետը Յօնին, Ս. Իսայի Լուսաւոր երեման առիթով, բազմաթիւ նորադարձներ է մկրտած: Ժամաբարն էր Հոգչ. Տ. Վանիկ Աբղ. Մանեմատեան:

● Կիր. 3 Ապրիլ. — Անտակին: Ըստ սովորութեան, առաւօտեան ժամերգութիւնը պաշտուեցաւ և Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Ս. Հրեշտակապետաց եկեղեցւոյ մէջ: Ժամաբարն էր Հոգչ. Տ. Վաղդէն Աբղ. Գարայեան: Գարգէն Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Գարեգին Արքեպ. Գաղանեանն, մեկնաբանելով Անապի աւետարանական առակը:

● Գշ. 5 Ապրիլ. — Նսկումին ի Ս. Հրեշտակապետ քարոզէ Հոգչ. Տ. Կոսմաս Աբղ.:

● Եշ. 7 Ապրիլ. — Նսկո մին ի Ս. Յակոբ քարոզէ Գերշ. Տ. Կիրիլ Նպո. Գարիկեան:

● Եբ. 9 Ապրիլ. — Ս. Յովնաննու Սուսաղիմացւոյն: Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Գլխադրի: Ժամաբարն էր Հոգչ. Տ. Ռուբէն Վրդ. Յովակիմեան:

— Գլխադան Կիրակին այս տարի Ապրիլ 24ին զուգարկակաւ, Վերաւարաց Համբարձման հանդիսութիւնները կատարուեցան երկու շաբաթ առաջ՝ Տնտեսի Կիրակին: Առայդ, Միաբանութեան մաս մը, Պատր. Փոխ. Գերշ. Տ. Կիրիլ Նպո. ի գլխաւորութեամբ, կէսօրէ ետք, ինքնաշարժերով բարձրացաւ Ջիթնեաց լեռ, ուր Համբարձման սրբանկարին վրայ կառուցուած վրանամարան մէջ պաշտուեցան ժամերգութիւն և նախասնակ:

— Գլխադան Կիրակին, նոյն վայրին մէջ պաշտուեցան Եկեղեցւոյ և Նսկում կարգեր և ապա

գլխադան և առաւօտեան ժամերգութիւններ: Հանդիսապետն էր Հոգչ. Տ. Սեան Վրդ.: Իսկ Ս. Պատարագը Սրբաշարժի վրայ մատուց, ըստ սովորութեան, Սրբաշարժին Տեսուչը՝ Հոգչ. Տ. Հայրիկ Աբղ. Գալանեան: Արարաւորութիւններ տեղեկին մինչև ժամը 10:

● Գիր. 10 Ապրիլ. — Տնտեսի: Առաւօտեան, Գերշ. Տ. Կիրիլ Նպո. Գարիկեանի գլխաւորութեամբ, Միաբանութիւնը, գարնեայ ինքնաշարժերով բարձրացաւ Ջիթնեաց լեռ ու Վերաշափառումով մուտք գործեց Համբարձման Սրբատեղին: Եւ մեր վրանամարան մէջ Եկեղեցւոյ տեղեկան զգեստաւորմամբ պատարագեց Հոգչ. Տ. Սեան Վրդ. Դարիկեան:

● Գշ. 12 Ապրիլ. — Նսկումին ի Ս. Հրեշտակապետ քարոզէ Հոգչ. Տ. Ռուբէն Աբղ. Ռրդիքեան:

● Եշ. 14 Ապրիլ. — Նսկումին ի Ս. Յակոբ քարոզէ Հոգչ. Տ. Սեան Վրդ. Դարիկեան:

● Ռւր. 15 Ապրիլ. — Վաղուան Բառասուն մանկանց տօնին առիթով, կէսօրէ ետք, Եւրազական ժամերգութիւն կատարուեցաւ ի Ս. Հրեշտակապետ, իսկ Գլխադրը՝ Նսկում, ուր քարոզէ Վանեց Տեսուչը՝ Հոգչ. Տ. Սեան Վրդ. Դարիկեան: Ժողովուրդէն շատեր կատարեցին ձէթի նուիրումներ:

● Եբ. 16 Ապրիլ. — Ս. Բառասուն մանկանց Սերասոյ: Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Գլխադրի: Ժամաբարն էր Հոգչ. Տ. Կոսմաս Աբղ. Երզնկեան: Վերաբերումը կատարուեցաւ Ս. Բառասունից Մանկանց նկարին առջև շինուած շարժական սեղանին վրայէն, որուն դիմաց, կաթնայի մը մէջ կը պլուլային քառասուն քաջիկաներ կանխելով, աւանդական սառցապատ լինը խորհրդանշող:

— Կէսօրէ ետք, Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Գարեգին Արքեպ. ի գլխաւորութեամբ, Միաբան Հայեր Վերաշափառումով մուտք գործեցին Ս. Յարութեան Տաճար: Ս. Գերեգմանի և Գլխադանի այլ ուխտաւորներ ետք, վերջնային կից՝ Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ պաշտուեցան ժամերգութիւն և նախասնակ: Ապա կատարուեցաւ Տնտեսի կանոնադրական սրբանկարային

հայրենասիրական երգերով: Եղաւ նաև խմբական արտաստնութիւն (Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր նոր լոյս տեսած «Հայրենական» հատորէն քերթուած մը):

Հանդէսի երկրորդ բաժինը բաղաւ Տեսուչ Սրբապետը, մասեր կտրուելով վարժարանի Տարեկան Տեղեկագրէն, որ ամբողջութեամբ կ'ընրի «Սիւնի» այս թիւին 107 - 116րդ էջերուն վրայ: Ընթարկաւարտներու կողմէ երգուած «Հայրենական» երգէն և անոնցմէ մեկուն կողմէ կարդացուած խնամեալ ուղերթէ մը ետք, Ամեն. Պատրիարք Սրբապետը կատարեց վերջականներու և մրցանակներու բաշխումը և յորդորական իր խօսքին մէջ թխուրդեց շրջանաւարտներուն — 3 մանչ և 7 աղջիկ — իրենց կեանքին մէջ պաշտարիւր բոլոր այն արժէքները, որոնք իրենց արուեստը կրթական այս վանք յարկին իրենց աշակերտութեան 14 տարիներու ընթացքին:

Հանդէսը փակուեցաւ ժամը 8ին՝ Ն. Ամենապատուութեան օրհնութեամբ:

լուծեան հանդիսաւոր թափօր Տանաթէն ներս: Թափօրապետն էր Հոգշ. Տ. Համբարձում Արք.:

● Կիր. 17 Ապրիլ. — Գաւառորին: Գիշերաւորն է առաւարտեան ժամերգութիւնները պաշտօնական ի Ս. Լուսաւորչի: Ապա, Լուսաւարաբայուն Գերշ. Տ. Գարեգին Արքեպս. մատոյց օրուան հանդիսաւոր Ս. Գատարաբք. Գրիստոսի Ս. Գերեզմանին վրայ և Նախագահեց Նշանին և Գատանատեղոյն շուրջ կատարուած մեծահանգէն թափօրին, որ վերջացաւ Ս. Լուսաւորչի եկեղեցւոյ մէջ:

● Գշ. 19 Ապրիլ. — Նախատեսակին ի Ս. Թաւոր Նախագահեց Լուսաւարապետ Գերշ. Տ. Գարեգին Արքեպս.:

● Գշ. 20 Ապրիլ. — Անեւոմի Յ. Անեւածածնի: Առաւարտեան, Գերշ. Լուսաւարապետ Ս. Հօր գլխաւորութեամբ Միաբան Հայեր ինքնաշարժերով իշան Գեթնեմանի ձորք ու Վրաշափառով մուտք գործեցին Ս. Աստուածածնայ Տաճար, ուր Տիրամօր Ս. Գերեզմանին վրայ օրուան հանդիսաւոր Ս. Գատարաբք. մատոյց Ս. Թաւորին Տաճարի Տեսուչ Հոգշ. Տ. Վաղարշ Վրգ.՝ եպս.ական ղգետաւարմամբ:

● Եշ. 21 Ապրիլ. — Հսկումին ի Ս. Թաւոր Երազեց Գերշ. Լուսաւարապետ Սրբազանը:

● Ուր. 22 Ապրիլ. — Նախատեսակին ի Ս. Թաւոր Նախագահեց Գերշ. Լուսաւարապետ Սրբազանը:

● Եր. 23 Ապրիլ. — Ս. Գրիգորի Լուսաւորչի (Մաւնի ի վիրայ): Առաւարտեան ժամերգութեան աւարտեան, Ս. Լուսաւորչի մասունքը թափօրով փոխադրուեցաւ Աստ. Սեղան, ձեւամբ Լուսաւարապետ Սրբազանին Ս. Գատարաբք. աւանդատան Ս. Լուսաւորչի եկեղեցին վրայ մատոյց Հոգշ. Տ. Համբարձում Արք. Գեշեմանի:

● Կիր. 24 Ապրիլ. — Գալսեանի և Բուսեանի Նահատակաց: (Տեսնել առանձին՝ էջ 103):

● Գշ. 26 Ապրիլ. — Ս. Երեմիայի պատանեկեղծութիւնը Նսկումին քարոզեց Հոգշ. Տ. Վաղարշ Արք. Գարայեան:

● Եշ. 28 Ապրիլ. — Մեծ Պահեց վերջին Հսկումին ի Ս. Թաւոր Գարեգին՝ Գերշ. Տ. Կիւրեղ եպս. Գարեգեան:

● Ուր. 29 Ապրիլ. — Խ. օր մեծ պահոց: Առաւարտեան, Մայր Տաճարին մէջ պաշտօնեցաւ Արեւագաւին վերջին՝ իսկ կէսօրէ ետք՝ Եթաղապանի վերջին ժամերգութիւնը:

● Եր. 30 Ապրիլ. — Յիսուայ յաւրեան Դաւառ: Ս. Գատարաբք. մատուցուեցաւ ի Սուրբ Փլխաղորի ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Ռոկն Արք.: — Կէսօրէ ետք, Ամեն. Ս. Գատարաբք. Հօր գլխաւորութեամբ, Միաբանութիւնը Նշանաւորապէս մուտք գործեց Ս. Թաւորին Տաճար: Նախատեսակը պաշտօնեցաւ մեր վերնատան մատարան մէջ, Նախագահութեամբ Գերշ. Լուսաւարապետ Ս. Հօր Ապա կատարուեցաւ Տնօրինական Սրբատեղեաց այցելութեան հանդիսաւոր թափօր Տանաթէն ներս: Թափօրապետն էր Հոգշ. Տ. Վանիկ Արեւայ:

● Կիր. 1 Մայիս. — Ծաղկազարդ: Գիշերաւորն է առաւարտեան ժամերգութիւնները պաշտօնական ի Ս. Գատարաբք. մատուցուեցաւ ի Ս. Թաւորին, մեր վերնատան մէջ: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Վաղարշ Արք. Գարայեան: Ապա կատարուեցաւ մեծահանգէն թափօր Ս. Գերեզմանին և Գատանատեղոյն շուրջ, գլխաւորութեամբ Լուսաւարապետ Սրբազանին: Թափօրականք ի մերսին ունէին արմաւենեաց և ձիթենեաց աստեր, իսկ մեր թափօրին կը հետեւէին Ղպտոց և Ասորաց թափօրները: Թափօրի ընթացքին կատարուեցաւ Անդառտանի վանք գարձին, Հայոց Թաղի մուտքէն, Միաբանութիւնը մեր գիտորուորք քօ գալըստեան շարականը երգելով յառաջացաւ և քարձարաւ Գատարաբք.:

— Կէսօրէ ետք, Մայր Տաճարին մէջ պաշտօնական Անդառտանի, հոգեմայլ շարականներով ընդմիջուած ժամերգութիւն և Երեւն. բացէ՛ք ի մեծախորհուրդ արարողութիւն, նախագահութեամբ Գերշ. Տ. Կիրեղ եպս. Վաղարշ բացողներու անասնացանկը կարդաց Հոգշ. Տ. Վաղարշ Արք.: Աղանիկէ բուժարանին ի նպատակ հանգանակութեան կատարուեցաւ:

● Գշ. 3 Մայիս. — Ապոլ ճիւղաբքի: Ս. Գատարաբք. մատուցուեցաւ Ս. Թաւորին գաւթի Ս. Թովմանէն Աւետարանի մատարան մէջ: Գատարաբք. և ապա միախառնուեց թափօրին Նախագահեց Հոգշ. Տ. Գամրտաւ Արք.: Ս. Թ. Երկր. Վարժարանի աշակերտութիւնը ընդունեց Ս. Հաղորդութիւն:

● Եշ. 5 Մայիս. — Ատոլ Հիմեաբքի: Յիսուայ Հիմեաբքի: Առաւարտեան, Մայր Տաճարին մէջ կատարուեցաւ Վարդ Ապաշխարողաց:

— Օրուան հանդիսաւոր Ս. Գատարաբք. Աստ. Սեղանին վրայ մատոյց և Ս. Բարեկ Հայրապետի Հաղորդութեան ձառք ընթացաւ Գերշ. Տ. Կիրեղ եպս.: Բաւական թիւով հաւատացեալներ ասացան Ս. Հաղորդութիւն:

— Կէսօրէ ետք, Մայր Տաճարին մէջ պաշտօնական միախառնուած արարուած կարգը, որ ձայնադրուեցաւ առտիպայանէն: Հանդիսապետն էր Ամեն. Ս. Գատարաբք. Հայր: Ներկայ էին Գաղաքապետը, Ոստիկանապետը և բաղմամբ Քառափեղեկներ: Անկիւքան եպս. Սեղեմեան լեղեւով Ս. Աւետարան կարդաց:

— Ժամ մը ետք, փոքր թափօր մը, գլխաւորութեամբ Հոգշ. Տ. Գամրտաւ Արք. ի, այցելութեան գնաց Գրիստոսի վայր բանտարանին Ս. Երեմիայի պատանեաց վանեց գաւթի, Ս. Զիրթնի ձառին մօտ, ինչպէս նաև Ս. Փրկչի կիսակեր մատարան մէջ խօսք առաւ Հոգեշնորհ Հայր, տալով պատմականը օրբավայրերուն:

— Գիշերուան ժամը 7-11:30, Մայր Տաճարին մէջ կատարուեցաւ Եթաւարտան կարգը, տխրաղեցեցի խորհրդաւորութեամբ Գերշ. Տ. Կիրեղ եպս. համատարած մութին մէջ քարոզում մը վեր հանեց Վարդ Գիշերուան փրկաւոր նշանակութիւնը:

● Ուր. 6 Մայիս. — Աւագ Ուրբաթ (Յիսուսակ խաչելութեան)։ Կէսօրին, Ս. Յարութեան Տաճարի մեր վերնամաստան մէջ կատարուեցաւ Կարգ իրաւելութեան, նախագահութեամբ Գերշ. Տ. Կիրեղ Սպո. Գարիկեանի։

— Կէսօրէ ետք, Մայր Տաճարին մէջ կատարուեցաւ հանդիսաւոր Թաղման Կարգը։ Հանդիսապետն էր Ամեն. Ս. Գատրիարք Հայրը։

● Եր. 7 Մայիս. — Աւագ Երաթ (Ճաղալոյց II. Զատիկ)։ Առաւօտեան ժամը 8-15ին, Ս. Յարութեան Տաճարի դուռը բացուեցաւ մեր կողմէ, բանալին առնուելով Աւագ Թարգման Հոգշ. Տ. Սեան Վրդ. Լարիդեանի ձեռքէն։

— Երկու ժամը ետք, Ամեն. Ս. Գատրիարք Հոր գլխաւորութեամբ, Միաբնակիւններ մեկնեցաւ Ս. Յարութեան Տաճար, ուր յաջորդաբար կատարուեցաւ Լուսաւորակի և յարակից հանգիստիւթիւնները, սկսելով Ս. Գերեզմանի դրան կնքումէն։ Յունաց Թափօրին ետք, մեր Լուսահանը՝ Հոգշ. Տ. Սեան Վրդ., Ամեն. Տ. Տիոտարոս Գատրիարքին կետ, մտաւ Ս. Գերեզման, ուրկէ 5 վայրկեան ետք դուռն եկաւ նուիրակներ լոյսը, որ ակնթարթի մը մէջ փոխանցուեցաւ մեր վերնատան պատշգամբին մէջ իր անդը դրաւ Ամեն. Ս. Գատրիարք Հոր։

Տաճարին յաւնական և հայկական դռնփեցում և կոչնակներու աւարի գոչանքին եր փմնայ շրթիտան յարեաւոր, զոր կը թնգացնեն թափօրականը, Լուսահանը Հոր գլխաւորութեամբ երէցն դառնալով Ս. Գերեզմանին շուրջ։ Մեր թափօրին կը հետնէին Լոյսան և Ասորաց Թափօրները։ Վանք դարձին, Հ. Մ. Ը. Մ. Ի. և Հ. Ն. Կ. երկսեռ արիւնք իրենց վաղբերախնամով առնորդեցին Միաբնակիւնինը։ Ժամը 9, կէսէն՝ Գատրիարքն ու Լուսահանը զգեստաւորուած՝ պղիթներ շրթիտան յարեաւ շարաւ կանը երգելով Թափօրը մտաւ Ս. Յար Տաճար։

— Ժամ մը ետք, ձրագալուցի արարողութեան կատարուեցաւ Մայր Տաճարին մէջ, իսկ իրկիւնադէմի յանկուցիւ Ս. Գատրարքը մատուցուեցաւ Աւագ Սեղանին վրայ։ Ժամաւորն էր Հոգշ. Տ. Վաղգէն Արեկայ, Գերշ. Տ. Կիրեղ Սպո. Կ. նախագահութեամբ կատարուած նախատեսակէն ետք, Միաբնակիւնները վճար յարեաւ երգելով պահտաւորաւ բարձրացաւ վանքը սեղանատունը՝ ընթերցի։

● Կիր. 8 Մայիս. — ՁԱՏԻՍ ԵԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏԵԱՆԻ։ Կէս գիշերէն ժամուկէն ետք, Մայրաւանքի մեծ զանգը սուքի է հանած Միաբնակիւնին, որ քիչ ետք, զլիւսաւորութեամբ Գերշ. Տ. Կիրեղ Սպո. Գարիկեանի, մեկնեցաւ Ս. Յարութեան Տաճար։ Ս. Կողմաթիւն ուխտէն ետք, մեր վերնամաստան մէջ պաշտուեցաւ ժամերգութեան մէջ մասը մինչև շաբաթ, յետոյ ինկելով Ս. Գերեզմանի լրջափառ, միացեալ շարունակելով Թափօրական քննադով։ Մեր թափօրին կը հետնէին Լոյսան և Ասորաց Թափօրները։ Ապա, արեւածագին, մնչդատան և կատարուեցաւ և երգուեցաւ զեալի քս

Քրիստոս։ — Ժամը 7ին, Գատր. Փախանորդ Գերշ. Տ. Կիրեղ Սպո. հանդիսաւոր Ս. Գատարաք մատուց Գրիտոսով Ս. Գերեզմանին վրայ և քարեզ (տես էջ 68)։ Վանք դարձին, Միաբնակիւնները վճար յարեաւ շարաւանը երգելով բարձրացաւ Գատրիարքաւ։

— Կէսօրէ ետք, Մայրաւանքի մեծ զանգն մէջ կատարուեցաւ Զատիկահան մեծ մնչդատանը։ Լանդիսապետն էր Ամեն. Սրբ. Գատրիարք Հայրը։

● Բշ. 9 Մայիս. — Բ. օր Ս. Զատիկ (Յիսուսակ մեռելոյց)։ Լուսաբարապետ Գերշ. Տ. Գարեգին Արքեպո. Գաղանեան մատուց օրուան հանդիսաւոր Ս. Գատարաքը Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ։ Ապա, Ամեն. Ս. Գատրիարք Հայրը, ամբողջականի ներքէ և Գնեաց փայտի մատուցն ի մեռին, նախագահեց երբեքարձ մեծահանգէս Թափօրին։ Յետոյ բուրն ալ, Յարութեան շարականները երգեցողութեամբ բարձրացաւ Գատրիարքաւ, ուր Լուսարաբապետ Սրբազանը նշխար բանեց մանեան։

● Գշ. 10 Մայիս. — Գ. օր Ս. Զատիկ։ Մայր Տաճարին Ս. Գլխադրի մատուցն մէջ պատարագեց Հոգշ. Տ. Սեան Վրդ. Լարիդեան։

● Եր. 14 Մայիս. — Գլխասումն Յովհաննէս Կարապետի։ Ս. Գատարաքը մատուցուեցաւ ի Ս. Յարեղ, Ս. Կարապետի խորանին վրայ։ Ժամաւորն էր Հոգշ. Տ. Վանիկ Արեկայ։

● Կիր. 15 Մայիս. — Նոր Միակի (Յիսուսակ քրիտոն Եանթուկան մեռն)։ Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ պատարագեց, ըստ սովորութեան, Լուսահանը՝ Հոգշ. Տ. Սեան Վրդ.։

● Եր. 21 Մայիս. — Ս. Գատարաքը ի Ս. Գլխադրի մատուց Հոգշ. Տ. Ռուբէն Վրդ.։

— Կէսօրէ ետք, Ամեն. Ս. Գատրիարք Հոր գլխաւորութեամբ, Միաբնակիւնները շարաւ փառալով մուտք գործեց Ս. Յարութեան Տաճար, ուր մեր վերնամաստան մէջ պաշտուեցաւ ժամերգութեան և նախատեսակ՝ նախագահութեամբ Լուսարաբապետ Սրբազանը։ Ապա կատարուեցաւ Տնօրինական Սրբատեղեաց այցելութեան հանդիսաւոր Թափօր Տաճարէն ներս։ Թափօրապետն՝ Տ. Վաղգէն Արդ.։

● Կիր. 22 Մայիս. — Աւխարհամատեան (Կանաչ Կիրակի)։ Գիշերային և առաւօտեան մատուցութեան ներքին պաշտուեցան ի Ս. Յարութեան, մեր վերնամաստան մէջ։ Ապա, Լուսարաբապետ Գերշ. Տ. Գարեգին Արքեպո. մատուց օրուան հանդիսաւոր Ս. Գատարաքը մեր Տնօրին։ Գերեզմանին վրայ, քարոզեց Եկեղեցւոյ գաղափարին շուրջ և նախագահեց Սրբավայրին առջև կատարուած մնչդատան նոյն։ Ասով վերջ գտաւ Զատիկահան լրջանի հանդիսութիւնները յիշեալ Տաճարէն ներս։

● Եր. 28 Մայիս. — Ս. Գատարաքը ի Ս. Գլխադրի մատուց Հոգշ. Տ. Կարմիրաւ Արդ.։

— Կէսօրէ ետք, Մայր Տաճարին մէջ, Ամեն. Ս. Գատրիարք Հայրը Վարդապետական Գաւառի իշխանութիւն տուաւ Ս. Ռաֆայէ եօթ

Արեգաներուն — չողջ. Տ. Տ. Կոմիտաս, Բարսեղ, Ուրի, Վանիկ, Հայրիկ, Համբարձում և Վաղգէն: Յետոյ, Գատարաքարանի մէջ, բուրբի ալ կուրծքը զարգարեց լանջախալով:

● Կիր. 29 Մայիս. — Կտսկի Կիրակի: Ս. Գատարաքը մատուցուեցաւ ի Ս. Յարութիւն, մեր վերնատան մատարնի մէջ: Ժամարարն էր չողջ. Տ. Հայրիկ Վրդ. Գալաշեան:

● Եր. 4 Յունիս. — Ս. Գատարաքը ի Ս. Կիւսագիր մատոյց չողջ. Տ. Սեանկ Վրդ.:

● Կիր. 5 Յունիս. — Յոն Երեմիան Ս. Խաչից (351): Առաւօտուն, Մայր Տահարին մէջ, Գերշ. Տ. Կիրակի Սպարիկ. Կատարեց ընթերցումը Ս. Կիրակի Թուգիին: Ս. Գատարաքը Ասպ Սեղանիկի վրայ մատոյց չողջ. Տ. Ոսկի Վրդ. Որդիքեան: Խորանին վրայ զետեղուած էր խաչ մը՝ վառ կանթեղներով զարդարուած:

● Եր. 11 Յունիս. — Ս. Գատարաքը ի Ս. Կիւսագիր մատոյց չողջ. Տ. Վանիկ Վրդ.:

● Կիր. 12 Յունիս. — Ս. Գատարաքը մատուցուեցաւ ի Ս. Յարութիւն, մեր վերնատան մատարնի մէջ: Ժամարարն էր չողջ. Տ. Ռուբեն Վրդ. Յովակիմեան:

● Դշ. 15 Յունիս. — Կէօթէ ետք, Միաբան Հայրեն, գլխաւորութեամբ Գերշ. Տ. Կիրակի Սպարիկ, ինքնաշարժերով բարձրացան Ձիթենեայ լեռ, ուր Համբարձումն որդավայրին վրայ պաշտուեցան ժամերգութիւն և նախատեսակ:

— Գիշերասկզբին, նոյն վայրին մէջ կատարուեցան ձկնաշէտի և ձկնամ կարգեր, և ապա, կարճ քաղաքէ մը ետք, գիշերային և առաւօտեան ժամերգութիւններ՝ մատարնի մէջ: Հանդիսակեան էր չողջ. Տ. Ռուբեն Վրդ.: Արարողութիւնները վերջացան ժամը 10ին:

● Եշ. 16 Յունիս. — ՀԱՄԲԱՐԶՈՒՄԸ ՏԵՍՈՒՆ: Առաւօտուն, Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Գարեգին Արքեպօսի գլխաւորութեամբ, Միաբան Հայրեն զարմեալ ինքնաշարժերով բարձրացան Ձիթենեայ լեռ ու զերաշտառանով մուտք գործեցին Համբարձումն որդեակեղին, ուր մեր վրան մատարնի մէջ եպիսկոպոսական զգեստաւորմամբ պատարաքեց չողջ. Տ. Սեանկ Վրդ. Հայրիկեան: Լուսարարապետ Սրբազանը քարոզեց և նախադասեց Մայր Աթոռու Սիւնի Ս. Էջմիածնի պիտղորութեան տարեգրքի առիթով կատարուած վայրապետական Մաղթանքին: Գատարաքիւ Հայրը նախադասեց մատարն առջև կատարուած Անդառանախն:

● Եր. 18 Յունիս. — Ս. Գատարաքը մատուցուեցաւ Մայր Տահարի Ս. Համբարձում վերնատան մէջ: Ժամարարն էր չողջ. Տ. Կոմիտաս Վրդ. Շերպէթեան:

— Նախատեսակը պաշտուեցաւ Ս. Հրեշտառնապետոյց եկեղեցւոյ մէջ: Հանդիսակեան էր Գերշ. Տ. Կիրակի Սպարիկ:

● Կիր. 19 Յունիս. — Երկուցի տաղկապարզ: Առաւօտեան ժամերգութիւնը պաշտուեցաւ և Ս. Գատարաքը մատուցուեցաւ ի Ս. Հրեշտառնապետ: Գատարաքեց չողջ. Տ. Վանիկ Վրդ.:

● Եր. 25 Յունիս. — Ս. Գատարաքը մատուցուեցաւ Մայր Տահարի Ս. Առաքելոց վերնատան մէջ: Ժամարարն էր չողջ. Տ. Համբարձում Վրդ. Քէշիշեան:

— Հոգեգալուսեան հանդիսաւոր նախատեսակին ի Ս. Յակոբ նախադասեց Ամեն. Ս. Գատարաք Հայրը:

— Գիշերասկզբին, անդ պաշտուած ձկնաշէտի և ձկնամ կարգերուն նախադասեց Գերշ. Տ. Կիրակի Սպարիկ:

● Կիր. 26 Յունիս. — ՀԱՅԵՐԱՅԱՍՏԱՆԻ Բարեկեցումն եղիական պահոց: Օրուան հանդիսաւոր Ս. Գատարաքը՝ Մայր Տահարի Ասպ Սեղանիկ վրայ մատոյց Գերշ. Տ. Կիրակի Սպարիկեան: Ներկայ էր Ամեն. Ս. Գատարաք Հայրը:

— Կէօթէ ետք, Գերշ. Տ. Կիրակի Սպարիկ գլխաւորութեամբ, Միաբան Հայրեն և պարիսնը մեկնեցան Սիւն լեռ: Նոյն տօնին զատակ ժամերգութիւն ըրին վերջին ընթերցեց վերնատան մէջ, և ապա Ս. Փրկիչ դաւով, գաւաթին մէջ հոգեհանգիստ ըրին հանգուցեալ Գատարաքեայ հոգիներուն համար: Երկու տեղերուն մէջ ալ Հանդիսակեան Սրբազանը յորդորական խօսք ըրաւ ուսանողութեան:

Պ Ա Շ Տ Ս Ն Ա Կ Ն Գ

● Դշ. 5 Ապրիլ. — Եւրոպացւոց Ս. Զատիկ տօնին առթիւ, Կէօթէ ետք, Ամեն. Ս. Գատարաք Հայրը, ի դուռն Միաբանութեան, շնորհաւորեց այցելութեան գնաց Լատինաց Ամեն. Ս. Գատարաքին, ծրարելիկեանց Գերշ. Կիւսեանին, Գապական Նաւթաբէն և Անկիւնքան Արքեպօսին: Իսկ Գատար. Փոխտարք Գերշ. Տ. Կիրակի Սպարիկ, չողջ. Հայրենեայ ընդհանգուութեամբ, այցելեց Յոյն-Կաթալիկներու Սպարիկ, Հայ-Կաթալիկներու, Մարտիրոսեան և Տարմիսին վանքի Մեծաւարանին և Լուսեակականներու Սպարիկ ու Կերմասանցի Քրօփոսին:

● Կիր. 17 Ապրիլ. — Կէօթէ ետք, Լատինաց Գատարաք Ստեռ. ձիւրքում Գէլթրիթի լուսնայական ձեռնադրութեան Սիւնաւեայ Յոյնեանին առիթով, Գատարաքարանի եկեղեցւոյ մէջ մատուցուած հանդիսաւոր Ս. Գատարաքին և Գատարաքարանի որդեակեան մէջ կայացած ընդունելութեան ներկայ եղան Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Գարեգին Արքեպօս, Ասպ Խորձման չողջ. Տ. Սեանկ Վրդ. և Գարաւոց Տխր Գէորգ Հիդրիկան:

● Բշ. 18 Ապրիլ. — Կէօթէ ետք, Խորայելի Անկախութեան Յնրդ. Թաղկարմին առիթով, Գաղապապետ Վանի. Սուրբ Բուրիկի կողմէ տրուած ընդունելութեան ներկայ գտնուեցան չողջ. Տ. Սեանկ Վրդ., չողջ. Տ. Վաղգէն Արք. և Տխր Գ. Հիդրիկան: Իրոտ անկախութեան օգր պատհառաւ, ընդունելութեան վրայ այս տարի կայացաւ Երեւանի մի Թատրոնին մէջ:

● ԵՂ. 28 Ապրիլ. — Կէսորուան ժամը 1ին, Գատրիարքարանի մէջ ճաշերոյնք տրուեցաւ Ս. Գաղաքիս քրիստոնեայ հոգևոր պետերուն և Հիւսիսատուսական առնչակազմին:

● ԴՂ. 4 Մայիս. — Երեկոյեան Ս. Աթոռայցիւնց Տիգրիս Եռուց, կողակիցը օրերս հաս այցիւղ Միացեալ Նահանգաց Արտաքին Գործոց Նախարար Զօր Տուլցիի Համետափայլ հիւրը նախ այցելեց Մայր Տաճար, ապա պտուտեցաւ Մարտիկեան Թանգարանի զանազան բաժինները և յետոյ առաջնորդուեցաւ Գատրիարքարան, ուր տեսակցեցաւ Ն. Ամենապատուութեան հետ:

● ԵՂ. 5 Մայիս. — Երեկոյեան, Քենէէթի մէջ, Իսրայէլի պետութեան Սրգ Նախագահ Նալիմ շէրցօհի երգման արարողութեան մեր կողմէ ներկայ գտնուեցաւ Գատր. Փոխանորդ Գերշ. Տ. Կիրեղ Եպս. Գարիկեան:

● ԲՂ. 9 Մայիս. — Մեր Ս. Զատիկի տօնին առիթով, Կէսորուան մօտ Գատրիարքարան այցելեցին Անկիլիքան Արքեպս. ք. Կոստանի Քարճարատիկան առնչաւորութեանը:

● ԴՂ. 10 Մայիս. — Նայն առիթով, Կէսորէ առաջ, Ամեն Ս. Գատրիարք Լայրը, Ի գլխի Միարանութեան, շնորհաւորութեան զնաց Յաւնաց Ամեն Ս. Գատրիարքին: Ապա վանքը զանապաղ, յաղորդարար ընդունեց շնորհաւորական այցը Յաւնաց և Լատինաց Ամեն. Գատրիարքներուն, Յրաշիտիկեանց Գերշ. Կրտսերտօն, Գաղական Նախարարին, Յայն-Կաթօլիկներու, Լապէշաց և Լատերականներու Եպիսկոպոսներուն, Լայ-Կաթօլիկներու, Մարանիթ համայնքին, Ռուսաց և Գերման-Կաթօլիկներու Տօքոթիան վանքերու Մեծաւորներուն, Ասորւոց Սպառական Իրիտանորդին, Ռուսմանական եկեղեցւոյ Լովիւիին և այլ ականաւոր անձնաւորութիւններու: — Կէսորին, Գատր. Փոխանորդ Գերշ. Տ. Կիրեղ Եպիսկ. գլխաւորութեամբ, Միարան Լայցեր այցելութեան գացին Ասորւոց, Լապէշաց և Ռուսաց վանքերը:

● ԴՂ. 11 Մայիս. — Նայն առիթով, Հիւսիսատուսական կապիւր այցելեց Գատրիարքարան:

● Եր. 14 Մայիս. — Կէսորէ ետք, Ամեն Ս. Գատրիարք Լայրը, Ի գլխի Միարանութեան, լացումը կատարեց Ս. Թարգմանչաց երկրէ վարժարանի տարական Պաղարին:

● ԵՂ. 19 Մայիս. — Կէսորէ առաջ, Իսրայէլի նոր Նախագահ Լայմ շէրցօհ այցելեց Ս. Թարութեան Տաճար, որու մուտքին դիմաւորուեցաւ երեք յարանաւանութեանց ներկայացուցիչներու կողմէ: Սեր կողմէ ներկայ եղան Գատր. Փոխ. Գերշ. Տ. Կիրեղ Եպս., Տաճարի Տեսուչ Լոգշ. Տ. Վաղարշ Վրդ., Լոգշ. Տ. Սևան Վրդ. և Տիար Գ. Հինգիւկան:

● ԲՂ. 20 Մայիս. — Ամերիկեան Հիւսիսատու Պր. Գրանտօն Կրօմ Կրաթնաթի այցելութեան եկաւ Գատրիարքարան:

● Եր. 4 Յունիս. — Երեկոյեան, Ալեքս և Մարի Մաննիկեան ժառ. Վարժարանի և Ըն-

ճայարանի հանգիստարանին մէջ աղդի ունեցաւ Լիբանանական ծանօթ կերպուհի Յօսի Մի-նասեանի: Երգահանդէսը: Ստուարութիւն ժողովուրդէ զատ, ներկայ էին Միարանութեան անդամները, գլխաւորութեամբ Ամեն Ս. Գատրիարք Լօր. որ բնաւ փակման խօսքը:

● ԵՂ. 9 Յունիս. — Անգլիոյ Էլիզապէթ Բ. Թագուհւոյ ծննդեան 57րդ տարեդարձին առթիւ, Բրիտանական Հիւսիսատուսարանի մէջ տրուած ընդունելութեան ներկայ գտնուեցան Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Գարեգին Արքեպս., Գերշ. Տ. Կիրեղ Եպս., Լոգշ. Տ. Սևան Վրդ. և Տիար Գ. Հինգիւկան:

● Կիր. 12 Յունիս. — Ռուսմանիոյ Ամեն Տ. Ժուսէֆեան Գատրիարքի անունաւ տօնին առիթով (14 Յունիս), Ռուսմանական Ս. Գէորգ Կեղեցւոյ կից սրահին մէջ տրուած ընդունելութեան ներկայ եղան Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Գարեգին Արքեպս., Լոգշ. Տ. Սևան Վրդ. և Տիար Գ. Հինգիւկան:

● Կիր. 19 Յունիս. — Կէսորէ առաջ ժամը 11ին, Ս. Գաղաք ժամանեց Ասորւոց նոր Եպիսկոպոսը՝ Գերշ. Տ. Գրիգորիոս Պէնամ Եպոպս: Գիմաւորութիւնը կատարուեցաւ Christian Information Centreի գլխաց, Յուպէրի գրան մօտ: Սեր կողմէ ներկայ էին Գատր. Փոխ. Գերշ. Տ. Կիրեղ Եպս. և Լոգշ. Տ. Սևան Վրդ.: Յետոյ բոլորն այլ թափօրով ուղղուեցան Ասորւոց վանք, ուր կախկապուստարանի մէջ տեղի ունեցաւ պատուաւորութիւն:

● ԴՂ. 22 Յունիս. — Կէսորուան մօտ, Ասորւոց նոր Եպիսկոպոսը, հանդերձ Միարանութեամբ, իր առաջին պաշտօնական այցելութիւնը առաւ Գատրիարքարանիս:

● ԲՂ. 24 Յունիս. — Եւրոպացւոց Ս. Յովհաննէս Մկրտչի ծննդեան տօնին առթիւ, St. John's Անկաւորութեանի մէջ տրուած ընդունելութեան ներկայ գտնուեցան Գերշ. Տ. Կիրեղ Եպս., Լոգշ. Տ. Սևան Վրդ. և Տիար Հինգիւկան:

● ԲՂ. 27 Յունիս. — Լոգեղաւորեան տօնին առիթով, Ռուսաց Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ մէջ մատուցուած հանդիսաւոր Ս. Գատարապին ներկայ գտնուեցան Գերշ. Տ. Կիրեղ Եպս. և Լոգշ. Տ. Սևան Վրդ.:

— Երեկոյեան, Նայն առիթով, Russian Com-poundի մէջ տրուած ընդունելութեան ներկայ գտնուեցան Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Գարեգին Արքեպս., Գերշ. Տ. Կիրեղ Եպս., Լոգշ. Տ. Սևան Վրդ. և Տիար Գերշ. Հինգիւկան:

● ԴՂ. 28 Յունիս. — Կէսորէ առաջ ժամը 10ին, Ս. Երկիր այցելող Ռուս Օրթոտոքս Եպիսկոպոս պատուիրակութիւնը, գլխաւորութեամբ Լեւիտիգրատի Արքեպիսկոպոսին, այցելեց Ս. Աթոռ: Գերշ. Սրբազանը շնորհափառով մուտք գործեց Մայր Տաճար, ուր Ս. Լիւսադրի մատուան մէջ իր ուխտը կատարելէ ետք, իր հետևորդներով բարձրացաւ Գատրիարքարան, ուր ընդունուեցաւ Նորին Ամենապատուութեան հետ և մեկնեցաւ գոհունակ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱԻՐԱԳԻՐ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Կեդրոնական Վարչական Ժողովը այսու կը հրաւիրէ Միութեան բոլոր իրաւասու անդամները ներկայ գտնուելու 70րդ Ընդհանուր Ժողովին, որ պիտի գումարուի ՇԱՐԱԹ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 15, 1983, առաւօտեան ժամը 10ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Թորոնթոյի Կեդրոնին մէջ, 30 Փրոկրէս Գորթ փողոց, Սքարպորո (Թորոնթօ), Գանատա:

Ներկայա 70րդ Ընդհ. Ժողովին համար արուած միակ հրաւիրագիրն է: Կը խընդրենք հետեւաբար Միութեան յարգոյ իրաւասու անդամներէն, որ անձնապէս ժողովին ներկայ ըլլան վերոյիշու թուականին եւ կամ ամենէն ուշը մինչեւ Սեպտեմբեր 22, 1983 իրենց փոխանորդադրելը յանձնեն Հ. Բ. Ը. Միութեան Ընդհանուր Տնօրէնին կամ զանոնք զրկեն հետեւեալ հասցէին. —

Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
585 Saddle River Road
Saddle Brook, N. J. 07662, U. S. A.

Օ Ր Ա Կ Ա Ր Դ

1. Ներկայացում եւ վաւերացում 1982 տարեշրջանի ընդհանուր տեղեկագրի:
2. Ներկայացում եւ վաւերացում 1982 տարեշրջանի ընդհ. հաշուետուութեան:
3. Մասնակի ընտրութիւն Կեդրոնական Վարչական Ժողովի:
4. Մասնակի ընտրութիւն Հաշուեքննիչ Յանձնախումբի:
5. Վերանայում եւ բարեփոխում Կանոնագրի:
6. Առաջարկներ եւ թեւադրութիւններ:
7. Գնահատանքի բանաձեւեր:

Ի ԴԻՄԱՑ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉ. ԺՈՂՈՎ

Ր. Ք. ԿՐԵԿԸՐԻ

Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Ասեմադպիւր

Ասեմապետ

Մայիս 10, 1983

Սետլ Պրուք, Ն. Ճ.

Ծանօթ. — Կը խնդրուի իրաւասու այն անդամներէն, որոնք չեն կրնար անձնապէս ներկայ ըլլալ Ընդհանուր Ժողովին, իրենց փոխանորդ նշանակել ուրիշ իրաւասու անդամներ: Սոսկ զիւրութեան համար ներփակուած է մասնակի ցանկ մը իրաւասու անդամներու, որոնք կրնան փոխանորդ ըլլալ: Այս ցանկը սահմանիչ չէ:

«ՍԻՈՆ»-ի ԽՄԲԱԿՐՈԹԻՒԻՒՆՆԵՐ ՈՒ ԿԻՒԼՊԿԵՆԵԱՆ ՄԱՏՆԱԿՆԵՐԱՆԸ
ԵՆՈՐԶԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՆԱՐ ԵՆ ՀԵՏԵՒԵԱԿ ԼՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մաւրաւ Մանուկեան կը նստի բէթի գիրքերը: — [էջ 104:

ա) Սիւմանթո եւ Երեմ-Ջարէ եւ Քերթուածներ-Քառեակներ — 1970,

բ) Սսմայ Մենր (Դիւցաղնաժէպ) եւ Համանուազ — 1971, էջ 82:

գ) Կոմիտաս — 1971:

դ) Anoush and Parvana — Hovhannes Toumanian. 1972, pp. 49.

ե) 101 Քառեակներ (Հայերէն եւ Անգլերէն), 1973, էջ 109:

զ) Արեան Ջայնը (Պատմաւածքներ), 1976, էջ 128:

Բոլորն ալ լոյս տեսած են Ս. Յակոբեանց Տպարանէն:

Օրուան Խօսքեր — Հրահատման էլ: Մատենաշար «Յառաջ», Թիւ 16:
Փարիզ, Տպ. «Յառաջ», 1983, էջ 340:

Մաղկաբաղ Շարականաց, Երզնց եւ Սյոթից — Հանդերձ Աշխարհաբար
Թարգմանութեամբ: Հրատ. Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան:
Անթիլիաս, Տպ. Մ. Տ. Կիլ. Կաթողիկոսութեան, 1982, էջ 388:

Կրի Խոյանիշադ: Ներածութեամբ, Թարգմանութեամբ եւ արտադրութեամբ
մեկնադրանութեամբ Նորին Սրբաթիւն Ա. Ս. Բնակալիկադատաւ
Սլավի Պարտուպաղայի. «Կրիշնա Գիտակցականութիւն» Միջազ-
գային Ընկերութեան Հիմնադիր — Աշխարհ, Նիւ Եորք, Եւրոպայի
Բնակալիկադատաւ Հրատարակչական Ընկերութիւն, 1982, էջ 139:

Երեք Դաշնագիրներ — Ջուէն Մարտիան: (Աղիքատնդարադուրի. Մոսկուայի
եւ Կարսի Դաշնագիրներ, 1920-21 թթ.): Պէյրուս, 1479, էջ 175:
Հայկական Հարցի Մասին — Հեղինակ՝ նոյն: Պէյրուս, 1978, էջ 286:

Յատկացուցիչ-Յատկացեալ Կապակցութիւնը Գրաբարում — Մարտիրոս
Մինասեան: Երուսաղէմ, Տպ. Ս. Յակոբեանց. 1974, էջ 293 եւ իւր:

Կանոնը Սրբոյ Գրիգորի Պարթեի, Դարձեալ Հարցումն եւ Պատասխանից
Նորա — Մարտիրոս Մինասեան: (Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց թ.
1912 ձեռագրի բնագիր): Առանձնատիպ՝ «Բաղմաժէպ» ձեռ. Տա-
րուայ Թիւ 1-2, 1981: Ս. Ղազար, Վենետիկ, 1981, էջ 57-72:

Օրացոյց Հայրենիք — Երեւան, 1983:

Բարձրագոյն Ընթացք Թուարանութեան (Տեսական եւ Գործնական) — Գա-
րեգի Դավաթեան: Ե. եւ Ջ. Տարի: Ե. Տպագրութ. Թուարանութիւն,
Տոմարակալութիւն, Սեկրաչափութիւն եւ Գծագիտութիւն: Հրատ. Ս.
Յակոբեան Գրատան: Կ. Պոլիս, 1926, էջ 448:

Յուշամտտեան Ս. Կարապետ Հայց. Առաք. Եկեղեցոյ Օծման: Ձեռամբ
Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Հայրապետ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ. Աթո-
ռակից Կաթողիկոսի. Առաջնորդութեամբ Գերշ. Տ. Եփրեմ Եպս.
Թապալեանի (Առաջնորդ Ամերիկայի Հայոց Արեւմտեան Թեմի): Հա-
լիլուս, Կիրակի, 2 Նոյմ. 1980: Գալիֆոսիս: 1980, էջ 27:

Հասկ Հայագիտական Տարեգիրք — Նոր Շրջան, Բ. - Գ. Տարի, 1981-82:
Անթիլիաս, Կաթողիկոսութիւն Հայոց, 1982, էջ 608:

Վասպուրականի Մանրանկարութիւնը (Գիրք Բ.) — Հրապարակ. Ս. Յակոբ-
եան, Երեւան, Հայկ. ՍՍՀ ԳԱ Հրատ., 1982, էջ 178 եւ 70 Մանրա-
Դիմանկարներ — Անդրանիկ Բոչար: Երեւան: [Նկարներ:

Երգարան — Նոր Սիրոյ Ընկերութիւն: Ալեքսանդրէթ, 1924, էջ 194:
Նկարչութեան Դասական Դպրոցները եւ Արդի Զարգացումը — Ջարեհ Մու-
թաֆեան: Փարիզ, 1982: Տպուած Պէյրուս, 1983, էջ 303:

Անանուն եղեսացի — Ժամանակագրություն — Լ. Ն. Տէր-Պետրոսեան (Թարգմանիչ)։ Երևան. ՀՍՍՀ ԳԱ Հրատ., 1982, էջ 263:

Ուսողի Ուղիներով — Հայկ Նազգաշեան: Պէյրուս, 1979, էջ 155:

Մարկերիթայի Սուրբերը — Հեղինակ՝ Նոյն: Պէյրուս, 1981, էջ 63:

Բարի Մարդկանց Հովիտը — Հրաչեայ Մաթեմոսեան: Երևան, 1982, էջ 24:

Հրաշալի Սրինգր — Ստեփան Զօրեան: Երևան, 1945, էջ 24: [224:

Երկերի Ժողովածու (Հատոր 7րդ) — Ստ. Զօրեան: Երևան, 1982, էջ 558:

Հայրենականը - Տոհմականը (Բանաստեղծութիւններ) — Եղիշիլգ: Երևան-Մոսկով, Տպ. Ս. Յակոբեանց, 1983, էջ 168:

Սրտիս Մայրերէն ... — Գեղամ Աղէկեան: Տիթրոյթ, 1979, էջ 24:

Կեանքի Բովից (Ուղի) — Ալ. Շիրմանգադէ: Երևան, 1982, էջ 535:

Ես եւ Դուն (Բանաստեղծութիւններ) — Համբիկ Մարտիրոսեան: Դամասկոս, 1981: Պէյրուս, Հրատ. Կ. Տօնիկեան և Որդիք, 1981, էջ 111:

Ոգեղէն Հաց — Հրատարակութիւն Դպրեմանուց Կաթողիկոսութեան Հայոց Մեծի Տանն Կիլիկիայ: Անթիլիաս, 1982, էջ 254:

Ձեռագրերի Հետքերով — Բարդէն Զուգարեան: Երևան, 1982, էջ 95:

Դպրոցական Թատրոն — Անահիտ Ոսկերիշեան: Ֆէրլոն, 1981, էջ 32:

Մարդկային Ապրումներ — Արաքսի Նաթանեան: Իսթանպուլ, Տպագր. Ուսուցչաց Հիմնարկի Վեպար Արեւեան: Տպարանի, 1978, էջ 64:

Ընտիր Երկեր (Վէպեր, Թատրերգութիւններ, Յուշագրութիւններ, Կատակերգութիւններ և Թարգմանութիւն Հորա Պայրքի Վարդանաբաղձի): — Արամ Յ. Պետրոսեան: Պէյրուս, 1980, էջ 818:

Վիրաւոր Յայգաթիթեանի մը Կեանքին Վէպը — Վահագն - Օփերա-Պալէ - 3 արար, 11 պատկեր — Շուշանիկ Մաման Անդունի Ուղիներուն Վրայ — Պարզեանի Օրֆա-Պետրոսեան: Երևան: Արամ Պետրոսեանի: Նկարազարգուած Հեղինակուիէն: Փարիզ, 1983, էջ 318:

Դարի Զաւակի Խոստովանութիւնը — Ալֆրէտ Տը Միւսէ: Երևան, 1982,

Ողջակէզ — Արամ Սեփեթեան: Պէյրուս, 1978, էջ 199: [էջ 293:

Հայագգի Սուրբեր — Շնորհ Արքեպ. Գալուստեան: Իսթանպուլ, Մուրտ Օֆսէթ, 1982, էջ 320:

Սուրբերու Կեանքը — Աշխարհարարի վերածուած Դարար Վարք Սըր-րոցէն: Հրատ. Հայ Առաքելական Եկեղեցասիրաց Եղբայրակցու-թեան, Պէյրուսի Կեդրոն: Պէյրուս, 1975, էջ 624:

Մարտոց (Պատմա-Քննական Տեսութիւն) — Մատենադարան — Արտաշէս Մարտիրոսեան: Երևան, 1982, էջ 442:

Արաբիկի Տէր Միքայէլեան Դերաստանը — Նուպար Տէր Միքայէլեան: Նիւ Եորք, 1981, էջ 242:

Նորայայտ Տաղասաց մը՝ Ստեփանոս Դարեցի (Ուսումնասիրութիւն և Տաղեր): Թաւիլուած՝ Նազաշ Յովնաթանի Եթը Անտիպ Տաղերը — Սիմոն Սիմոնեան: Պէյրուս, Տպարան Սեան, 1981, էջ 135:

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Սրբազան Տաղեր (Զայնի և Երգեանի համար) — Եղեարդ Յակոբեան: Հրատ. Ս. Գրիգոր Հոսա-ւարիչ Մայր Տաճարի Հագարարձութեան: Գահիրէ, Ափրիկեան Տպա-րան (Պերճ Թէրզեան), 1980, էջ 30:

Ընդհատ Նշումներ (Գ. Հատոր) — Հմայիակ Եպս. Ինդոյեան, Մայմի, Ֆլորիտա, 1981, էջ 254:

Mudros to Lausanne: Britain's Frontier in West Asia, 1918-1923 — Britton Cooper Busch. Albany, New York, 1976, pp. 430.

Early Modern Arab Armies — Marcel Roubiçek. Jerusalem, Franciscan Printing Press, 1977, pp. 107 + 34 Illustrations.

Modern Ottoman Troops (1797-1915) — Marcel Roubiçek. Al Nizam El-Gedid. Ottoman Army Uniforms, in Contemporary Pictures. Jerusalem, Franciscan Printing Press, 1978, pp. 23 + 24 Illustrations.

Kiss me, I'm Armenian (A Memoir) — John D. Hagopian. 1982, pp. 139.

East of Byzantium: Syria and Armenia in the Formative Period — Nina G. Garsoian, Thomas F. Methews & Robert W. Thomson (Editors). Published with the Assistance of a Grant from the Suren D. Fesjian Academic Publications Fund, Columbia University. Dumbarton Oaks, Center for Byzantine Studies. Trustees for Harvard University, Washington, District of Columbia, 1982, pp. 222.

Jerusalem as Jesus Knew it (Archaeology as Evidence) — John Wilkinson. London, Thames & Hudson Ltd., 1978, pp. 208.

A New Manuscript of the Sino-Arabic Version of the Book of Ezra — Michael E. Stone. Extract from the Journal For the Study of Judaism, Vol. VIII, No. 2, pp. 183-184.

✓ *Armenian Canon Lists III* — The Lists of Mechitar of Ayrvank — Michael E. Stone. Extract from Harvard Theological Review, Vol. 69, No. 3-4, July-Oct. 1976. Cambridge, Mass., U. S. A., pp. 289-300.

✓ *Armenian Art Treasures of Jerusalem* — Bezalel Narkiss (Edited by him), in Collaboration with Michael E. Stone & Avedis K. Sanjian (Historical Survey). Managing Editor: Alexander Peli. Jerusalem, Massada Press, Ltd., 1979, pp. 174.

Diocesan Directory — Armenian Church of North America, Western Diocese. Los Angeles, Publication of the Western Diocese of North America, 1978, pp. 87.

Calendar of Christmas Religious Ceremonies — 1978-1982.

Calendar of Easter Religious Ceremonies — 1978-1983.

Herbert W. Armstrong presents his following books:—

a) *The Plain Truth About Christmas* — Pasadena, California, Ambassador College Press, 1974, pp. 29.

b) *Predestination - Does the Bible Teach It?* — Printed in the U. S. A. by Worldwide Church of God, 1973, pp. 24.

c) *The Tongues Question* — Printed in the U. S. A., 1970, pp. 25.

d) *What Science Can't Discover About the Human Mind* — Illustrations by Frank Armitage, with Alain Moreau and John Solie. Printed in the U. S. A., Worldwide Church of God, 1978, pp. 24.

Armenian Art (East and West) — Sirarpie Der Nersessian. With 179 Illustrations, 127 in Colour, 13 plans, 2 maps. Special Edition for the Calouste Gulbenkian Foundation. Paris, Arts et Métiers Graphiques, printed in Switzerland, 1978, pp. 270.

L'Art Arménien (Orient et Occident Des Origines au XVIIe Siècle) — Sirarpie Der Nersessian. 272 pages, 127 Reproductions en couleur, 52 en Noir, 16 plans et relevés, 2 cartes. Edition hors-commerce pour la Fondation Calouste Gulbenkian. Paris, Arts et Métiers, imprimé en Suisse, 1978.

- Per Piscatores* — Henning J. Lehmann. Studies in the Armenian Version of a Collection of Homilies by Eusebius of Emesa and Severian of Gabala. Published and printed in Aarhus, Denmark, 1975, pp. 425.
- Komitas, the Shepherd of Songs* — Levon Miridjanian. Translated from the Armenian and edited by Mischa Kudian. London, 1983, pp. 64.
- Genocide and Human Rights* — Jack Nusan Porter. A Global Anthology. Washington, D. C., University Press of America, 1982, pp. 353.
- Attribution and Dating of Armenian Bilingual Trams* — Yeghia T. Nercessian. Los Angeles, Armenian Numismatic Society, 1983, pp. 36.
- A History of Armenia and My Life* — Varaz Samuelian. Fresno, Calif. Printed by Sierra Printing & Lithograph Co., 1978, pp. 180.
- Dreams and Wars of an American Inventor* (An Immigrant's Romance) — Iscar H. Banker. Bay Village, Ohio, 1982, pp. 252.
- Armenian Village Before 1914* — Susie Hoogasian Villa & Mary Kilbourne Matossian. Detroit, Wayne State University Press, 1982, pp. 197.
- Touch the Water, Touch the Wind* — Amos Oz. Translated from the Hebrew by Nicholas de Lange. London, 1975, pp. 179.
- Carzou* (Painter of a Magic World) — Krikor Keusseyan. Translated by Ara Kalaydjian. Armenian & English. A Publication of the Armenian General Benevolent Union — Alex Manooagian Cultural Fund. Southfield, Michigan, 1982, pp. 201 & 66 Illustrations.
- Music Armenia '78* — The Institute of Armenian Music. An International Celebration of Armenian Music — Director Ares Orga. London, 6-13 August, 1978. Saffron Walden, Essex, Hart-Talbot, pp. 80.
- A Comparative Study of South and North Korea* — Seoul, 1982, pp. 174.
- The Korean Conflict* — M. P. Srivastava. New Delhi, 1982, pp. 120.
- Armenians in Ontario* — Polyphony. Fall/Winter 1982 - Vol. 4, No. 2. Toronto, Ontario, 1982, pp. 136.
- The Armenian Martyrs' Monument of Haverhill, Massachusetts* — Haverhill, Mass., 1983, pp. 24.
- Hermès en Haute-Égypte* — Jean-Pierre Mahé. Tome II — *Le Fragment du Discours Parfait et les Définitions Hermétiques Arméniennes*. Bibliothèque Copte de Nag Hammadi — Section "Textes" 7. Québec, Canada, Les Presses de l'Université Laval, 1982, pp. 565.
- Les Connaissances Médico-Pharmaceutiques de l'Antiquité et du Moyen-Age à Travers les Manuscrits Arméniens* — Dr. Garabed Enézian. Rheinfelden (Suisse), Edition Enézian, 1982, pp. 109.
- Revue des Etudes Arméniennes* — Tome XII - 1977, Tome XIII - 1978-79, Tome XIV - 1980, Tome XV - 1981, Tome XVI - 1982.
- Les Grandes Puissance, L'Empire Ottoman et les Arméniens dans les Archives Françaises (1914-1918)* — Arthur Beylerian. Préface de Jean-Baptiste Duroselle. Publications de la Sorbonne. Paris, 1983, pp. 792.
- L'Église Arménienne Apostolique* — Albert Khazinedjian. Image Moderne et Vivante de l'Eglise Primitive. Paris, 1979, pp. 117.
- Le Basiliche Armen, IV-VII Secolo* (In Italian) — Francesco Gandolfo. Consiglio Nazionale Delle Ricerche Università Degli Studi di Roma. Direttore della ricerca: Prof. Fernanda De Maffei. Roma, 1982, pp. 141.

Բ Ո Վ Ա Ն Կ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Տ. Տ. Վազգեն Ա.ի Զատեանն բարոգր	66
Ո. Զատիկի պատգամ	ԿԻՒՐՆՂ ԵՊՍ. ԳԱՔԻԿԵԱՆ 68
Շնորհաւորական հեռագիրներ՝ յղուած Ս. Արոռէն	73
Շնորհաւորական գիր՝ Ռուսաց Պիմեն Պատրիարքին	74
ԿՐՕՆԱԿԱՆ	
— Գերազանց Յոբելեանք	ԳԷՈՐԳ Ս. ՃԻՆԻՎԻՋԵԱՆ 74
Ո. Յովն. Ոսկեբերանի ուսուցումը ազօրքի մասին	ՍԻՓԱՆ ՎՐԴ. ՄԵՍԷԱՆ 76
ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆԱԿԱՆ	
— Տեսական աստուածաբանութիւն	ՄԱՂԱՔԻՈ ԱՐՔԵՊՍ. ՕՐՄԱՆԵԱՆ 78
ՐԱՆԱՍՏԵՂՆԱԿԱՆ	
— Զայլէ Հարցախնդիրները	Քրգմ. Մ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ 82
— Հազար յոթանգ	Գ. ՃԱՐՏԱՐ 86
ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ	
— Կորին Վարդապետի երկերը	Ն. ԱՐՔ. ՄՈՎԱԿԱՆ 87
ԳԱՏՄԱԿԱՆ	
— Մարիուն (Մարիամ) Քաղաւնի	» » » 90
ԳԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ	
— Յորութիւն Քննյ. Շնտուեան	ՌՈՒՐԷՆ ՎՐԴ. ՅԱՎԱԿԻՄԵԱՆ 93
Ուսումն աստուծոյն Շարականաց	ՎԱՀԱՆ ԲԺՇԿԵԱՆ 97
ԳՐԱՆՑՄԱԿԱՆ	
— «Հայ Մանրանկարչութիւնը եւ թորոս Ռուսին»	ԳԷՈՐԳ Ս. ՃԻՆԻՎԻՋԵԱՆ 100
ՎԻՈՒՆԻ ԼՈՒՍԱՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	
— Առիւտի աստուծոյն թուականի մասին	102
ՌԵՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ	
— (Մանր լուրեր)	102
ՅՏԻՂ Տարեգարձ Ապրիլեան Նղեանի	103
Ամալեւրչի Հանդես Ժառ. Վարժարանի եւ Ընծայարանի	104
Տարեկան Տեղեկագիր Ս. Ք. Ներկ. Վարժարանի	ԿԻՒՐՆՂ ԵՊՍ. ԳԱՔԻԿԵԱՆ 107
Ամալեւրչի հանդիսութիւն Ս. Քարգանձաց Ներկ. Վարժարանի	117
Ս. ՅԱՆՈՐԻ ՆԵՐՍԷՆ	
— Նկեղեցական-Բեմական	118
— Պատգանգներ	121
Զեկոյց՝ Հայկական Բարեգործական Ընկերանու Միութեան	123
Յանկ՝ Կիւլպենկեան Մասնաւարանի կողմէ աստուած գրեթէ	124